

Deccan Deccan Land

జనవరి - 2024

DECCAN LAND, HYDERABAD

137

₹ 30

దక్కన్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక ల్యాండ్

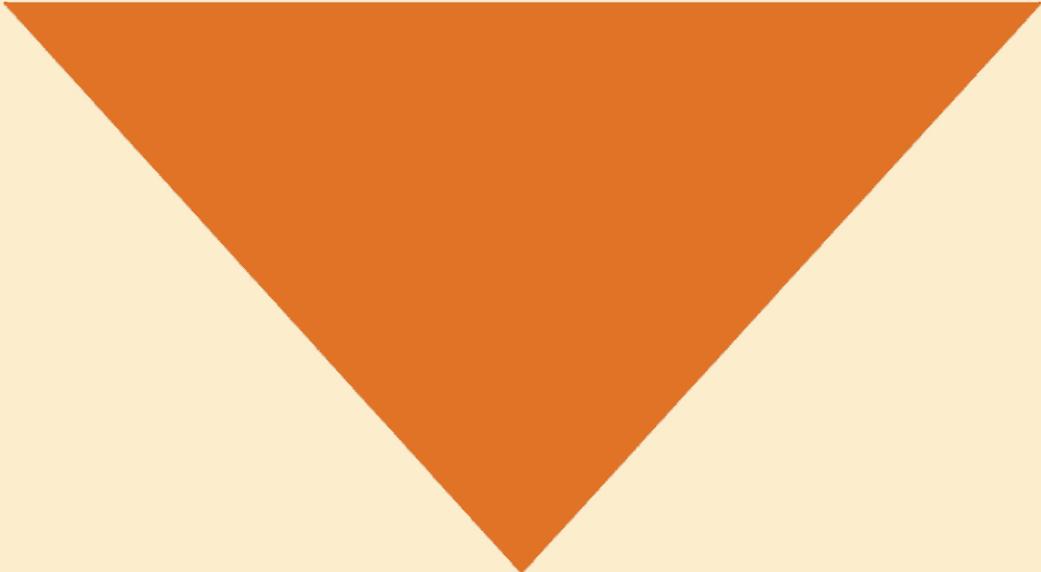

VOL. 12 వసంతంలో
137 కవితలు సూతుల ముప్పై
పదవ సంచిక
ఫూల్ల వేసుకున్న దక్కన్ ల్యాండ్

JANUARY - 2024

- మునుపవూళ్ల నిజాద్దాళ్లు పరిరక్షణ
- వరంగల్లో బుద్దీయల్ దొడ్లకి రాంగ్లెస్
- ఆరోముత్యాలు
- కలెం కోడి కలెం కోడి కనసినందా!

January | JAN 2024

దక్కన్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక ల్యాండ్

DECCAN LAND, HYDERABAD

137

JANUARY - 2024

VOL 12 వ వసంతంలో
137 ISSUES నూట ముప్పై
 ఏడవ సంచిక
 పూర్తి చేసుకున్న దక్కన్ ల్యాండ్

- ❁ ముడుమాల్ నిలువురాళ్లు పరిరక్షణ
- ❁ ఆణిముత్యాలు

- ❁ వరంగల్లో ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్
- ❁ కలివి కోడి కలివి కోడి కనిపించవూ!

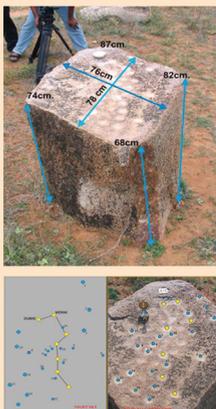
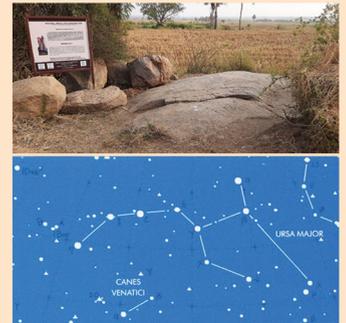

MUDUMAL MEGALITHIC MENHIRS SITE ANCIENT SITE WITH ARCHAEOASTRONOMICAL FEATURES

Mudumal (16.379011N 77.411130E), located in the Krishna Mandal, Narayanpet District, Telangana, has one of the largest Megalithic site in India. Here, we find 80 tall Menhirs, which measure about 10 to 15 feet in height, and more than 2000 boulders arranged in different formations. The whole extent of the site was originally about 80 acres. It must have taken several decades or even centuries to build this remarkable complex, and these monuments are more than 3000 years old. Some of the taller Menhirs and the Boulders are arranged to form exact rows known as 'Alignments'. Some of these rows have been observed to synchronize exactly with the rising and setting Sun on the days of Solar significance, like the Solstice and Equinox. Probably the ancient community was using such alignments to predict the commencement of seasons. Further, there are also depictions of the star constellations, like the Ursa Major or 'Saptarshi Mandala' and Leo formed with 'Cup Marks'. In one of the depiction, they have even shown the 'North Star' or 'Dhruva Nakshatra'. These Archaeoastronomical evidence points to the advanced astronomical knowledge of the ancient Megalithic community living in Telangana. These constellations are the earliest depictions of the night sky in entire south Asia. The site also can be rated as the earliest ancient Astronomical observatory.

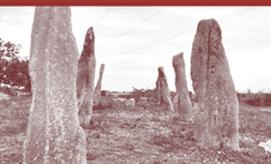
DEPICTION OF ANCIENT NIGHT SKY

Here, on this bedrock, you can notice a rare depiction of Night Sky showing Ursa Major and Leo Constallations apart from the 'North Star' or the 'Pole Star', depicted using 'Cup Marks'. These depictions, which are about 3000 years old, are the earliest depictions of the night sky from the entire south Asia know so far. Ursa Major was important for ancient communities all over the world, as one can identify North Star or the 'Pole Star' with the help of Ursa Major. The top two stars of the constellation, known as 'Dubhe' and 'Merak' always point to north or 'Pole Star', when we draw an imaginary line through them. It is interesting to note that, here the 'Pole Star' is positioned exactly in line with Dubhe and Merak and even relative distance is maintained. This depiction indicates their Astronomical knowledge and that the ancient Megalithic people living here could determine the exact orientations with the help of stars.

URSA MAJOR STAR MAP

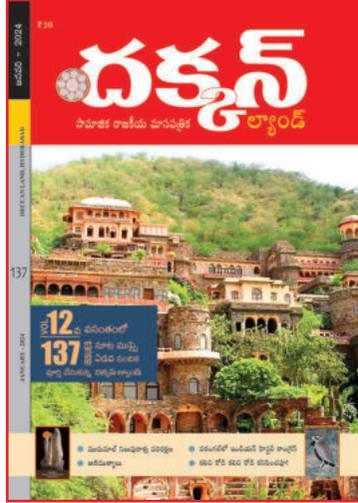
Here, on this stone, the Megalithic people have depicted the Ursa Major Constellation, which is also known as 'Great Bear' constellation using 'Cup Marks'. In Indian tradition the constellation is known as 'Saptarshi Mandalam' as there are seven prominent stars in the Constellation. Ursa Major was important for ancient communities all over the world, as one can identify North Star or the 'Pole Star' with the help of Ursa Major. The top two stars known as 'Dubhe' and 'Merak' always point to north or 'Pole Star', when we draw an imaginary line through them. It is remarkable that, in this depiction the two 'Cup Marks' representing Dubhe and Merak point exactly to north. Here, we find Ursa Major along with the other peripheral stars. This depiction not only indicates the Astronomical knowledge of the Megalithic community living here, but also their ability to determine exact orientations some 3000 years ago. Further, you can also see nearby, the 'Stone Circles' which contain the burial remains along with the offerings like pottery and metal objects. If you carefully observe the boulders around the place, you can notice some of them arranged in straight lines known as 'Alignments'.

Research and Restoration DECCAN HERITAGE ACADEMY TRUST, Hyderabad, India
Project Under Taken By : "BHOOPATI SADAN", 3-6-716, Street: 12, Himayatnagar,
Hyderabad-500029, Telangana, INDIA
Mob : +91 9848044713, Email : heritagedeccan@gmail.com

SITE: Mudumal (V), Krishna (M), Narayanpet (Dt), Telangana State, India
ముదుమాల గ్రామం, క్రీష్ణా మండలం, నారాయణపేట జిల్లా, తెలంగాణ రాష్ట్రం, భారత్.

రాజస్థాన్ కొండ కోటలు

UNESCO చే గుర్తింపు

రాజస్థాన్ సైట్‌లో బిత్తోడ్ గడ్, కుంభాల్ గడ్, సవాయి మాధోపూర్ రులావర్, జైపుర్ మరియు జైసల్మేర్‌లలో ఆరు అందమైన కోటలు ఉన్నాయి. వీటిలో విస్తృతమైన ఆస్థాన సంస్కృతులు అభివృద్ధి చెందాయి. ఎనిమిదో శతాబ్దం నుండి పద్దెనిమిదవ శతాబ్దాల వరకు ఈ ప్రాంతంలో వర్ధిల్లిన రాజపుత్ రాచరిక రాజ్యాల శక్తికి కోటల పరిశీలనాత్మక వాస్తుశిల్పం సాక్ష్యంగా నిలుస్తుంది. రక్షణ గోడల లోపల ప్రధాన పట్టణ కేంద్రాలు, రాజభవనాలు, వాణిజ్య కేంద్రాలు, దేవాలయాలు ఉన్నాయి. చాలా సందర్భాల్లో ఇవి అక్కడ కోటలు కట్టడాని కంటే ముందే ఉన్నాయి. ప్రకృతి అందించే సహజ రక్షణలైన కొండలు, ఎడారులు, నదులు, దట్టమైన అడవులను ఈ కోటలు ఉపయోగించుకోవడం ఓ విశేషం. అవి విస్తృతమైన నీటి సేకరణ నిర్మాణాలను (జలాశయాలు) కూడా కలిగి ఉన్నాయి, ఇవి నేటికీ ఎక్కువగా వాడుకలో ఉన్నాయి.

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
 Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
 E-mail: desk.deccan@gmail.com website : www.deccanland.com

ప్రాచీన చరిత్రను కాపాడుతున్న దక్కన్ హెరిటేజ్

తెలంగాణ, నారాయణపేట జిల్లా, క్రిష్ణా మండలంలో గల ముడుమాల గ్రామం భారతదేశంలోనే అతిపెద్ద బృహత్ శిలాయుగపు ప్రదేశాలలో ముఖ్యమైనది. 10 నుండి 15 అడుగుల ఎత్తయిన నిలవురాళ్ళు 80, రెండు వేల వరకు బండరాళ్ళు రకరకాల ఆకారంలో పేర్చి ఉన్నాయి. ఈ బృహత్ శిలా కట్టడములు కనీసం 3000 సంవత్సరాల పూర్వం నిర్మించినవి. ఖచ్చితమైన వరుసలలో పేర్చారు ఈ నిలువు రాళ్ళు, బండరాళ్ళు. కొన్ని వరసలు ఉత్తరాయణం, దక్షిణాయనం ఆఖరి రోజున, విషవత్తు రోజున సూర్యునికి అభిముఖంగా ఉండటం గమనార్హం. ప్రాచీన కల గణనానికి ఉపయోగించిన ఈ నిలువు రాళ్ళు వరుసలలో నక్షత్ర 'సప్తర్షి మండలము' 'సింహారాశి' 'ధృవనక్షత్రం' కనిపిస్తాయి. ఈ ఆధారాలు ప్రాచీన మానవుల ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞానాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ నక్షత్ర మండల రూపాలు, దక్షిణ ఆసియాలో అతి పురాతనమైనవి. ప్రభుత్వ అధికారుల పూర్తి మద్దతు, సహాయ సహకారాలతో ముడుమాల సైట్ ను ఎంతో జాగ్రత్తగా నిర్వహిస్తున్నామని దక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీ ట్రస్ట్ చైర్మన్ ఇంజనీర్ మణికోండ వేదకుమార్ 'ముడుమాల రౌండ్ టేబుల్ సమావేశం'లో తెలపడం సంతోషకరం. నేల పై పొర దెబ్బతినకుండా అన్ని పనులు సైంటిఫిక్ గా జరుపు తున్నామనడం గమనార్హం. ఇలాంటి రీసెర్చ్ వ్యాసం పరిశోధక విద్యార్థులకు ఎంతో ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. దక్కన్ ల్యాండ్ పత్రికకు ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు.

-యాదగిరి, మహబూబ్ నగర్

పర్యావరణ హితానికి గాంధీ బీపధారి

సంప్రదాయ రైతుల ప్రతిఘటనల ఉద్యమాలతో అటవీ హక్కులను కాపాడుకోవటంలో గాంధీజీ దర్శనం కనిపిస్తుంది. స్వయంసిద్ధ గ్రామం, గ్రామ స్వరాజ్యం అనే ఆదర్శాన్ని పర్యావరణ హితార్థంలో సార్థకం చేశాడు మహాత్మాగాంధీ. ఆ దారిలోనే మనం

కూడా నడవవలసిన అవశ్యకత ఎంతైనా ఉందని తెలిపిన రచయిత డా॥ ఆర్. సీతారామరావు గారికి ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

-కిరణ్, వరంగల్

కేటీఆర్ బాటలో ఇతర పార్టీల నాయకులు నడవాలి

నీళ్లు, నిధులు, నియామకాలు... ఈ మూడు అంశాలే ప్రధానంగా తెలంగాణ ఉద్యమం కొనసాగింది. కోరుకున్న తెలంగాణను సాధించుకున్నాం. నీళ్లు, నిధుల విషయంలో వివిధ అంశాలు కొంతవరకు సజావుగానే సాగినప్పటికీ... నియామకాల విషయానికి వచ్చే సరికి కొంత అసంతృప్తి నెలకొంది. జాబ్ క్యాలెండర్ లేకపోవడం, నోటిఫికేషన్లు వాయిదా పడటం, ప్రశ్నాపత్రాలు లీక్ కావడం వంటివి నిరుద్యోగుల్లో అభద్రతాభావాన్ని సృష్టించాయి. అందువల్ల ఈ అంశం మరింత ప్రాధాన్యం సంతరించుకుంది. ఈ నేపథ్యంలోనే మంత్రి కేటీఆర్ నిరుద్యోగ బృందంతో సమావేశమై పలు అంశాలను చర్చించారు. వాళ్లలో ఉన్న అనుమానాలను తొలగించే ప్రయత్నం చేశారు. టీఎస్ పీఎస్సీ, జాబ్ క్యాలెండర్ లాంటి అంశాలు ఈ సందర్భంగా చర్చకు వచ్చాయి. తెలంగాణ ఉద్యమంలో కీలక పాత్ర పోషించి.. తదనంతర కాలంలో తెలంగాణ స్టేట్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్ గా బాధ్యతలు నిర్వహించిన ప్రొఫెసర్ ఘంటా చక్రపాణి ఐ-డ్రీమ్ మీడియాకు ఇచ్చిన ఇంటర్వ్యూలో చక్కగా విశ్లేషించారు.

-సునీత, హైదరాబాద్

వెలుగుల జిలుగులు

ఉద్యమ తెలంగాణ కన్న కలన్నీ నిజం కావాలంటే ముందుగా కావాల్సింది, అవసరమైంది, అత్యంత కీలకమైంది విద్యుత్తు. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ నేతృత్వంలో మలిదశ తెలంగాణ ఉద్యమం ఉధృతంగా సాగుతున్న రోజుల్లో, ఉద్యమం పొడుగునా ఎన్నో కలలు. 'తెలంగాణోస్తే' వ్యవసాయరంగానికి, పల్లెలకు నిరంతర సరఫరా, భారీ ఎత్తిపోతల ప్రాజెక్టులు నిర్మించి గోదావరి, కృష్ణా నీళ్లను రాష్ట్రం నలుచెరుగులా పారించి పాడి పంటలతో పచ్చగా మెరిసిపోయే తెలంగాణ చేసుకోవచ్చు. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత విద్యుత్తురంగ పునర్నిర్మాణం కేసీఆర్ నేతృత్వంలో జరిగింది.

-రామ్ సింగ్, హైదరాబాద్

పరిశోధకులకు శుభవార్త దక్కన్ ల్యాండ్ కు ISSN ఆమోదం

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ISSN (International Standard Serial Number) ఆమోదం పొందినదని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాం. మా ISSN 2581-3188. ప్రముఖ, జ్యోత్సాహిక, పరిశోధకులు తమ పరిశోధనాత్మక, విశ్లేషణాత్మక రచనలను ప్రచురింప జేసి వినియోగించుకోవడం ద్వారా ప్రాచుర్యం చేసుకోవడానికి ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగపరుచుకోవాలని కోరుతున్నాం.

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :
 "చంద్రం" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar,
 Hyderabad - 500 029 Telangana.
 సంప్రదించవల్సిన ఆఫీస్ ఫోన్ : 9030626288
 E-mail: desk.deccan@gmail.com
 website: www.deccanland.com - ఎడిటర్

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంపుటి: 12 సంచిక: 5 పేజీలు: 60

జనవరి - 2024

సంపాదకులు
మణికోండ వేదకుమార్

9848044713
edit.deccan@gmail.com

సహాయ సంపాదకులు

కట్టా ప్రభాకర్

సర్కులేషన్

హెచ్. మోహన్లాల్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

సయ్యద్ ఖైజర్ భాష

9030626288

ఫోటోగ్రాఫర్

టి.స్వామి

కవరపేజీ

రాజస్థాన్ కొండ కోటలు

layout & composing @

CHARITHA IMPRESSIONS

printed @ DECCAN PRESS

ఆజూమాబాద్, హైదరాబాద్-500 020

కార్యాలయ చిరునామా

DECCAN LAND

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12,
Himayatnagar, Hyderabad - 500 029
TELANGANA

Mobile: 9030626288

Fax: 040-27635644

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website : www.deccanland.com

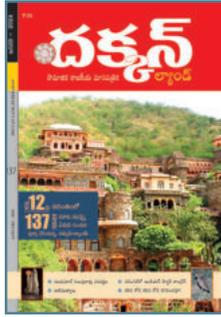
కృతజ్ఞతలు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికకు

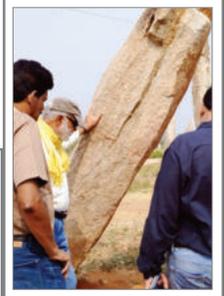
సలహాలు, సూచనలు అందించిన

వివిధ రంగాల విపుణులకు మా కృతజ్ఞతలు.

లోపలి పేజీల్లో...

ముదుమాల్
నిలువురాళ్లు
పరిరక్షణ

పురాచరిత్రలో
కొత్త వెలుగులు

ఆర్. విద్యాసాగర్ రావు	డా॥ జె. విజయకుమార్జీ	6
జ్ఞానవంతమైన సమాజ నిర్మాణానికి విద్యారంగమే కీలకం.. (ఎడిటోరియల్) వేదకుమార్, యం		7
ఆణిముత్యాలు	చకిలం వేణుగోపాల్ రావు	9
సకల సంతోషాల సంక్రాంతి	దక్కన్ సూన్స్	12
హైదరాబాద్ వజ్రీ స్కూల్ వందేంద్ర వసంతం	కె. సచిన్	13
అరుదైన త్రేపురుషాలయం నిర్ణానికీ నిదర్శనం	ఈమని శివనాగిరెడ్డి	16
జాఫర్ మామూ	పరవస్తు లోకేశ్వర్	17
వరంగల్ లో ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్	డా॥ ఎన్. జైకిషన్	21
లోహి (భోగి) సంబరాలు	దక్కన్ సూన్స్	23
కలివి కోడి... కలివి కోడి.. కనిపించవూ!!	పుట్టా పెద్దబిబులేసు	25
ఉమ్మడి నల్లగొండ జిల్లా శిలా & ఖనిజ సంపద	కమతం మహేందర్ రెడ్డి	27
రాజస్థాన్ కొండ కోటలు	శిఖా జైన్	29
బాబా - సియాసత్ - మరికొన్ని అనుబంధాలు	శ్రీధర్ రావ్ దేశపాండే	31
పురాచరిత్రలో కొత్త వెలుగులు	శ్రీరామోజు హరగోపాల్	34
అభ్యాసనా సంక్షోభం - ప్రమాదంలో భవిష్యత్తు తరాలు	ఆర్. వెంకటరెడ్డి	37
పిల్లలే నయం	మంగారి రాజేందర్ (జంబో)	41
ఎంఆర్ఎన్ఎఫ్ వ్యాక్సిన్ టెక్నాలజీ	పుట్టా పెద్దబిబులేసు	43
తడి చెత్త - పాడి చెత్త: పర్యావరణ న్యాయం	డా॥ ఆర్. సీతారామారావు	45
ముదుమాల్ నిలువురాళ్లు పరిరక్షణ	కట్టా ప్రభాకర్	47
సముద్ర గర్భం! మరో ప్రపంచం!!	డా॥ లచ్చయ్య గాండ్ల	49
ఉమ్మడి నల్లగొండ జిల్లా లోకోత్తులు, చారిత్రక రూపాలు	డా॥ మండల స్వామి	51
'బాలచెలివి' గ్రంథాలయ ప్రారంభం	సయ్యద్ ఖైజర్ భాష	53
ప్రపంచానికి చిరుధాన్యాల సత్తా చాటిన భారత్!	ఎస్.కె. శ్రీహరి	55
చిన్నారి స్నేహం (కథ)	హర్షశ్రీ	57
శబ్ద కాలవ్యం (కథ)	ఉమ్మైజి అప్పిన్	58

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అచ్చపుతున్న రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న అభిప్రాయాలన్నింటితో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాలన్న అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను పర్యావరణ, వారసత్వ సంపద, సంస్కృతి, జీవవైవిధ్య అభిప్రాయ వేదికగా, రాజకీయార్థిక, సామాజిక విశ్లేషణావేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుగుణంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నాభిప్రాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, పరిష్కార మార్గాలపై పాఠకుల్లో అవగాహన పెంపొందించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్యం.

ఆర్. విద్యాసాగర్ రావు

సాగునీటిపై సాధికారికంగా మాట్లాడమేకాదు. నదీ జలాల్లో తెలంగాణకు న్యాయంగా దక్కవలసిన వాటాపై విద్యాసాగర్ రావు చేసిన కృషి తెలంగాణ ప్రజలకు మార్గదర్శకత్వంగా నిలుస్తుంది. ఆయన ఉద్యమ కాలంలో నీటి నిజాలను నిగ్గుతేల్చి తెలంగాణ మట్టి రుణాన్ని తీర్చుకున్న ముద్దుబిడ్డ. ఉద్యమంలో కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర్ రావు అడుగులో అడుగై నడిచిన విద్యాసాగర్ రావు బీడు భూములకు నీటిని ఎలా తరలించాలో మేధో యజ్ఞం చేశారు. అందుకే ఆయన 'సాగునీటి నిపుణుడి'గా యావత్తు తెలంగాణ ప్రజలకు దీపపు స్తంభమై కనిపిస్తారు. కానీ, నటుడిగా, నాటక రచయితగా, ప్రయోక్తగా ఈ తరానికి దాదాపు తెలియదు. విద్యాసాగర్ రావు జీవితంలో జలవిజ్ఞానం నాటక విజ్ఞానం ఒక జమిలిగా కనిపిస్తాయి. ఆయన చేసిన వృత్తి జలశాస్త్రవేత్తగా నిలబెడితే, ప్రవృత్తి నటుడిగా, రచయితగా నాటకరంగంలో సుస్థిరం చేసింది.

ఆర్. విద్యాసాగర్ రావు నల్లగొండ జాజిరెడ్డిగూడెంలో 1939 నవంబర్ 14న ఆర్. రాఘవరావు, లక్ష్మయ్య దంపతులకు జన్మించారు. తండ్రిఉపాధ్యాయుడు కావడంతో ఇంట్లో వారంతా ఉన్నత చదువుల్లో రాణించారు. ఆయన విద్యాభ్యాసం 10వ తరగతి వరకు సూర్యాపేటలో సాగింది. విద్యాసాగర్ రావు బాల్యం నుండి చదువుతో పాటు ఆటలు, సాహిత్యం, నాటకాలపట్ల ఆకర్షితుడయ్యాడు. ఎక్కువ సమయం లైబ్రరీలో గడిపేవాడు. గిరీశం కలం పేరుతో కవిత్వాలు రాయడం, సినిమా పత్రికల్లో సినిమా రివ్యూలు పంపడంతో ప్రారంభమైన రచనా వ్యాసాంగం తర్వాత కాలంలో ఆయనను నాటక రచయితగా కాలమిస్తుగా, వ్యాసకర్తగా ఆవిష్కరించింది. ఉన్నత చదువులకు హైదరాబాద్ నిజాం కళాశాలలో చేరిన విద్యాసాగర్ రావు ఇంటర్ కాలేజీ ఉత్సవాల్లో నటకాలను ప్రదర్శించడం హాబీగా మార్చుకున్నారు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో ఇంజనీరింగ్ లో చేరినప్పటికీ ఆయన ద్యాసంతా నాటకంపైనే ఉండేది. ప్రతిరోజు సాయంత్రం నాటకం మిత్రులతో గడవడం అలవాటయింది. ఇంజనీరింగ్ చదువుకుంటున్న సమయంలోనే నాట్య విద్యాలయంలో నటశిక్షణలో డిప్లొమా కోర్సును పూర్తిచేశారు. అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, మంత్రి శ్రీనివాసరావు, ఎ.ఆర్.కృష్ణలు అధ్యాపకులుగా ఉండేవారు. మంత్రి శ్రీనివాసరావును నాటక రంగంలో తనకు మొదటి గురువుగా

విద్యాసాగర్ రావు పేర్కొంటారు.

స్టాన్ స్లావిస్కీ నట శిక్షణతోనే తాను నటుడిగా రూపొందానని అంటారు. ఆయన ఆనాటి తరగతి గది జ్ఞాపకాలను గుర్తుచేస్తూ నట శిక్షణలో భాగంగా మంత్రి శ్రీనివాసరావు తనను ఏదైనా పాత్రను నటించి చూపమని అడిగితే దానికి ఆయన "సార్! ముందు మీరు చేసి చూపించండి. నేను చేస్తానని" సమాధానం చెప్పాడట. దానికి మంత్రి "నేను చెబితే నీవు చేయడంకాదు నీకు నీవుగా ప్రయత్నించాలి అని యు ఫీల్ ఇట్ అండ్ యాక్ట్ ఇట్- నటుడు పాత్రలో జీవించడంకాదు, పాత్రలో నటించాలి" అని అన్నారు. దీనిని ప్రేరణగా తీసుకొని తాను నటుడుగా మారానని అంటాడు విద్యాసాగర్ రావు గారు.

నాట్య విద్యాలయంలో సినీ నటులు త్యాగరాజు, ప్రఖ్యాత రంగస్థల నటులు భానుప్రకాష్, లక్ష్మీ కనకాల, రవీంద్రరెడ్డి వంటి వారు ఆయనకు సహ విద్యార్థులు. అక్కడ మృచ్ఛకటికం, కన్యాశుల్కంవంటి నాటకాలు ప్రయోగాత్మకంగా ప్రదర్శించ బడ్డాయి. నాట్య విద్యాలయం విద్యార్థులు ప్రదర్శించిన అనేక నాటకాల్లో నటుడిగా పాల్గొన్నారు. వాటిలో 'తప్పేవరిది', 'కీర్తి శేషులు' వంటి నాటకాలు నటుడిగా ఆయనకు గుర్తింపు తెచ్చిపెట్టాయి.

ఉస్మానియాలో ఇంజనీరింగ్ పూర్తయ్యాక కోఠి ఉమెన్స్ కళాశాలలో మెయింటెనెన్స్ ఇంజనీర్ గా, రాష్ట్ర నీటిపారుదల శాఖలో ఇంజనీర్ గా పని చేశారు. 1960 నుండి ప్రారంభమైన విద్యాసాగర్ రావు ఉద్యోగ ప్రస్థానం కేంద్ర జలవనరుల సంఘం చీఫ్ ఇంజనీర్ స్థాయికి ఎదిగేలా చేసింది. ఒకవైపు ఉద్యోగం మరోవైపు నాటకం ఆయన జీవితంలో భాగంగా మారాయి. దేశ విదేశాల్లో పర్యటనలు, ఉద్యోగం కొనసాగుతున్నప్పటికీ ఆయన నాటకరంగాన్ని విస్మరించలేదు. వృత్తిలో ఎంత ఒత్తిడి ఉన్నప్పటికీ ప్రవృత్తిగా నాటకంతో అనుబంధాన్ని కొనసాగించాడు. విద్యాసాగర్ రావు జీవితంలో జల విజ్ఞానం, నాటక విజ్ఞానం ఒక జమిలీ కలయిగా కనిపిస్తాయి. ఇంజనీర్ గా పనిచేస్తున్న విద్యాసాగర్ రావుకు డబ్బులు అర్జించాలనే ద్యాస ఏనాడు ఉండేదికాదు.

(తరువాయి 8వ పేజీలో)

జ్ఞానవంతమైన సమాజ నిర్మాణానికి విద్యారంగమే కీలకం

మానవ జీవితంలో ప్రయారిటీస్ అంటే ప్రాధాన్యతలు ప్రధాన పాత్ర వహిస్తాయి. రాజకీయ నిర్మాణం యొక్క ప్రయారిటీస్ విధి విధానాల తయారీని, అమలును నిర్ణయిస్తాయి. మన అన్ని రాజకీయ పక్షాలు ఎన్నికలు - అధికారాలకు యిచ్చే ప్రయారిటీ ప్రజల మౌలిక అవసరాలకివ్వడంలో ఆసక్తి కలిగితేవు. అలా ప్రయారిటీ యివ్వని రంగాలలో విద్యారంగం ముఖ్యమైనది.

ఆరోగ్యవంతమైన, జ్ఞానవంతమైన సమాజ నిర్మాణానికి తొలి, ప్రాథమిక సాధనం విద్య. అందరికీ విద్య రాజ్యాంగం యిచ్చిన చట్ట బద్ధమైన హక్కు. కెజి నుండి పిజి వరకు ఉచిత విద్య ఆనాటి మన ఉద్యమ వాగ్దానం. ఒక భరోసా మన విద్యా ప్రయాణం. ఆ దిశగా సాగవలసి వుంది. దేశవ్యాప్తంగా జరిగిన నేషనల్ అచీవ్మెంట్ సర్వే యిచ్చిన నివేదికలోని అంశాలు ఆందోళనకరంగా ఉన్నాయి. మౌలిక వసతులు, అభ్యాసన ఫలితాలు, పాలనా ప్రక్రియ, విద్యార్థుల నమోదు, ఉపాధ్యాయులకు విద్యాశిక్షణ వంటి ఆరు అంశాలలో వివిధ రాష్ట్రాల కంటే మన రాష్ట్రం వెనుకబడి వుంది. ఇది ప్రభుత్వ పాఠశాలలతో పాటు ప్రైవేట్ విద్యా సంస్థలకూ వర్తిస్తుంది.

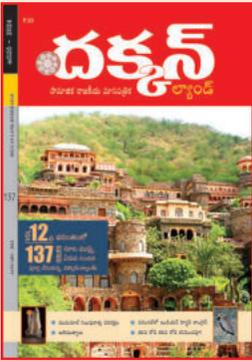
నాణ్యమైన విద్యలోపం, భాషా, గణిత శాస్త్రాల నైపుణ్య లోపం భావితరాలకు పెనుముప్పుగా ఉన్నాయి. వీటి గురించి క్షేత్రస్థాయిలో ఆలోచించాలి. జవాబుదారీతనం కలిగిన నిర్మాణాత్మక విధి విధానాల రూపకల్పన, ఆచరణ ద్వారా వీటిని అధిగమించగలం. వాస్తవ పరిస్థితులను గుర్తించి తగు మార్పులకు కృషి చేయగలిగిన నిబద్ధత, నిజాయితీ కలిగిన యంత్రాంగం ఏర్పాటు కావాలి. ఇవి మండల స్థాయి నుంచి రాష్ట్ర స్థాయి వరకు ఏర్పాటు చేయాలి. ఇందులో విద్యావేత్తలు, ఉపాధ్యాయులు, తల్లిదండ్రులు, సామాజిక కార్యకర్తలు, రాజకీయ ప్రతినిధుల ప్రాతినిధ్యం, భాగస్వామ్యం ఉండాలి. విద్యారంగం పనితీరును ఈ యంత్రాంగం నిరంతరం పర్యవేక్షిస్తూ వుండాలి.

భవిష్యత్ అవసరాలకు తగినట్లు పాఠశాలలను ఏర్పాటు చేయాలి. తగిన భవనాలను నిర్మించాలి. దాని కనుగుణంగా ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, ఆదివాసీ, మైనారిటీ విద్యార్థులకు, బాలికలకు హాస్టల్స్ నిర్మించి తగిన సిబ్బందిని, సెక్యూరిటీ స్టాఫ్ను నియమించాలి. బోధనాసిబ్బందిని బోధనేతర సిబ్బందిని, సబ్జెక్ట్ టీచర్స్ను నియమించాలి. రిటైర్మెంట్తో ఖాళీలైన పోస్ట్లను వెంటనే భర్తీ చేయాలి. వాష్రూమ్లను, టాయిలెట్లను నిర్మించడమే కాక వాటి నిర్వహణకు సిబ్బందిని కేటాయించాలి. మధ్యాహ్న భోజనశాలను, సిబ్బందిని కేటాయించాలి. ఆరోగ్యవంతమైన, బలమైన ఆహారాన్ని అందించాలి. విద్యార్థుల మానసికాభివృద్ధికి అవసరమైన గ్రంథాలయం, విద్య, సాహిత్య, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల నిర్వహణకు ప్రాధాన్యత యివ్వాలి. ముఖ్యంగా ఉపాధ్యాయులను బోధనేతర విధుల నుంచి విముక్తి కలిగించి వారిని తరగతి గదులకే పరిమితం చేయాలి. బోధనలో నైపుణ్యత కొరకు శిక్షణా తరగతులను తరచుగా నిర్వహిస్తూ వుండాలి. దీనికి తగినంతగా ప్రభుత్వాలు వార్షిక బడ్జెట్లో విద్యారంగానికి 20 శాతం నిధులను కేటాయించాలి.

ఇవన్నీ సక్రమంగా జరిగిన రోజున ఉన్నత విద్యాప్రమాణాలు, నైపుణ్యాలు పెరిగి జ్ఞానవంతమైన సమాజం ఏర్పడుతుంది.

వేదకుమార్.యం

(మణికోండ వేదకుమార్)
ఎడిటర్

(6వ పేజీ తరువాయి)

1962లో విద్యాసాగర్‌రావుకు యు.పి.యస్.సి. ఇంటర్మీడియట్ వరకు ప్రభుత్వ ఉద్యోగం వరించింది. ఈ కొత్త ఉద్యోగంలో చేరాలా వద్దా అని ఆలోచిస్తున్న సమయంలో ఢిల్లీ నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామా వంటి నాటక సంస్థలు ఆయనను ఢిల్లీ వెళ్ళేందుకు ప్రేరేపించాయి. అక్కడ నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామా ప్రదర్శించే నాటకాలను తప్పకుండా చూస్తూ ఆయన తనలోని నటున్ని మరింత పదును పెట్టుకున్నాడు. ఢిల్లీ తెలుగు అసోసియేషన్ వంటి కళాసంస్థలతో జతకట్టి తెలుగు నాటకాలను, హిందీ నాటకాలను ప్రదర్శించేవారు. 'మట్టి బంగారం', 'పంజరంలో వక్షులు', 'ఇదేమిటి', 'ఈ ఇల్లు అమ్మబడును', 'వానవెలసింది' వంటి ఎన్నో నాటకాలు ప్రదర్శించి గుర్తింపు పొందారు. సుదీర్ఘకాలం ఢిల్లీ, అహ్మదాబాద్, రూర్కీలలో పని చేయడం వల్ల ప్రతిచోట నాటక మిత్రులను ప్రోది చేసింది. తొలి రోజుల్లో 'గిరిశం' పేరుతో కవిత్వం రాసిన ఆయన కలం నాటక రచనలవైపు పరుగులు తీసింది. ఎన్నో నృజనాత్మక నాటకాలు ఆయనచే ఆవిష్కరించబడ్డాయి.

విద్యాసాగర్‌రావు నటుడిగానే కాకుండా నాటక రచయితగా, దర్శకుడుగా నాటక రంగంలో ఆయన పాదముద్రలు ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తాయి. 1960 నుండి 75 వరకు ఆయన నాటక రచనా ప్రస్థానంలో 2 నాటకాలు, 11 నాటికలు రచించారు. ఆనాటి సంఘటనలు సమాజంలో నెలకొన్న అంశాలు వీరి నాటక రచనకు కథావస్తువులయ్యాయి.

ఆయన 'క్షంతవ్యులు', 'గుడ్ బై' నాటకాలు రాశారు. అదేవిధంగా 'దేవుడయ్య', 'గంధర్వులే తీరుస్తారు', 'కొత్తదారి', 'ఆఫీస్ అదాలత్', 'నారు మనది - నీరు వాడిదా', 'ప్రధానం', 'వార్షికోత్సవం', 'ఓ ఆఫీసు కథ', 'నిన్ను - నేడు - రేపు', 'ఇంటర్మీడియట్ నాటికలుగా రచించారు.

'గుడ్ బై' నాటకంలో స్వరూపం పురుషుడు. స్వభావం స్త్రీ అయిన పాత్రను సృష్టించి కథను నడుపుతాడు. అమాయకత్వాలను, అవసరాలను ఆసరాగా చేసుకుని పరాన్నజీవులుగా బ్రతికే మనుషుల నిజస్వరూపాలను రచయిత ఆవిష్కరిస్తాడు. హెమామోసెక్యూవల్ ఇతివృత్తంపై తెలుగులో వచ్చిన మొదటి నాటకంగా పేరొందవచ్చు.

ప్రముఖ హిందీ నాటక రచయిత శంకర్ శేష్ 'కిస్సాకుర్చికా' స్కిట్‌ను స్ఫూర్తిగా తీసుకుని 'ఓ ఆఫీసు కథ' నాటికగా మలచారు. ఫార్మ్ నాటక ప్రక్రియలో సాగుతుంది. గవర్నమెంటు ఆఫీసులో బాధ్యతలేని ఉద్యోగులు, కాలానికి శిలువ వేసి స్వంత లాభం చూసుకునే ప్రబుద్ధుల కథ ఇది. హాస్యానికి పెద్ద పీఠ వేసి వ్యంగ్యాత్మకంగా సాగుతుంది. చెకోవ్ వ్రాసిన 'ప్రపోజల్' నాటికను

'ప్రధానం'గా 'జూబ్లీ' నాటికను 'వార్షికోత్సవం'గా అనువాదం చేసారు. తెలుగు నేటివిటితో ప్రదర్శనకు అనువుగా రచయిత నాటికీకరణ చేసారు.

విద్యాసాగర్‌రావు రచనలో 'కొత్తదారి' స్కిట్ ప్రక్రియకు సంబంధించింది. యం.వి.యస్. హరనాథరావు 'యక్షగానం' నాటిక తరహాలో కళాకారుడి ఆవేదనను ఆవిష్కరిస్తుంది. పగటివేషగాడైన 'లత్కేర్ సాబ్' కొడుకులేని తనకు తన కళను ఎలా బ్రతికించుకోవాలో మదనపడుతుంటాడు. కూతురు ముందుకొచ్చి 'లత్కేర్ సాబ్'నై జీవిస్తానంటూ తండ్రిలో కొత్త ఆశలను చిగురింపజేస్తుంది. ప్రధాని మోడీ చేపట్టిన 'బేటి బచావో - బేటి ఫదావో' స్ఫూర్తికి ఈ నాటిక ప్రతిరూపం.

ఎమర్జెన్సీ కాలంలో ఆనాటి రాజకీయాలను నిరసిస్తూ 'నిన్ను, నేడు - రేపు' నాటికను రచించారు. గరిమెళ్ళ రామ్మూర్తితో కలిసి ఈ నాటికను ప్రదర్శించాలను కున్నారు. నిర్బంధాలతో నెలకొన్న నాటి పరిస్థితులు అనుకూలించక పోవడంతో ప్రదర్శించలేక పోయాడట. అయితే ఈ నాటిక ప్రతి దొరకలేదు. విద్యాసాగర్ రావు రాసిన నాటికలు, నాటకాలను ఆయన స్వయంగా నటుడిగా, దర్శకునిగా రంగస్థలంపై ప్రదర్శించారు. విద్యాసాగర్‌రావు రచనల్లోని ప్రతి నాటిక ఒక ప్రత్యేకతను సంతరించుకున్నదే.

విద్యాసాగర్ రావు ఉద్యోగ విరమణ తర్వాత ఢిల్లీ విశ్వవిద్యాలయం నుండి లా డిగ్రీని పూర్తి చేసారు. హైదరాబాద్ తిరిగి వచ్చాక కొంతకాలం దూరదర్శన్‌లో ప్రశ్నేత్తరాల కార్యక్రమాల్లో పాల్గొన్నారు. జెమినీ టీవీలో మూడు సీరియళ్లను ప్రొడ్యూస్ చేసారు. వివిధ పత్రికల్లో "నీళ్ళు - నిజాలు" పేరుతో వ్యాసాలు రాయడం మొదలుపెట్టారు. విద్యాసాగర్‌రావు రాసిన వ్యాసాలు, ప్రసంగాలు తెలంగాణ నీటిపారుదలపై మేధావులను సైతం ఆలోచింపజేసాయి. ఆయనలోని జలవిజ్ఞానమే కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర్‌రావుకు దగ్గరయ్యేలా చేసింది.

ఆయన రచించిన నాటకాలను రవీంద్రభారతి వేదికపై 2017, మే 18, 19, 20 తేదీలలో మూడు రోజులపాటు ఘనంగా నాటికోత్సవాలను నిర్వహించడమే కాకుండా ఆర్. విద్యాసాగర్‌రావు జలసాగరుడేకాడు, కళాసాగరుడని తెలంగాణ సమాజానికి తెలంగాణ థియేటర్ రీసెర్చ్ సెంటర్ పరిచయం చేసింది. ఆయన నాటకాలను ప్రదర్శించి విద్యాసాగర్ రావుకు కళానివాళిని అర్పించింది.

(తెలంగాణ ప్రభుత్వం భాషా సాంస్కృతిక శాఖ ప్రచురించిన 'తెలంగాణ తేజోమూర్తులు' నుంచి)

-డా॥ జె. విజయకుమార్జీ
m : 9848078109
e: vijay.kumarji@redffmail.com

ఆణిముత్యాలు

ఆణిముత్యం, కడిగిన ముత్యం, ముత్యాల సరాలు ఇలా స్వచ్ఛమైనవి, అందమైనవాటిని ముత్యాలతో పోలుస్తారు. ముత్యాలు ఇలా ఆభరణాలలోనే కాకుండా మన నాగరికత మరియు జీవనవిధానంలో భాగంగా మారాయి. సాధారణ జనానికి కూడా ఇంత దగ్గరగా ముత్యాలు ఉండడానికి వాటి లభ్యతలో సులువు, రత్నాలకన్న తక్కువధరలో దొరకటం, మరియు వాడకానికి పెద్దగా ప్రాసెసింగ్ మరియు cutting వంటి పనులులేక పోవటం ముఖ్య కారణాలు.

ముత్యాలు భారతదేశంలో వేద కాలం నుండి సుపరిచితాలు. వీటిని కువలం, మౌక్తికం అనే పేర్లతో కూడా వ్యవహరించేవాళ్ళు. 2250BC నాటికి చైనాలో వీటి వాడకం ఉండేది. ఈజిప్ట్, రోమన్ నాగరికతలకు కూడా ఇవి సుపరిచితాలు. భారతదేశ సాహిత్యంలో వీటిని నవరత్నాలలో ఒకటిగా, మహారత్నంగా గుర్తించారు. వరాహ మిహిరుడు పేర్కొన్న 22 రత్నాలలో ముత్యం కూడా ఉన్నది.

వరాహమిహిరుని బృహత్సంహిత ప్రకారం

“ద్వీప భుజగ శుక్తి శంఖాభ్రవేణు తిమిసూకర ప్రసూతాని

ముక్తఫలాని తేషాం బహుసాధు చ శుక్తిజం భవతి”

‘ముత్యాలు ఏనుగుల కుంభము, పాము నోరు, ముత్యాల అల్పిప్ప, శంఖం, మేఘాలు, వెదురు కణుపు, తిమింగలలు మరియు వరాహాల కోరలలో’ ఉంటాయి. వీటన్నిటిలో అల్పిప్పలో లభించే ముత్యాలు శ్రేష్ఠమైనవి. ఇది మన పూర్వీకుల నమ్మకాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. కాని, ఇది నిజం కాదు. చెట్లు మరియు మేఘాలు ఎటువంటి ముత్యాలను ఉత్పత్తి చేయలేవు. పండులు, ఏనుగులు మరియు పాములు వంటి జంతువులు కూడా ముత్యాలు ఇవ్వవు.

“మత్స్యమణి”గా విక్రయించబడే రత్నం వాస్తవికతను నిశితంగా పరిశీలించాల్సిన అవసరం ఉంది. సాహిత్యంలో పేర్కొన్న “తిమిమణి” కూడా ముత్యం కాదు, బహుశా అది అధిక విలువ కలిగిన తిమింగలాల వాంతి (Whale vomit) కావచ్చు.

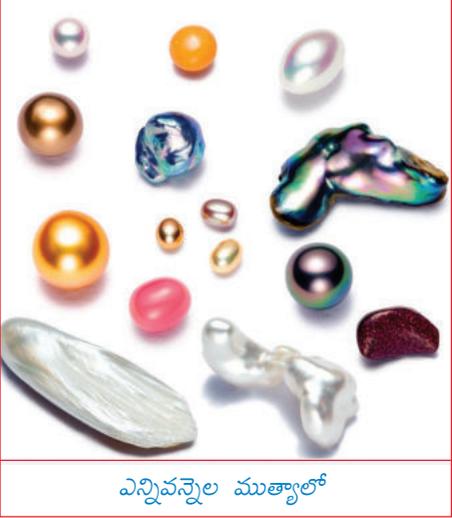
వరాహమిహిరుడు సింహళ, పరలోకం, సౌరాష్ట్రం, తామ్రపర్ణి, పర్షియా, ఉత్తరదేశం, పాండ్య, వాకాటక మరియు హిమాలయాలు ముత్యాలు దొరికే ప్రదేశాలుగా పేర్కొన్నారు. ఈ

జాబితాలో ముత్యం దొరికే ప్రాంతాలు మరియు ముత్యాల వ్యాపార కేంద్రాలు కలిపి పేర్కొనబడ్డాయి.

పరలోకం అనే ప్రదేశానికి సంబంధించి భౌగోళిక స్పష్టత లేదు. ఈ ప్రదేశం బహుశా బంగాళాఖాతంలో దూరపు ద్వీపాలు కావచ్చు.

పురాతనకాలంలో, అల్పిప్పలు కాకుండా ఇతర జంతువులలో ఇంకా ఇతర విధాలుగా ముత్యాలు పుడుతాయని నమ్మేవారు. అదే నమ్మకాన్ని వరాహమిహిరుడు కొనసాగించాడు.

నమ్మకం ఎలా ఉన్నప్పటికీ, ముత్యాలు మొలస్కల నుండి, ఎక్కువగా ద్వీకవాటియులు ఓస్టర్ (Oyster), మస్సెల్స్ (Mussels) కొన్ని రకాల శంఖాల నుండి ఉద్భవిస్తాయి. మొలస్కాన్ షెల్ యొక్క శరీర కుహరంలోకి ఇసుక వంటి ఏదైనా బయటి కణాలు ప్రవేశించి నప్పుడు, జీవి కాల్షియం కార్బోనేట్ మరియు కాంచోలన్ అనే ప్రోటీన్తో కూడిన ముత్యపుపొరను స్రవిస్తుంది. ఇది దాని శరీరాన్ని రక్షించు కోవడానికి ఒక రక్షణ యంత్రాంగం. ఈ ముత్యపు

ఎన్నివన్నెల ముత్యాలో

(Nacreous) పొర ఆ బయటి రేణువు చుట్టు అనేక పొరలుగా ఏర్పడి ముత్యంగా మారుతుంది. రసాయన పరంగా ఇది కాల్షియం కార్బోనేట్, అరగోనైట్తో కూడిన జీవఖనిజం మరియు ప్రోటీన్ వంటి జీవ స్థూల అణువుల కలయిక. ఈ పొర మెరుస్తు గట్టిగా, కంటికి ఇంపుగా ఆకర్షణీయంగా ఉంటుంది.

Melo Melo Pearls:

ఇవి వోలుటిడే (Volutidae) గ్యాస్ట్రోపాడ్స్లో తయారయ్యే ముత్యాలు. ఇవి ఒక్కొక్కసారి నారింజరంగులో ఉండవచ్చు. వీటిని “మెలో ముత్యాలు” లేదా “డ్రాగన్ ముత్యాలు” అంటారు. ఇవి నాక్రియస్ లేని (Non Nacreous) ముత్యాలు. ఈ ముత్యపు ఉపరితలంపై జ్వాలలు నర్సిస్తున్నట్లుగా కనిపించే వాటి క్లిష్టమైన నమూనాల కారణంగా ఇవి అత్యంత విలువైన ముత్యాలుగా కీర్తించబడ్డాయి. పింగాణీ వంటి ఆకృతి మరియు ఉపరితలం యొక్క మృదువైన అనుభూతి ఈ ముత్యాల యొక్క మరొక ప్రత్యేకత.

ముత్యపు చిప్పలో ముత్యం

ముత్యాల కాపిష్టు

నల్లముత్యం

మెలో-మెలో ముత్యాలు కంబోడియా, థాయిలాండ్, మయన్మార్, అండమాన్ సముద్రంలో దొరుకుతాయి.

ఒక అరుదైన రకం 'మెలో పెర్ల్' 2010లో క్రిస్టీ వేలం హౌస్ లో \$7,22,500కు విక్రయించబడింది.

అల్చిప్ప (ద్వికవాలిక-Bivalves)లలో దొరికే ముత్యాలు ముత్యాల పరిశ్రమకు ముఖ్య ఆధారాలు. ఇప్పుడు వీటిని సముద్రం నుంచి సంగ్రహించడమే కాకుండా సాగు చేస్తున్నారు. ఉప్పునీటిలో, మంచినీటిలో కూడా సాగు చేస్తారు. కృత్రిమ పద్ధతుల ద్వారా వివిధ రంగుల ముత్యాలను కూడా ఉత్పత్తి చేస్తున్నారు.

దక్షిణ సముద్రపు ముత్యాలు ముత్యాల పరిశ్రమలో కీలక పాత్రను వహిస్తాయి. తాహిటీ ముత్యాలు జపాన్ (Akoya) ముత్యాలు బసరా ముత్యాలు ముత్యాలలో చాలా విలువైనవి.

మార్కెట్ లో లభించే ముత్యాలు ముఖ్యముగా మూడు రకాలు:

- అవి
- 1. కృత్రిమమైనవి
- 2. సహజమైనవి మరియు
- 3. సాగు చేయబడ్డవి

తెలుపు రంగురంగుల "గిగా పెర్ల్"గా ప్రసిద్ధమయిన ముత్యం అతిపెద్దదిగా ప్రపంచ రికార్డును సొంతం చేసుకుంది.

దీని బరువు 27.65 కిలోలు 22.86 ఐ20.95 కొలతలు. ఇంతకు ముందు ప్రపంచ రికార్డుగా Lao Tzu అనే ముత్యం ఉండేది.

ముత్యాలు సాధారణంగా తెలుపు రంగులో, మృదువుగా చంద్రకాంతి వలె ఉంటాయి. ఇప్పుడు ముత్యాలు వివిధ రంగులలో కూడా లభిస్తున్నాయి. నీలం రంగు ముత్యాలు చాలా అరుదైనవి మరియు విలువైనవి.

ఆకారాన్ని బట్టి ముత్యాలను

సీడ్ ముత్యాలు
బియ్యం ముత్యాలు
గుండ్రటి ముత్యాలు

బటన్ ముత్యాలు
నాణెం ముత్యాలు
పొక్కు (Blister) ముత్యాలుగా పేర్కొంటారు.

ఇంకా
మంచినీటి ముత్యాలు
ఉప్పు నీటి ముత్యాలు,
తాహిటీయన్ ముత్యాలు
బరోక్ ముత్యాలు,
కేశి ముత్యాలు మొదలైనవి భారతదేశ మార్కెట్ లో లభిస్తున్నాయి.

The City of Pearls హైదరాబాద్:

హైదరాబాద్ ను "ముత్యాల నగరం"గా పిలుస్తారు. హైదరాబాద్ ముత్యాల పరిశ్రమకు ఒక ముఖ్య కేంద్రం గా గత 400 సంవత్సరాల నుండి పేరు గాంచింది. ఇక్కడి పాలకులు రత్నాలు వజ్రాల వరిశ్రమతో పాటుగా ముత్యాల పరిశ్రమను కూడా ప్రోత్సహించారు.

హైదరాబాద్ కు దగ్గరలో తూప్రాన్ వద్ద ఉన్న చందాపేట ముత్యాల డ్రిల్లింగ్ మరియు ప్రాసెసింగ్ కు ప్రసిద్ధి. ఈ గ్రామంలోని నైపుణ్యం కలిగిన కార్మికులు ముడిసరుకు నుండి ఆభరణాలకు ఉపయోగపడే విధంగా ముత్యాలను తయారు చేస్తారు.

దీని కోసం ముత్యాలను 4 రోజులు ఉడకబెడతారు. ఆపై వాటిని హైడ్రోజన్ పెరాక్సైడ్ నీరు మరియు ఈథర్ ఉన్న గ్లాస్ బాక్స్ లో ఉంచుతారు. ఈ ప్రక్రియకు ముందు ముత్యాలను 4 లేదా 5 రోజుల పాటు అద్దపు అడుగు కలిగిన గాజు పెట్టెలో ఎండబెట్టడం జరుగుతుంది. చివరగా ముత్యాలను శుభ్రంగా కడుగుతారు. తరువాత వాటి పరిమాణం మరియు ఆకృతి ప్రకారం

ముత్యాల బేహారి (1870లో)

ప్రపంచంలో అతిపెద్ద ముత్యం

బంగారు దక్షిణ సముద్ర ముత్యాలు

వేరుచేయబడతాయి. ముత్యాలు వాటి రంగు మరియు మెరుపును ఉన్నాయి. బట్టి వర్గీకరించబడతాయి.

చందాపేట పనివారు అనుసరించే బ్లీచింగ్ టెక్నిక్ దేశ వ్యాప్తంగా ప్రసిద్ధి చెందింది. ప్రస్తుతం ముంబై ముత్యాల పరిశ్రమకు కీలకంగా ఉంది. ముత్యాల రిటైల్ విక్రయాలకు హైదరాబాద్ పెద్ద వాణిజ్య కేంద్రంగా కొనసాగుతోంది.

ముత్యాల ఉపయోగాలు:

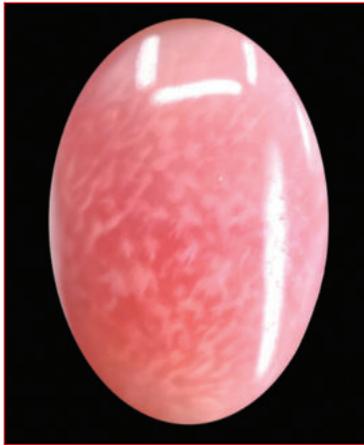
వీటిని అలంకారాలు మరియు ఆభరణాలలో విస్తృతంగా ఉపయోగిస్తారు. నవరత్నాలలో భాగం కావడం వల్ల అవి జ్యోతిష్య ప్రయోజనాలకు ఉపయోగ పడతాయి. మదర్ ఆఫ్ పెర్ల్ (MOP) అనేక రకాల అలంకరణలు, బటన్లు మొదలైన వాటిని తయారు చేయడానికి ఉపయోగిస్తారు. ముత్యాలను వస్త్రాల తయారీకి కూడా ఉపయోగిస్తారు.

ముత్యాలు మరియు వాటి ఉత్పత్తులను సౌందర్య సాధనాలలో ఉపయోగిస్తారు.

ముత్యాలలో మంచి ఔషధ గుణాలు ఉన్నాయి. వీటిని మాసక వ్యాధి, నిద్రలేమి, చర్మ వ్యాధి, స్త్రీ సంబంధిత సమస్యలు గ్యాస్ట్రిక్ సమస్యలు మరియు క్షయవ్యాధిని నయం చేయడంలో సహాయపడే ఔషధ ఉపయోగాలు ఉన్నాయి. వీటిని చైనీస్ ఔషధం అంటారు. ఆయుర్వేదంలో విస్తృతంగా ఉపయోగిస్తారు. మెటాఫిజికల్ ఉపయోగాలు కూడా ఉన్నాయి.

ముత్యాల గురించి మరికొన్ని వాస్తవాలు:

ఇతర రత్నాలతో పోలిస్తే ముత్యాల చుట్టూ చాలా నమ్మకాలు

శంఖు ముత్యం

మెలో మెలో ముత్యం

ముత్యాలు కాని రాళ్లను కుడా ముత్యాలుగా వ్యవహరిస్తారు. Durr Al Najaf (pearl of Najaf) అనే గాజు వంటి స్పష్టమైన రత్నాలు క్వార్ట్స్ కుటుంబం లోనివి, ఇవి వాది అల్ సలామ్ అనే ప్రదేశములో దొరుకుతాయి. వాటి పోలిక కారణంగా ముత్యం అనే పదం వాటికి వాడబడ్డది.

గుహ ముత్యాలు (Cave pearls)గా వ్యవహరించబడేవి గుహలలో కనిపించే కాల్షియం కార్బోనేట్ గోళాకారాలు స్ట్రాక్టెట్స్ వంటి వదార్థాలు. అవి ముత్యాలకు సంబంధించినవి కావు .

ముత్యాల తలంబ్రాలు:

శ్రీరామనవమి పండుగనాడు జరిపే రాముని కళ్యాణోత్సవంలో తలంబ్రాలుగా ముత్యాలను వాడుతారు. భద్రాచల రాముని కళ్యాణోత్సవంలో ముత్యాల తలంబ్రాలు ప్రసిద్ధం. భద్రాద్రి రామకల్యాణంలో ముత్యాల తలంబ్రాలు హైదరాబాద్ నుంచి ప్రభుత్వ లాంఛనంగా సమర్పించటం కంచర్ల గోపన్న కాలం నుండి ఈనాటి వరకు కొనసాగుతున్న ఆనవాయితీ. ఇది హైదరాబాదుకు ముత్యాల పరిశ్రమతో ఉన్న అనుబంధానికి అద్దం పడుతోంది.

-చకిలం వేణుగోపాలరావు,

డిప్యూటీ డైరెక్టర్ జనరల్ జిఎస్సె(రి)
m : 9866449348
e : venugopal.chakilam1@gmail.com

- శ్రీరామోజు హరగోపాల్,

m : 99494 98698
e: akshara25@gmail.com

సకల సంతోషాల సంక్రాంతి

తెలుగు ప్రజలకు సంక్రాంతి ప్రీతికరమైన పండుగ. సంవత్సరకాలంలో సూర్యుడు 12 రాశులలో నెలకు ఒక రాశి చొప్పున సంచరిస్తాడని ఖగోళశాస్త్రం చెబుతోంది. ఇలా సంచరించే సమయాన సూర్యుడు ఆంగ్ల సంవత్సరం జనవరి వచ్చేసరికి ధనూ రాశి నుంచి మకరరాశిలోకి ప్రవేశించే కాలమే మకర సంక్రమణం లేదా మకర సంక్రాంతి అంటారు. ఇది పవిత్రమైన కాలంగా ప్రజలు భావిస్తారు. ఎందుకంటే మనకున్న రెండు అయినాల్లో సూర్యుడు దక్షిణాయన కాలం ముగించుకొని ఉత్తరాయణ కాలంలోకి ప్రవేశిస్తాడు. ఇది సంక్రాంతి రోజునే ప్రారంభమౌతుంది. కనుక ఇది ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలం అని పెద్దలు నిర్ణయించారు. అందుకనే మహాభారత యుద్ధంలో భీష్ముడు అంపశయ్యపైన్నే ఉండి ఈ ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలం వచ్చిన తర్వాతనే నిర్యాణం చెంది కైవల్యప్రాప్తిని పొందాడని చెబుతారు.

సంక్రాంతి పండుగ క్రమం

సంక్రాంతి పండుగ అనగానే అందరికీ గుర్తుకు వచ్చేది రంగవల్లుల ముత్యాల ముగ్గులు. హరిదాసుల కృష్ణార్పణం సంకీర్తనలు. ఈ పండుగను పెద్దపండుగ అని కూడా అంటారు. ఇది పుష్యమాసం (జనవరి)లో వస్తుంది. ఈ నమయంలో రైతులు ఇళ్లకు ధన, ధాన్యరాశులు చేరుతాయి. ప్రజలు పాడి వంటలతో, నుఖశాంతులతో ఉంటారు. ఈ సమయంలో వచ్చే సంక్రాంతి పండుగను వరుసగా మూడు రోజులు జరుపుకుంటారు. మొదటి రోజు “కామభోగి”, రెండోరోజు “సంక్రాంతి”, మూడోరోజు “కనుము” (పశువుల పండుగ), కొందరు నాలుగోరోజును “ముక్కనుము”గా జరుపుకుంటారు.

మొదటిరోజు భోగి

గ్రామాల్లో తెల్లవారుజామునే నాలుగు రోడ్లకూడలిలో భోగిమంటలు వేస్తారు. గ్రామ, ఇంటి అరిష్టాలు, రోగ, పీడలు తొలిగిపోవడానికి మంటలను కాస్తారు. అలాగే ఇళ్లలో బొమ్మల కొలువులు, చిన్న పిల్లలకు భోగిపళ్లు పోయడం, దిష్టి తీయడం వంటి ఆచారాలు చేస్తారు.

రెండో రోజు సంక్రాంతి

వంటలు చేతికి రావడంతో ఇళ్లలో ఉన్న వంటల ధాన్యరాసులను చూసుకొని రైతులు మురిసిపోతుంటారు. సనాతన సంస్కృతిలో సంక్రాంతి పండుగను సంప్రదాయబద్ధంగా

జరుపుకుంటారు. నెల రోజుల నుంచే ఈ పండుగ హడావుడి మొదలవుతుంది. దీన్ని నెల పట్టడం అంటారు. ధనుర్మాసం ప్రారంభమయ్యేది అప్పుడే. సంక్రాంతి నెల పట్టిన దగ్గర్నుంచి అంటే డిసెంబర్ 14, 15వ తేదీ దగ్గర నుంచి గ్రామాల్లో, పట్టణాల్లో రంగవల్లులు, పండుగ సందడి ఊపందుకుంటుంది. గృహాలక్ష్మలు వేకువజామునే లేచి తమ ఇంటి వాకిళ్లను శుభ్రంగా ఊడ్చి, కళ్లాపి జల్లి ఆపై ముగ్గులు వేసి గొబ్బెమ్మలను పెడతారు. ఇక హరిదాసుల నగర సంకీర్తనలు ప్రజల్ని భగవంతుడిపై భక్తి పారవశ్యంలోకి తీసుకెళ్తాయి. గంగిరెద్దుల వారి సన్నాయి మేళాలు, కొమ్ము దాసరులు, జంగమదేవరలు, బుడబుక్కల వారు తమ కళారూపాలతో సంక్రాంతి పండుగకు గ్రామ గ్రామాన అలరిస్తూ శోభాయమానం కలిగిస్తూ వినోదాన్ని పంచుతారు. ఎడ్ల పండాలు, బరువులాగుడు పండాలు, కోడి పండాలు, కబడ్డీ క్రీడలు, పతంగులు ఎగరేయడాలు, గుండాటలతో గ్రామాలను సంబరాలలో ముంచెత్తుతారు. ప్రతీ ఇంటి ముంగిట విభిన్న రీతుల్లో పెట్టిన ముగ్గుల మధ్యలో గొబ్బిళ్లను అలంకరిస్తారు. వాటిని అవుపేడతో చేసి వాటిపై గుమ్మడి, బంతి, చేమంతి తంగేడు వంటి పూలను ఉంచి అలాగే నవ ధాన్యాలను పోసి పూజలు చేస్తారు. నెలరోజులపాటు ఇంటి ముందు రంగుల ముగ్గులు వేసి చివరి రోజు “రథం ముగ్గు” వేస్తారు. కార్తీకమాసం మొదలుకొని సంక్రాంతి పూర్తయ్యే వరకు రహదారులన్నీ రంగుల ముగ్గులతో నిండి సంక్రాంతి శోభను విరాజింపజేస్తాయి.

కనుము పండుగ

కనుము పండుగను మూడోరోజు జరుపుకుంటారు. కనుము అంటే పశువు అని అర్థం. ప్రధానంగా పశువులను ఆరాధించే రోజు. హిందువుల సనాతన ధర్మంలో గోవులను పూజిస్తున్న నేపథ్యంలో ఏరువాకతో జీవనాధారమైన గోవుల సంతతి అయిన పశువులను పూజించడం ఆచారం. ఈ నేపథ్యంలో కనుము రోజు పశువులు ఉండే పాకలను శుభ్రం చేస్తారు. పశువులను గ్రామంలోని చెరువులో శుభ్రంగా కడుగుతారు. అనంతరం వాటి కొమ్ములకు పసుపు, కుంకుమలు రాసి, నొసట బొట్టు పెట్టి అందమైన బంతిపూలతో అలంకరించి ఆరాధిస్తారు.

- దక్కన్ న్యూస్,

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

CHIEF GUEST

Smt. Droupadi Murmu
 Honourable President of India

వార్షికోత్సవం

GUESTS OF HONOUR

Dr (Smt.) Tamilisai Soundararajan
 Honourable Governor of Andhra Pradesh

Sri A Revanth Reddy
 Honourable Chief Minister of Telangana

Sri G Kishan Reddy
 Honourable Union Minister of Tourism,
 Culture and Development of
 North East Region

వందేండ్ల వసంతం

ఉత్సాహంగా.. ఉల్లాసంగా హైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్ కార్నివాల్
 మంత్రముగ్ధులను చేసిన వింటేజ్ కార్ షో

హైదరాబాద్ నగరం బేగంపేటలోని హైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్ శతాబ్ది ఉత్సవాలు చిరకాలం గుర్తింబోయేలా కొనసాగాయి. డిసెంబర్ 24 ఈ వేడుకలు ప్రారంభమైనాయి. ఈ వేడుకల్లో ప్రస్తుతం చదువుతున్న విద్యార్థులు, పూర్వ విద్యార్థులు పాల్గొని తాము చదువుకున్న పాఠశాలలో, గడిపిన మధురాను భూతులను సన్నిహితులతో పంచుకుంటూ సరదాగా గడిపారు. కార్నివాల్లో స్టేజీ షో, వింటేజ్ కార్ షో, యూత్ పార్లమెంట్, బుక్ రీడింగ్ కార్యక్రమాలు ఆకట్టుకున్నాయి.

కార్నివాల్లో స్టేజీ షో..

హెారెత్తింపే డీజే పాటలకు స్టెప్పులతో కార్నివాల్లో స్టేజీ షో ఉల్లాసంగా సాగింది. సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు, చిన్నారల సాంప్రదాయక నృత్యప్రదర్శనలు చూపరులను మంత్రముగ్ధులను చేశాయి. అదేవిధంగా ఫుడ్ కోర్టులు, ప్లే జోన్, మారథాన్ నిర్వహించారు. విద్యార్థులు స్వయంగా తయారు చేసిన వంటకాలు సందర్శకుల నోరూరించాయి. ట్రెడిషనల్, వెస్ట్రన్తోపాటుగా నిజాం కాలం నాటి ఆహార పదార్థాలు ఆకట్టుకున్నాయి. శతాబ్ది ఉత్సవాలను చిరకాలం గుర్తింబోయేలా నిర్వహిస్తున్నామని హెచ్పీఎస్ సొసైటీ ప్రెసిడెంట్ గుస్తీ నోరియా తెలిపారు.

విపత్కర పరిస్థితుల్లో ఏం చేద్దాం..?

శతాబ్ది ఉత్సవాల్లో భాగంగా హెచ్పీఎస్ ప్రాంగణంలో ఏర్పాటు చేసిన బుక్ రీడింగ్ కార్యక్రమంలో అనేక అంశాలను వెల్లడించారు. విపత్కర పరిస్థితులు ఎదురైతే ఏం చేయాలో కూడా విద్యార్థులు తమకు తాముగా వివరించారు. ప్రాథమిక స్థాయిలోనే

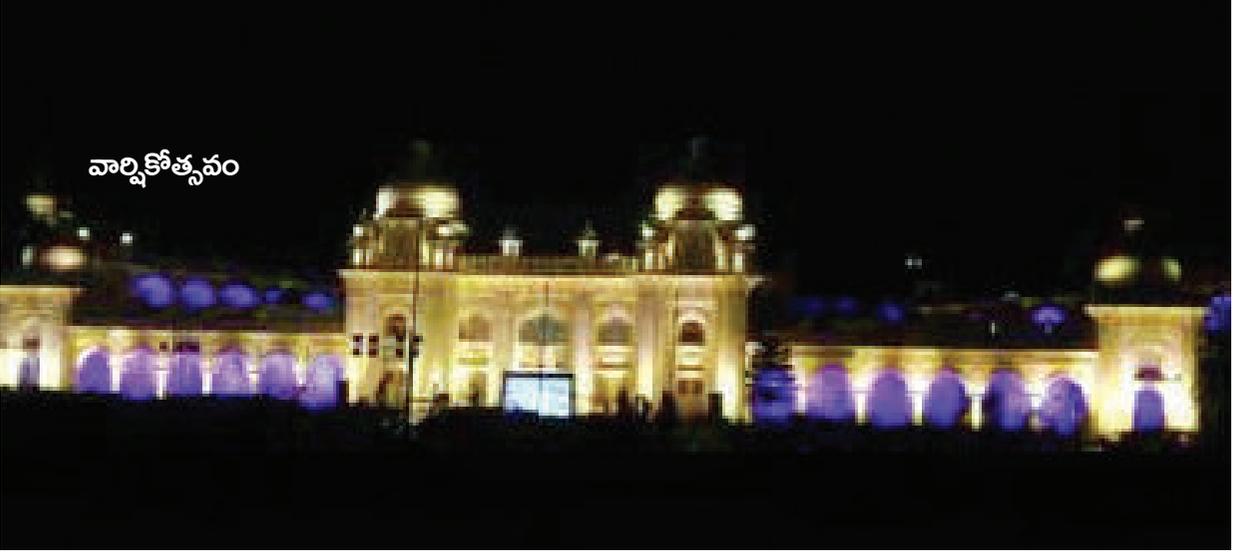
ఇంత సాహసాలతో కూడిన ఆలోచనలు నేర్పిస్తే.. జీవితంలో ఎదురయ్యే ఆటంకాలను నిర్భయంగా ఎదుర్కొని పరిష్కరించే వీలుంటుందని సందర్శకులు తమ అభిప్రాయాలను వ్యక్తం చేశారు. బుక్ రీడింగ్ కార్యక్రమంలో భాగంగా విద్యార్థులు తాము సాధించే విషయాలను తెలిపారు.

పాలిటికల్ లీడర్లను తలపించిన యూత్ పార్లమెంట్

“స్పీకర్ మేడమ్.. ఆయామ్ ద రిప్రజంటేటివ్ ఆఫ్ కర్ణాటక స్టేట్. దేశం క్లిష్ట పరిస్థితులను ఎదుర్కొంటున్నది. పొంచి ఉన్న ఉగ్రవాదం, దేశ భద్రతను సవాల్ చేస్తున్నది. నానాటికి పెరుగుతున్న నిరుద్యోగం, ఉపాధి లేకుండా చేస్తున్నాయి. ఇలా విద్యా, ఉద్యోగ, వైద్య సంక్షేమాన్ని అందించే పాలసీలను పకడ్బందీగా తీర్చిదిద్దాల్సిన అవసరం ఉంది” అంటూ విద్యార్థులు చేసిన ప్రసంగం అబ్బురపరిచింది. ఉత్సవాల్లో భాగంగా ఏర్పాటు చేసిన యూత్ పార్లమెంట్లో విద్యార్థులు తమ ప్రతిభను కనబరిచారు.

నిరుద్యోగం, టెక్నాలజీ, రక్షణ రంగం, ఆర్థిక వ్యవస్థ, వ్యవసాయం, మౌలిక వసతులు, రవాణా వ్యవస్థ వంటి అంశాలపై పార్లమెంట్ ప్రవర్తన నియమావళి తరహాలో విద్యార్థులు పాల్గొన్నారు. దేశంలోని అన్ని ప్రాంతాల నుంచి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తూ, పార్లమెంట్ సభ్యులను తలపించారు. పార్టీల వారీగా, రాష్ట్రాల వారీగా యూత్ పార్లమెంట్లో పాల్గొని నిర్దేశిత అంశాలను

బి. కేశవరావు, మణికోండ వేదకుమార్, పేసోంజీ, ప్రేమ్ రెడ్డి, రంజిత్ ప్రతాప్ తదితరులు

చర్చించారు. 8-10వ తరగతి చదువుతున్న 150 మంది విద్యార్థులు పాల్గొనగా, ఇందులో ఒకరు స్పీకర్ బాధ్యతను నిర్వహించారు. ఉపాధ్యాయులు, సీనియర్ విద్యార్థుల సమక్షంలో నిర్వహించిన పార్లమెంట్ సమావేశాలు పేరెంట్స్, సందర్శకులను ఎంతగానో ఆకట్టుకున్నాయి.

పాఠశాలపు కార్ల ప్రదర్శనతో.. పరవశించి పోయిన సందర్శకులు

హైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్ శతాబ్ది ఉత్సవాల్లో భాగంగా వింటేజ్ కార్ షో సందర్శకులను మంత్రముగ్ధులను చేసింది. తీరొక్క కార్లతో పాఠశాల ప్రాంగణంలో సందడి నెలకొంది. కార్ల వద్ద ఫోటోలు, సెల్ఫీలతో సందర్శకులు సందడి చేశారు. ఇక్కడ ఏర్పాటు చేసిన వింటేజ్ కార్ల ప్రదర్శనలో 1923 నుంచి మొదలుకొని 1964వరకు ఆయా మాన్యుఫాక్చరింగ్ సంస్థలకు చెందిన కార్లు ఎగ్జిబిషన్లో దర్శనమిచ్చాయి.

ఆకట్టుకున్న షాదాన్ గ్రూప్ కార్లు..

వింటేజ్ ఎగ్జిబిషన్లో షాదాన్ గ్రూప్ కార్లు సందర్శకులను అమితంగా ఆకట్టుకున్నాయి. ఇక్కడికి వచ్చిన కార్లలో 26 రకాల వింటేజ్లను ప్రదర్శనలో పెట్టామని షాదాన్ ప్రతినిధి అఖిల్ పేర్కొన్నారు. ప్రపంచంలోనే అత్యంత విలాస వంతమైన కారుగా గుర్తింపు పొందిన కారును ఆస్ట్రేలియాలోని రోల్స్ రాయిస్ ఇంజనీతో తయారు చేసినట్లు వెల్లడించారు. ఇది 1954లో డోడ్జ్ పేరుతో బయటటి వచ్చిందని తెలిపారు. అయితే అన్నింటికంటే ఎక్కువగా 1926లో ఆస్టిన్ గులాబీ కార్ (ఏపీఎక్స్6715)ను

చూడాలని తహతహలాడారు. ఆయా కార్లలో కూర్చొని డ్రైవింగ్ సైతం గావించారు. 1923లో రూపుదిద్దుకున్న రైలింజన్ ఆకారంలో కలిగిన బ్లక్ కలర్ వింటేజ్ వద్ద సెల్ఫీల సందడి అంతా ఇంతా కాదు.

ఆకర్షణగా నిలిచిన ప్రెసిడెంట్ కారు..

ఇందులో ప్రత్యేకత ఏమిటంటే హెచ్పీఎస్ సాసైటీ ప్రెసిడెంట్ గుస్తీ నోరియా పాఠశాలపు కారు ఆకర్షణగా నిలిచింది. 1933లో తయారైన చెవర్లెట్ కారుకు గుస్తీ నోరియా ఓనర్గా ఉన్నారు. ఈ కారును నిజామ్ ఆర్థిక సలహాదారు ఖాన్ బహదూర్

ఉపయోగించినట్లు తెలిసింది. ఇక 1964కు చెందిన ఓల్డ్మొబిల్-జెడ్85 కారును ఫ్రెన్స్ ముఖ్యం రూ బహదూర్కు పట్టాభిషేకం సందర్భంగా బహుమానంగా ఇచ్చారు. 1951లో తయారైన డిడ్జ్ కార్నెట్-6 కారును 7వ నిజాం మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ తనకు ఎంతో ఇష్టంగా నచ్చిందని కొనుగోలు చేశారు. దీనికి ప్రత్యేకమైన అలారాన్ని సైతం ఏర్పాటు చేశారు. ఇలా అనేక పాఠశాలపు కార్లు వీక్షకులను ఎంతగానో అరించాయి.

ఆకట్టుకున్న సూపర్ కార్ షో

సూపర్ కార్లు.. అత్యంత విలాసవంతమైన కార్ల జాబితాలో ముందు వరుసలో ఉంటాయి. ఒకసారి కారు ఇంజిన్ స్టార్ట్ అయ్యిందంటే రయ్యుమంటూ దూసుకుపోతాయి. క్షణాల్లో పదుల కిలోమీటర్ల పిక్ప్ను అందుకునే ఈ కార్ల ఖరీదు కూడా అందని ద్రాక్షలాగా కోట్లలోనే ఉంటాయి. హైదరాబాద్ కేంద్రంగా రాకెట్

వేగంతో దూసుకుపోయే స్పోర్ట్స్ కార్లను బేగంపేట్లోని హైదరాబాద్ పబ్లిక్ స్కూల్ శతాబ్ది వేడుకల్లో భాగంగా ప్రదర్శించారు.

వందేళ్ల వండుగలో భాగంగా వింటేజ్ కార్లను ప్రదర్శించగా... మంగళవారం స్పోర్ట్స్ కార్లతో సూపర్ కారు షోను ఏర్పాటు చేశారు. నేటితరం యువతను ఎంతగానో ఆకట్టుకునే లగ్జరీ కార్లు హెచ్పీఎస్లో సందడి చేశాయి. విద్యార్థులు, పూర్వ విద్యార్థులు ఉత్సాహంగా పాల్గొన్న ఈ వేడుకల్లో 12కి పైగా ఇంటర్నేషనల్ బ్రాండ్కు చెందిన కార్లను ప్రదర్శించారు. వీటిలో లంబోర్గిని, పోర్షోతోపాటు, బీఎండ్బ్ల్యూ, ఆడీతోపాటు, ఫెరారీ వంటి కార్లు ఉన్నాయి. ఇందులో చర్మాన్ అధినేత పే స్ట్రాంజీ 8 కార్లు, మహబూబ్ ఆల్మోఖాన్ గారి 6 కార్లు పాల్గొన్నారు.

Er. వేదకుమార్ మణికొండ, చైర్మన్, దక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీకు ఆటోమొబైల్స్పై మక్కు ఉంది. విల్లీస్ స్టేషన్ వ్యాగన్ (Willys Station Wagon) కార్లు అందరికీ సరఫరా చేయబడలేదు. ఈ వాహనంపై మక్కువ పెంచుకున్న ఆయన 90వ దశకం ప్రారంభంలో అగ్నిమాపక శాఖ నుంచి APY 5685 వాహనం కొనుగోలు చేశారు. వేదకుమార్ గారు ఈ కారును మూడు దశాబ్దాలుగా కలిగి ఉన్నారు. 2000లలో ఈ కార్లు అరుదు. వీటిని 15-20 సంవత్సరాలుగా దీనిని ఉపయోగించి, దేశంలోనే అనుభవజ్ఞుడైన అయిన బి. కేశవరావు ఈ కారులను అసలు స్థితికి పునరుద్ధరించారు. ఇవే కాకుండా వేదకుమార్కు ఆరుకు పైగా వింటేజ్ కార్లు ఉన్నాయి. హైదరాబాద్ నిజాంలకు చెందిన 1947 డాడ్డ్ బస్ బీ సిరీస్, 1960 విల్లీస్ పిక్ అప్ వ్యాన్, 1952 లో బ్యూనెల్ విల్లీస్ జీఫ్, 1949 ప్లైమాత్, మార్క్ -III అంబాసిడర్, ప్రీమియర్ పద్మిని ఫీయట్ తదితర కార్లు ఉన్నాయి.

రీ యూనియన్ మ్యూజిక్ కన్సర్ట్..

కార్నివాల్ సంబురల్లో భాగంగా హెచ్పీఎస్ పూర్వ విద్యార్థుల ఆధ్వర్యంలో ప్రత్యేక మ్యూజిక్ షో ఏర్పాటు చేశారు. మధ్యాహ్నం 12గంటల నుంచి కార్నివాల్ సందడి మొదలు కాగా

తొలుత హెచ్పీఎస్ మ్యూజిక్ బ్యాండ్ ఆధ్వర్యంలో ఏర్పాటు చేసిన సంగీత విభావరి ఎంతగానో అలరించింది. సాయంత్రం 6 గంటల నుంచి రీయూనియన్ మ్యూజిక్ కన్సర్ట్ పేరిట నిర్వహించారు. ఈ కార్యక్రమంలో ప్రస్తుత విద్యార్థులు, పూర్వ విద్యార్థులతో కలిసి మ్యూజిక్ షోతో ఆకట్టుకున్నారు.

మ్యూజిక్ ట్రియోతో ముగింపు

భారతీయ సంగీతప్రయంగా శంకర్ మహాదేవన్, ఎహ్సాన్ సూరానీ, లాయ్ మెండోస్సాలతో కూడిన బృందం జరిపిన లైవ్ మ్యూజిక్ షోతో శతాబ్ది వేడుకలు ముగిసాయి. హెచ్పీఎస్ ప్రాంగణంలో ఏర్పాటు చేసిన వేదికపై ఈ ముగ్గురు సంగీత కళాకారుల ప్రత్యేక ప్రదర్శనను ఏర్పాటు చేశారు. తెలుగు, హిందీ, తమిళం, మరాఠీ, ఇంగ్లీష్ భాషల్లో ఉన్న వీరి పాటలకు విశేష ఆదరణ ఉండగా, హెచ్పీఎస్ వేడుకగా నిర్వహించే కార్యక్రమంలో ఈ మ్యూజిక్ ట్రియోకు ప్రత్యేక ఆకర్షణగా నిలిచింది.

- కె. సచిన్

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

ఒకప్పుడు అరుదైన త్రైపురుషాలయం ఇప్పుడు నిరంతర నిర్లక్ష్యానికి నిదర్శనం

అవును ఇప్పుడది ఒక ఊరు. క్రీ.శ.12-13 శతాబ్దాల్లో కాకతీయ విధేయ సామంతులైన గోన వంశీయుల రాజధాని పట్టణం. చుట్టూ ఎత్తైన మట్టిగోడ, లోతైన కందకం, రాకపోకలకు ప్రవేశ, నిర్గమ ద్వార తోరణాలు, నిత్యం జనసమృద్ధం, అధికార గణంతో కిక్కిరిసిన పాలనా కేంద్రం. కోటలోపల వరుసలు దీరిన రాచబాటలు, సువిశాల ప్రాంగణాల్లో ఆకాశాన్నంటుతున్న భవంతులు, తళతుళినుతూ ఆకాశంలోని సూర్య చంద్రుల్లాంటి ఆలయాల బంగారు కలశాల ధగధగలు, ఒకటి కాదు రెండు కాదు, లెక్కలేనన్ని గుళ్లు, గోవురాలు. వాటి నిండా కనువిందుచేస్తున్న వాలుతూ, లేస్తున్న వందల కొద్ది పావురాలు. ఊరికి వెలుపల సముద్రాన్ని తలపించే చెరువు. దాని నీటితో కళకళలాడుతున్న పచ్చటి పొలాలు. వికృతి అన్న మాటకు అర్థం లేకుండా చేస్తున్న సుందరతర ప్రకృతి. వెరశి ఆ ఊరు వడ్డమాను, నాగకర్కర్నూల్ తాలూకాలోని నందివడ్డమాను. నిజానికి అది వడ్డమానుకాదు. వర్ధమానపురం. 24వ జైన తీర్థాంకరుడైన వర్ధమాన మహావీరుని ఆలయం వల్ల వర్ధమానపురమైంది. రాసు రాసు వడ్డమానైంది. ఊరి బయట శివాలయం, రంగమండపంలో ఉన్న అతి పెద్ద నంది శిల్పం వల్ల నంది వడ్డమానైంది.

కాకతీయ గణపతి దేవుడు, రుద్రమదేవిల సామంతుడైన గోనగన్నారెడ్డిది అదే వూరు. క్రీ.శ.1229 నాటి అతని శాసనమే అందుకు సాక్ష్యం. ద్వీపద ఛందస్సులో రంగనాథ రామాయణాన్ని రాసిన గోనబుద్ధారెడ్డిది, క్రీ.శ.1294లో రాయచూరు కోటగోడల్ని కట్టిన గోన విఠలరెడ్డిది అదే వూరు. ఆ వూరిలో ఉన్న వీరభద్ర, కాళిక, గౌరమ్మ, చెన్నకేశవ, వర్ధమాన జైన దేవాలయాలతో పాటు, అరుదైన త్రైపురుష దేవాలయముంది. ఇది ఈ వూరికే కాదు, తెలంగాణ, ఆంధ్రాల్లో అరుదైన దేవాలయం. ప్రస్తుత బాపట్ల జిల్లా, వలివేరు (మావూరు)లో క్రీ.శ.12వ శతాబ్ది త్రైపురుష

దేవాలయముంది. కర్ణాటకలోని బేలూరులో క్రీ.శ.9వ శతాబ్దినాటి, బీజాపూర్ జిల్లా సలోద్గిలో క్రీ.శ.945 నాటి, రాయచూరు తాలూకా బల్లల్లిలో క్రీ.శ.1022 నాటి, అదే జిల్లా జావూరులో క్రీ.శ.1135 నాటి త్రైపురుషాలయాలున్నాయి.

ఇంతకీ త్రైపురుషాలయమంటే ఏమిటి? బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుల విడిదిగానీ, హరిహరపితామహ అన్న పేరున ఒకే విగ్రహంలో ముగ్గురు దేవతల్ని చెక్కి ప్రతిష్ఠించిన ఆలయాన్ని త్రైపురుష దేవాలయమంటారు. అందులో అలాంటి అరుదైన త్రైపురుషాలయం నందివడ్డమాన్లో ఉంది. సృష్టి, స్థితి, లయ కారులైన ముగ్గురికి ప్రాధాన్యత, మూడు మత శాఖల మధ్య సమన్వయం కోసం, స్మార్త స్ఫూర్తితో గోన వంశీయులు ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించి, మతసామరస్యానికి శ్రీకారంచుట్టారు.

మూడు గర్భాలయాలు, వాటికి ఆనుకొని అర్ధమండపాలు, చూడముచ్చటి ద్వారశాఖలు, పైన ఎత్తైన కదంబ నాగరశైలి విమానాలు, అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి. అంగరంగభోగాల్లో రంగభోగాన్నందించే రంగమండపంలో నర్తకి నర్తించే రంగశిల ఉందిగానీ, మండపం మాయమైంది. తరతరాల ఆలయ సంస్కృతికి తీరని గాయమైంది. అర్ధమండపం ముందు గోడలు, జాడలు తప్పుతున్నాయి. గర్భాలయంలో ధూప, దీప, నైవేద్యాలందుకోవాల్సిన మూలమూర్తులు ఎక్కడికెళ్లాయో ఎవరికీ తెలియదు. ధ్వజస్తంభం నిజరూపం కోల్పోయింది. బలిపీఠం వెలివేయబడింది. నందివాహనం నామరూపాల్లేకుండా పోయింది. ప్రాకారం ఆకారం కోల్పోయింది. నిత్యకళ్యాణం, పచ్చతోరణాలతో కళకళలాడిన త్రైపురుష దేవాలయం వెలవెలబోయింది. చూపరుల కళ్లలో నీరాలికిస్తుంది. ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తోంది!

-ఈమని శివనాగిరెడ్డి-స్థపతి,
m : 9848598446
e : nagireddy@malaxmi.in

జానక మామూ

(గత సంచిక తరువాయి)

సగం చచ్చిన శవంలా ఉన్న జాఫర్ వొదినను ఒక మరాఠా పహిల్వాన్ తన బుజాల మీద వేసుకుని గుర్రం వైపు ఉరుకుతుంటే ఆమె ఏదేండ్ల కొడుకు “మేరే అమ్మీకో మత్ లేజావ్, ఉస్కా చోడ్ దో” అనుకుంట అతనికి అడ్డమడ్డం తిరిగిండు. దాంతో ఆ దుర్మార్గుడికి కోపం వచ్చి చేతిల ఉన్న తల్వార్ ను ఆ పనిపోరడి మెడవైపు ఝుళిపించిండు. అంతే వొక్క వేటుతో ఆ పిల్లగాడి తల లేత మెడ నుండి వేరయ్యి క్రింద భూమి మీదికి చెండులాగ దొర్లిపోయింది. కాని అప్పుడొక భయంకర దృశ్యం అక్కడున్న వాళ్లకు కనబడింది. తలకాయ క్రిందికి దొర్లిపోయినా ఆ మొండెం మాత్రం నేలకు ఒరగలేదు. కొన్ని సెకండ్ల వరకు ఆ పిల్లగాడి మొండెం అటుఇటు ఉరికి ఉరికి ఆఖరికి నేలమీద దబ్బున పడింది. కాత్తేతులు తపతపా కొంచెం సేపు చేప పిల్లలాగ కొట్టుకుని, కొట్టుకుని ఆ శరీరం ఇటూ అటూ కొంచెం సేపు తండ్లాడి ఆ తర్వాత చలనం ఆగిపోయింది. ఆ దృశ్యాన్ని చూసిన ఊరోళ్లకందరికి చాలా ఏండ్ల వరకు వాళ్ల కలత నిద్రలల్ల తలలేని ఆ పిల్లవాడి మొండెం అటు ఇటు ఉరుకుతున్నట్లు, మేరే ‘అమ్మీకో మత్ లేజావ్’ అని ఒర్లుతున్నట్లు పీడకలలు వచ్చి వాళ్లను వెంటాడి, వేధించేవి.

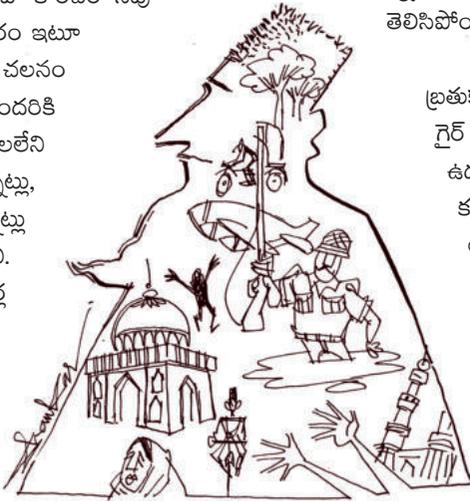
మరాఠీ మూకలు వెళ్లినంక ఆ ఊర్ల మిగిలిన ముస్లిం ముసలి స్త్రీ పురుషులందరూ కట్టగట్టుకుని ఊరి మధ్య బొడ్రాయికాడ హిందువుల కాళ్లమీద పడి “వాండవరో వేరే ఊరి మనుషులు చేతులల్ల చచ్చే కంటె మన ఊరోళ్ల చేతులల్ల చచ్చినమన్న తృప్తి అయినా మాకుంటది మమ్మల్ని మీరే చంపి పుణ్యం కట్టుకోరాదుండ్రీ” అని వొలవొలా ఏడ్చిండ్రు. అప్పుడు హిందువు లందరూ వాళ్లను లేపి తమ గుండెలకు కావలించుకుని వాండ్లు భీ ఎక్కెక్కీ కండ్ల నీళ్లు కార్చిండ్రు. కార్చిన కన్నీళ్లకు, పారిన రక్తానికి హిందూముస్లిం తేదాలు ఉంటయా?

తప్పించుకున్న అనేకమందితో కల్పి జాఫర్ అతని అన్నయ్యా పెద్దరోడ్డు మీద నుండి గాక పొలాలల్ల నుండి, అడవుల నుండి కట్టుబట్టలతో కాలినడకన హైద్రాబాద్ షహర్ చేరుకున్నరు. అట్ల వాళ్లు స్వదేశంలేనే కాందిశీకులయి పోయిండ్రు.

పట్నం చేరుకునేసరికి అదొకప్పుడు ఆసఫ్ జాహీలు పరిపాలించిన హైద్రాబాద్ కాదు. నిజాం యూనియన్ సర్కార్ కు లొంగిపోయాడు. రాచరికం స్థానంల ప్రజాస్వామ్యం పేరుతో మిలటరీ పాలన ఏర్పడింది. ఆ సైనిక ప్రభుత్వానికి మద్దతుగ ఆంధ్ర నుండి వచ్చిన సివిల్

ఉద్యోగుల పెత్తనం కనబడుతుంది. విజేతల ఆధిపత్యధోరణి అంతటా విస్తరించింది. నగర సంస్కృతిలో, జీవన విధానంలో మార్పు స్పష్టంగా కనబడుతుంది.

గతం గాయాలను మర్చిపోదామని వారిద్దరు మళ్లీ పెండ్లిళ్లు చేసుకున్నరు. కొత్తగ పట్నం జీవితానికి అలవాటుపడిండ్రు. ఎవరో నవాబుగారి సిఫారస్ తో జాఫర్ కు చప్రాసీ నౌఖరీ దొరికింది. అక్షర జ్ఞానం లేని అన్నమాత్రం చార్మినార్ కాడ రిక్షాగ మారిపోయిండు. ఆ గడ్డదినాలల్ల చానా మంది ముస్లింల బ్రతుకు నావలు తలక్రిందులై కాలక్రమేణా వారి జీవితాలు సమాజపు అట్టడుగు పొరలలకు వెళ్లిపోయి తర్కారీబండీలుగ, ప్యాజ్ ఔర్ మాజీకీ బండీలుగ, సైకిల్ పంక్చర్లు లేదా హార్ ఏక్ మాల్ దుక్కాలుగ మారిపోయినాయి. ఇక రాబోయే రోజులన్నీ కూడా “జీవఫలం చేదువిషం” అన్న సంగతి వారికి తెలిసిపోయింది.

కాలం పగబట్టిన నాగుపాములా వారి బ్రతుకుల్ని మరోసారి కసిగా కాటేసింది. అదే 1962 గైర్ ముల్కీ గోబ్యాక్ ఉద్యమం. ప్రత్యేక తెలంగాణా ఉద్యమం తొలిదశ అది. తొలితరం పోరాటం కూడ. సెప్టెంబర్ నెల హైద్రాబాద్ కు అచ్చిరాదని పెద్దల అనుమానం, భయం. ఈ నెలలోనే ఔరంగజేబు గోల్కొండ ఖిలా మీద హమ్మచేసి పట్నాన్ని పట్టుకున్నరు. 1909ల మూసీకి వరదలు వొచ్చి పట్నం సొంతం కొట్టుకు పోయింది ఇదే నెలల. అలేరు దగ్గర వసంతవాగుల రైలుపడి అగ్గిపెట్టెల్లాగ కొట్టుకుపోయింది ఇదే నెలల. 1948 పోలీస్ యాక్షన్ జరిగింది

ఈ సెప్టెంబర్ నెలనే. ఇక మళ్లీ ఇప్పుడేం ముంచుకొస్తదో అని ముసలోళ్లు భయపడుతుండగ గైర్ ముల్కీగోబ్యాక్ ఉద్యమం రానే వచ్చింది.

పోలీస్ యాక్షన్ తర్వాత ఉసిళ్లలా వచ్చిపడిన ఆంధ్రులు స్థానికుల నోళ్లు గొట్టి విద్యా ఉద్యోగాలలో తిష్టవేసిండ్రు. లంచాల వ్యవస్థతో దొంగ ముల్కీ సర్దిఫికెట్లు పుట్టుకొచ్చినాయి. వీటికి వ్యతిరేకంగా ముల్కీలు కాని వాళ్లంతా వెనక్కి పోవాలని విద్యార్థులు ఉద్యమాన్ని నడిపారు. తెలంగాణా అంతటా అగ్గి అంటుకుని ప్రజలు అగ్గిపిడుగులైనారు. ఇడ్లీసాంబార్ గోబ్యాక్, గోంగూరపచ్చడి గోబ్యాక్ అన్న నినాదాలు నింగిని అంటినాయి. “సర్వర్ దండా” అనే ఒక ఉర్దూకవి నీలం సంజీవరెడ్డి మీద ఒక వ్యంగ్య వైభవ కవిత రాసిండు..

“సంజీవరెడ్డి మామా
అయ్యయ్యో రామరామ

కైసా హై ఏ జమానా
పాదేంగే తేరా హైజామా
రూపయికో భిక్త బియ్యం
దిన మే హీ దిక్త దయ్యం
సంజీవరెడ్డి మామ
అయ్యయ్యో రామరామ”

ఉర్దూ కవిత్వంలో కవి పెట్టుకున్న కలం పేరును “తఖల్లాస్” అంటారు.

ఈ సర్వర్ అనే కవి కలం పేరు పాలకులపై ముల్లుగర్రలా పనిచేసింది. సర్వర్ దండా కవితలు సామాన్యుల్ని కడుపుబ్బనవ్వించి చివరికి చైతన్యపరిచేవి.

సైఫాబాద్ సైన్స్ కాలేజీ విద్యార్థులు జులూస్ లేసి నిజాం కాలేజీ చేరుకుని బంద్ చేసిన గేట్లను బద్దలు కొట్టి క్లాసులల్ల ఉన్నోళ్లను ఇవతలికి గుంజి ఆబిద్షాహ్ దాక ఊరేగింపు నడిపిండ్లు. కట్టల్లు (పోలీసోల్లకు ముద్దుపేరు) లాఠీలకు పని అప్పగించి పోలీ కాలేజీల బొక్కలు ఇరగొట్టిండ్లు. తలలు పగిలిన కాలేజీ విద్యార్థులు బ్యాండేజీలు కట్టుకుని నుదుటికి ‘కఫన్’ కట్టుకున్నట్లు తమకు తాము వీరులుగా భావించుకుని ఛాతీలు చూపించుకుంట తిరుగుతున్నారు.

ఇగ ఆ మర్నాడు సీటీ కాలేజీ స్టూడెంట్స్ క్లాసులు బాయ్ కాట్ చేసి జులూస్ తీసిండ్లు. జులూస్ హైకోర్టు దాటి మదీనా హెజూబల్ చౌరాస్తాలకు చేరంగనే పోలీసుల కాల్పులు జరిగినయ్. విద్యార్థులు చనిపోయిండ్లు. వారి శవాలను బందోబస్తు మధ్య ఉస్మానియా దవాఖానాకు తరలించిండ్లు. ఆ శవాలను వాపస్ ఇవ్వాలని ప్రజలు పత్తర్ గట్టి పోలీస్ నాకామీద దాడి చేసిండ్లు. నగరం నవనాడులు బంద్ అయినాయి. నిరవధిక కర్ఫ్యూ విధించబడింది. పోలీసులు నరక లోకపు జాగిలమ్ములగ సడకీల మీద పహరా కాసిండ్లు. అలలు అలలుగ ఉద్యమకెరటాలై ప్రజలు తిరగబడ్డరు. చార్మినార్ దగ్గర మక్కామసీదు సాక్కిగ, మాతా లక్ష్మీమందిర్ సాక్కిగ మళ్లీ కాల్పులు జరిగినయ్. అమాయకంగా రిక్షా తొక్కుకుంట రోడ్డుమీదికి వచ్చిన జాఫర్ అన్నయ్య నెత్తికి తుపాకి గుండు తగిలి అక్కడికక్కడే ప్రాణాలు విడిచాడు.

కోహీర్ ఆకుపచ్చ పొలాల మధ్య ఆనందంగా రోజులు గడిపిన ఒక అమాయకపు రైతుబిడ్డ కాలవాహిని అలల వాలున నగరానికి కొట్టుకొచ్చి బ్రతుకు బండి ఈడ్చుతూ చరిత్ర రథచక్రాల క్రింద నలిగి అకాల మరణానికి గురయ్యిండు. ఆ పాపం ఎవ్వరిది? గరళ కంఠుడైన జనాబ్ జాఫర్ మియా కాలం కత్తుల వంతెన మీద ముందుకు మున్నుండుకే నడిచి నడిచి ఒక మలుపులో ఒక మజిలీలో మా బాపును కలుసుకుని ఆ సాయంసంధ్య వెలుగుచీకట్ల మా దివానీఖానాలోని ఆరాం కుర్చీల కూచుని తన ఎదలోని గుండె గాయాలను ఆవిష్కరించుకుని తనను తాను స్వాంతన పరుచుకున్నాడు.

హమేం ఆడతే సీ పడేగయీ
దర్ ఓ గమ్ సహేనే కీ
హమ్ తబే బీ ముస్కరాతే హైం

జబ్ ఆయే బాత్ రోనే కీ
‘మాకు ఒక అలవాటుగా మారింది
విషాదాన్ని భరించి నపించటం
అయినా మేం చిర్రవ్వులు చిందిస్తూనే ఉంటాం
కన్నీరు కార్చే క్షణాలలో సహితం’.

× × ×

నా బాల్య జీవితానికి జాఫర్ మామూ జీవితంతో ఒక బొడ్డుతాడు సంబంధం ఏర్పడిపోయింది. విడదీయరాని అనుబంధమయ్యింది.

మొదటిసారి నేను బడికి పోయింది ఆయన సైకిల్ మీదనే. ఆయన సైకిల్ తొక్కుతుంటే వెనుక సీటు మీద నేను చక్కంముక్కం కూర్చుని, సంకల కొత్తపలక ఇరికించుకుని జోరుగ, హుషారుగ బడికి పోయిన. అట్ల నా చదువుకు శ్రీకారం చుట్టింది జాఫర్ మామూనే. అక్కడ పెద్ద పంతులతో “సదర్ సాబ్ కా బేటా” అని ఘనంగ ఉర్దూల పరిచయం చేసిండు. అపుడప్పుడూ ఇంటర్వెయ్లు తెల్లటి సీమెండ్ టిఫిన్ డబ్బుల అమ్మ కలిపిచ్చిన “మామిడికాయ పప్పున్నం” పట్టుకొచ్చెటోడు.

బాపుకు ఆరోగ్యం బాగలేకపోతే ఒక నెల

దవాఖానాల ఉన్నడు. ఆ నెలరోజులు మా శాలిబందా నుండి నాంపల్లి సర్కార్ దవాఖానాకు అంత దూరం సైకిల్ మీద “తోషాదాన్” (టిఫిన్ క్యారియర్) మోసుకపోయేది. ఇడిసిన మురికి బట్టలు వాపస్ తీసుకొచ్చి ఉతికి ఇస్త్రీ చేసినవి పట్టుక పోయేది. మేం పిల్లలం బాపుకోసం రంధి పెట్టుకున్నమని గమనించి మమ్మల్ని ఖుష్ చేసేందుకు రసాలారో తియ్యటి మలోగోబా మామిడిపండ్లు, చల్లచల్లటి కర్పూజాలు, తర్పూజాలు పట్టుకొచ్చేది.

ప్రతిజండా వందనం పండుగకు ఒకసేరు తియ్యటి బూంది, సవ్వాసేరు కారా మిక్చర్ రెండూ వేరు వేరు చెంగేరీలల్ల (వెదురు బుట్టలు) కట్టించుకుని వాటి మీద గులాబీ రంగులో వెరిసే వన్నీని అతికించుకుని మా ఇంటికిచ్చి అమ్మకు అందచేసేటోడు. ఆయన తెచ్చిన మిఠాయి తింటేనే మాకు జండా వందనం పండుగ పూర్తయినట్టు అనిపించేది.

ఒకసారి నాకు “టైఫాయిడ్” వచ్చి మంచంల అరిగోసపడిన. ఒకసారి క్రిందికి మీదికైతే డాక్టర్ సాబ్ స్వయంగ ఇంటికి వచ్చి నాడీ నిదానం చేసి ముఖం చిన్నగ చేసుకుని పక్క అర్రలకు పోయి అమ్మాబాపులతో చెవులల్ల ఏందో గుసగుస మాట్లాడంగనే వెక్కెక్కి ఏడుస్తున్న అమ్మ గొంతుచప్పుడు వినబడింది. ఆయన పోంగనే నన్ను హడావుడిగ మంచం మీద నుండి దించి క్రింద ఉత్త చావల పండబెట్టిండ్లు. నాకు తప్ప సంగతి అందరికి సమజ్ అయినట్టుంది. కొంచెం సేపు బేహెష్ అయ్యి మళ్లీ కండ్లు తెరిచేసరికి నాపక్కన కూర్చున్న జాఫర్ మామూ కనిపించిండు.

ఆయన నెత్తిమీద బూరుటోపీ లే. వాంటిమీద నల్లని శేర్వానీ లే, నోట్ల జర్నాపాన్ భీ లే. తెల్లని పాలవెన్నలాంటి మల్లెపూల లాల్చీ, తెల్లటి హైజామా అసుంటి డిరెస్ అయ్యి నెనెప్పుడు చూడలే. అవి పవిత్ర రంజాను మాసపు ఉపవాసదినాలేమో. కండ్లకు నల్లని సుర్యావేగాక ఆయన వాంటిమీద నుండి చమేలీ అత్తరు నువాసన సన్నగ

కోహీర్ ఆకుపచ్చ పొలాల మధ్య ఆనందంగా రోజులు గడిపిన ఒక అమాయకపు రైతుబిడ్డ కాలవాహిని అలల వాలున నగరానికి కొట్టుకొచ్చి బ్రతుకు బండి ఈడ్చుతూ చరిత్ర రథచక్రాల క్రింద నలిగి అకాల మరణానికి గురయ్యిండు.

గుభాళిస్తుంది. నా జ్వరం కండ్లకు ఆయన అల్లా పంపిన “ఫరిస్తా” దేవదూతలాగ కన్పించింది. నాజూకుగ నా అరచేతిని తన చల్లటి చేతులల్లకు తీసుకుని లోవల్లోపల ఖురాన్ కల్మాలను, సురాలను స్మరించుకుంటు ఎర్రదారం ఉన్న తావీజ్ ను నా మెడల కట్టిండు. అది సరిపోదన్నట్లు నాంపల్లి బజార్ ఫూట్ ల ఉండే యూసుఫ్ కియా దర్గా దట్టి భీ నా కుడి బుజానికి గట్టిగ కట్టిండు.

అట్లనే నిద్రలకు జారిపోయిన. సాయింత్రం దీపాలుపెట్టే యాళ్లకి మేల్కొచ్చి జరం జారింది. డాక్టర్ సాబ్ కీ “దవా” ఏదో గని జాఫర్ మామూ “దువా”కా అసర్ మాత్రం నన్ను బ్రతికించింది.

ఆ తర్వాత ఆయన మళ్లీ నాకు కనబడలేదు.

× × ×

“జాఫర్ మియా బడికి రాక వారం రోజులయ్యింది” అన్నడు బాపు.

“వొళ్లేమైనా బాగలేదేమో” అన్నది అమ్మ.

ఇంకో వారం రోజులు గడిచినయ్యే.

“కనీసం రుఖ్సత్ దరఖాస్త (లీవ్ లెటర్) అయినా పంపలే” అన్నడు విచారంగ.

“మరి నువ్వే వాళ్లింటికి పోయి తెలుసుకోరాదా” నిష్కారంగ అన్నది.

ఆ తెల్లారి పొద్దుపొద్దుగాల్నే అతనుండే ఖాజీపురా మొహల్లాకు పోయి ఒక గంట తర్వాత ఢీలా ముఖంతో ఇంట్లకొచ్చిండు.

“ఏమైనా తెల్పిందా” అడిగింది ఆయన వాలకాన్ని అనుమానంగ చూస్తూ.

“జాఫర్ మియా లేడు” అని బాపు గుడ్లల్ల నీళ్లు గుబగుబమని పొంగుతుంటే గద్గద స్వరంతో జవాబిచ్చిండు.

“అదేం ఏమైందాయనకు?” నోరెళ్లబట్టి భీరిపోయింది అమ్మ.

“ఎవరికి ఏమీ చెప్పకుండా మొత్తం కుటుంబంతో సహా మాయమయ్యిందట. బస్తీల అందర్నీ విచారించిన. వాళ్లకు కూడా ఏమీ తెలువదట.”

అమ్మ ఏడ్చింది.

ఆమెను సమదాయించబోయి బాపు అంత కంటే ఎక్కువ ఏడ్చిండు.

అమ్మాబాపులు ఏడ్చిన తర్వాత కొద్దిరోజులకే మా ఇంటికి టపాల (పోస్టు) ఒక లిఫాఫా (కవరు) వచ్చింది. అమ్మత్ సర్ నుండి జాఫర్ మామూ రాసిన ఉత్తరం అది. ఉర్దూల ఉన్న ఆ ఉత్తరాన్ని బాపు చదివి అమ్మకు తెలుగుల సమ్జాయిించింది. ముక్తసరిగ దాని సారాంశం.

“నాకన్నీటి కథ అంతా మీకు తెలుసు. అవన్నీ జరిగి పదేండ్లు దాటినా ఇంకా భయం భయంగ పాము పడగ నీడక్రింద ఉన్నట్లే బ్రతికిన. నెత్తిమీద కత్తి వేలాడుతుంటే భద్రత, భరోసా ఇవ్వని బ్రతుకు దాని భవిష్యత్తు చీకటిగానే కనబడింది. ఇది మా రాజ్యం కాదని, మళ్లీ మతకల్లోలాలు చెలరేగితే ముస్లింలు మిగలరని నా భయం. ఈ దేశంలో ముస్లింలెప్పుడూ రెండవ తరగతి పౌరులనేది జీవితం నాకు నేర్పిన గుణపాఠం. పాకిస్తాన్ మమ్మల్ని గౌరవిస్తుందని, రక్షిస్తుందని నా దృఢ విశ్వాసం. ఢిల్లీలో వీసాలు సంపాదించి అమ్మత్ సర్ కు వచ్చిన. రేపు

ఉదయం ఫజర్ నమాజులు హిందుస్తాన్ లో ఆఖరిసారి చదివి “వాఘా” బార్దర్ దాటి పాకిస్తాన్ లో నాకుటుంబంతో సహా ప్రవేశిస్తున్న.

ప్యార్ కర్నా షేషా హై హమారా

ఆప్ కో యాద్ కర్నా ఆదత్ హై హమారా

ఆప్ హాస్ రహేఁ యా దూర్

దిల్ మే బసాలేనా ఫిత్రత్ హై హమారా

‘ప్రేమించటమే వృత్తి నాది

మిమ్మల్ని స్మరించటమే మనాది నాది

మీరు దూరమున్నా దగ్గరున్నా

హృదయంలో ప్రతిష్టించటమే ప్రవృత్తి నాది’

నా నిష్ఠమణ గురించి నేనెవరికి చెప్పలేదు. ఈ రహస్యం మీకు మాత్రమే చెబుతున్న. మీరు చూపించిన ప్రేమాభిమానాలకు లాఖ్ లాఖ్ శుక్రియాలు. ఖుదా హాఫీజ్, ఆప్ కో ఆఖ్రీసలాం. అమ్మాకో మేరా నమస్తే. బచ్చోంకో మేరా దువా.

ఆ ఉత్తరాన్ని చేతిల పట్టుకుని అమ్మాబాపులు

“ఇంట్ల నుండి పీనుగ లేచినట్టు” పెద్దగా ఏడ్చింద్రు. ఆ ఉత్తరం చాలా కాలం మా సందుగలో ఉండే.

ఫూల్ బన్ కర్ ముస్కూరానా జిందగీ

ముస్కూరాకే గమ్ భులానా జిందగీ

హర్ దిన్ స మిల్ పాయేతో క్యా హువా

దూర్ రహాకర్ భీ దోస్తీ నిఖానా జిందగీ

‘పూవు వోల చిర్నవ్యలు చిందించటమే జీవితం

చిర్నవ్యలతో చింతలను మరిపించటమే జీవితం

ప్రతి రోజూ కలిసి కనబడక పోతేనేం

దూరతీరాల నుండే స్నేహాన్నికొనసాగించడమే జీవితం.

× × ×

ఆరు పదుల క్రిందటి దుఖ్ భరి పురానీ కహాని ఇది.

“ఈ దేశాలు, ఈ సరిహద్దులు, ఈ ముళ్లకంచెలు, ఈ గీతలు, ఈ గోతులు, ఈ గోడలు, ఈ గొడవలు ఎవరు ఎందుకు ఏ ప్రయోజనాల కోసం సృష్టించింద్రో? మనుషుల్ని మనుషుల్ని ముక్కలు ముక్కలు చేసే దేశాలు, దేశదేశాల రాజకీయాలు”.

ఇప్పటికి ప్రతి జండా వందనం పండుగ నాడు నేను జాఫర్ మామూ తెచ్చే మిఠాయి కోసం ఎదిరిచూస్తుంటాను. ఆయనెక్కడుంటేనేం ఏ దేశంలో వుంటేనేం! హమేషా అల్లా దయ వల్ల చల్లగా సలామత్ గ ఉండాలి.

“సుందిర్ తోడో

మస్జిద్ తోడో

మగర్ ప్యార్ బరా

దిల్ మత్ తోడో.”

(బులేషా, సూఫీ కవి, పంజాబ్)

(చార్ మినార్ కథలు-పుస్తకం నుంచి)

-చరపవస్తు లోకేశ్వర్,

m: 91606 80847

e : lokeshwar.hyderabad@gmail.com

అమ్మాబాపులు ఏడ్చిన తర్వాత కొద్దిరోజులకే మా ఇంటికి టపాల (పోస్టు) ఒక లిఫాఫా (కవరు) వచ్చింది. అమ్మత్ సర్ నుండి జాఫర్ మామూ రాసిన ఉత్తరం అది.

జాతీయ పర్యాటక దినోత్సవం

భారతదేశం యొక్క జాతీయ పర్యాటక దినోత్సవం జనవరి 25న జరుపుకుంటారు. ఇది దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకు పర్యాటక ప్రాముఖ్యత గురించి అవగాహన కల్పించడానికి భారత ప్రభుత్వంచే స్థాపించబడింది.

భారతదేశం యొక్క గొప్ప చరిత్ర, సాంస్కృతిక, భౌగోళిక వైవిధ్యం దేశాన్ని విదేశీ ప్రయాణికులలో అత్యంత ప్రసిద్ధ పర్యాటక ప్రాంతాలలో ఒకటిగా మార్చింది. ఇది సాంస్కృతిక, వారసత్వం, క్రూయిజ్, ప్రకృతి, విద్య, వ్యాపారం, క్రీడలు, గ్రామీణ, వైద్యం మరియు వర్యావరణ పర్యాటకంతో సహా వివిధ రకాల పర్యాటకాలను అందిస్తుంది.

పర్యాటకం యొక్క ప్రచారం మరియు అభివృద్ధి కోసం జాతీయ విధానాలను పర్యాటక మంత్రిత్వ శాఖ రూపొందించి నిర్వహిస్తుంది.

గణాంకాల ప్రకారం, 7.7% పైగా భారతీయ ఉద్యోగులు

పర్యాటక పరిశ్రమలో పనిచేస్తున్నారు. ప్రతి సంవత్సరం, దేశాన్ని మిలియన్ల కొద్దీ విదేశీ పర్యాటకులు సందర్శిస్తారు (ఉదాహరణకు, 2014లో 7.42 మిలియన్లు).

జాతీయ పర్యాటక దినోత్సవం పర్యాటక పరిశ్రమను ప్రోత్సహించడానికి మరియు పర్యాటక ప్రాంతాల, స్థానిక కమ్యూనిటీల వృద్ధి, స్థిరత్వానికి దాని సహకారాన్ని గుర్తించడానికి స్థాపించబడింది.

UN ప్రపంచ పర్యాటక దినోత్సవం (సెప్టెంబర్ 27) వేడుకలో భారతదేశం కూడా పాల్గొంటుంది. 2008లో భారతదేశం కూడా ఈ ఈవెంట్‌ను నిర్వహించింది. ఈ

సంవత్సరం ప్రపంచ పర్యాటక దినోత్సవం యొక్క థీమ్ "పర్యాటకం మరియు శాంతి".

- దక్కన్ న్యూస్, m : 9030 6262 88
e: desk.deccan@gmail.com

తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్తు

తిలక్ రోడ్డు, హైదరాబాదు - 500 001, ఫోన్ : 9000273224, 944049323

బాలల కథా సంకలనాలకు కథలు పంపండి

తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్తు వెలువరిస్తున్న "బాల సారస్వతం" బాల సాహిత్య గ్రంథాల వరంపరలో త్వరలో ప్రచురించే బాల కథా సంకలనాల కోసం కథలు పంపాలని పరిషత్తు అధ్యక్షులు ఆచార్య ఎల్లూరి శివారెడ్డి, ప్రధాన కార్యదర్శి డాక్టర్ జె. చెన్నయ్య ఒక పత్రికా ప్రకటనలో కోరారు.

బాలల మూర్తిమత్వ వికాసం, పర్యావరణ పరిరక్షణ, కుటుంబ బాంధవ్యాలు, మానవతా, నైతిక విలువలు, శాస్త్రీయ దృక్పథం, మాతృభాషా సంస్కృతుల పట్ల అభిమానం వంటి అంశాలు "కథా వస్తువులుగా స్వీకరించి" ఏ ఫోర్ సైజులో ఒకటిన్నర పేజీకి మించకుండా టైప్ చేసి పంపాలి. సొంత

రచన, కొత్త కథ అయి ఉండాలి. అత్యంత సరళమైన శైలిలో ప్రామాణిక భాషలో రాయాలి. జంతువుల కథలు వద్దు. ఒకరు ఒకటి కంటే ఎక్కువ కథలు పంపవచ్చు.

కథపై పేరు, చిరునామా రాయవద్దు, ఉత్తమ కథలకు బహుమతులు కూడా ఉంటాయి. సొంత రచన అనే హామీ కూడా జత చేయాలి. ఇతర వివరాలకు సంప్రదించవలసిన సెల్ నెంబర్ **8885245234**.

2024 జనవరి 20వ తేదీలోగా ఈ మెయిల్ పంపాలి. telanganasaraswathaparishath@gmail.com

- డా॥ జె. చెన్నయ్య
ప్రధాన కార్యదర్శి

30 ఏళ్ల తర్వాత వరంగల్లోని కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయంలో

ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్

ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్ (Indian History Congress -IHC) : 1935లో స్థాపించబడిన ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్ దక్షిణాసియాలో వృత్తిపరమైన చరిత్రకారుల సంఘం. దీనిలో సుమారు 35,000 మంది సభ్యులు ఉన్నారు. ఇందులో ప్రతి సంవత్సరం 2,000 మందికి పైగా ప్రతినిధులు పాల్గొంటారు. ఇది ప్రారంభమైనప్పటి నుండి చాలా క్రమం తప్పకుండా తన సమావేశాలను నిర్వహించడమే కాకుండా ప్రతి సంవత్సరం తన కార్యకలాపాలను ప్రచురిస్తోంది. చరిత్ర యొక్క లౌకిక మరియు శాస్త్రీయ రచనను ప్రోత్సహించడం దీని ప్రధాన లక్ష్యం.

30 ఏళ్ల తర్వాత డిసెంబర్ 28 నుంచి 30 వరకు వరంగల్ లోని కాకతీయ యూనివర్సిటీ (కేయూ) 82వ ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్ (ఐహెచ్ సీ) వార్షిక సదస్సుకు ఆతిథ్యమిచ్చింది. కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయంలో మరోసారి ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్ సభను నిర్వహించడం గౌరవంగా భావిస్తూ సదస్సు నిర్వహణకు సహకరించిన హిస్టరీ అండ్ టూరిజం డిపార్ట్ మెంట్ కు కృతజ్ఞతను తెలుపుతూ 82వ వార్షిక సమావేశాలకు అంగీకరించినందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వానికి కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం యాజమాన్యం వారి తరపున శ్రీ తాళ్ళపల్లి మనోహర్ గారు, స్థానిక కార్యదర్శి, ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్ కృతజ్ఞతలు వ్యక్తం చేశారు.

ఈ కార్యక్రమానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మద్దతుతో వివిధ చారిత్రక యుగాలను కవర్ చేసే ఆరు థీమ్లతో ముఖ్యంగా ప్రాచీన భారతదేశం, మధ్యయుగ భారతదేశం, ఆధునిక భారతదేశం, భారతదేశానికి అతీతమైన దేశాల చరిత్ర, పురావస్తు శాస్త్రం మరియు సహకాలీన భారతదేశం (1947 తరువాత విస్తరించిన) అంశాలపై ఈ సదస్సు జరిగింది అని వైస్ చాన్సలర్, ఐహెచ్సీ సెషన్ చీఫ్ ప్యాట్రన్ ప్రొఫెసర్ తాటికొండ రమేష్ తెలిపారు.

మేధావుల విజయాలను గుర్తించి అత్యుత్తమ చారిత్రక

ప్రచురణలకు ప్రతిష్ఠాత్మక అవార్డులను ఐహెచ్సీ ప్రధానం చేసింది. వీటిలో ముఖ్యమైనవి బర్నూజార్ అవార్డు, మధ్యయుగ భారతీయ చరిత్రకు ప్రొఫెసర్ మహమ్మద్ హబీబ్ అవార్డు, మరియు ప్రాచీన భారత చరిత్ర కోసం కొత్తగా ప్రవేశపెట్టిన ప్రొఫెసర్ అన్నపూర్ణ ఉత్తమ పుస్తక పురస్కారం.

అదనంగా, ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్ (IHC) వివిధ చారిత్రక డాక్యుమెంట్లలో 45 సంవత్సరాల కంటే తక్కువ వయస్సు ఉన్న పండితుల సమర్పణలను, ఉత్తమ పరిశోధనా పత్రాలను ప్రోత్సహించేందుకు అనేక అవార్డులను ప్రకటించింది.

ప్రొఫెసర్ విజయ్ కుమార్ రాకూర్ మెమోరియల్ ప్రైజ్ ఫర్ ఏసియెంట్ ఇండియా, ప్రొఫెసర్ జేఎస్ గ్రేవాల్ ప్రైజ్ ఫర్ మిడిల్ ఇండియా, నిర్దిష్ట చారిత్రక విభాగాల్లో విశేష కృషికి గుర్తింపుగా నిలిచిన ఇతర బహుమతులు ఉన్నాయి.

మునుపటి సెషన్ నుండి ప్రోసీడింగ్స్ వాల్యూమ్ ను విడుదల చేయడం ద్వారా పండిత జ్ఞానాన్ని వ్యాప్తి చేయడంలో ఐహెచ్సీ యొక్క నిబద్ధత, సభ్యులకు స్వేచ్ఛగా పంపిణీ చేయబడిన ఈ ముద్రిత సంపుటి విద్యావ్యాప్తి వట్ల నంస్ట యొక్క అంకితభావాన్ని ప్రకటించుకుంది.

భారతదేశం నలుమూలల నుండి ప్రఖ్యాత రీసెర్చ్ స్కాలర్లు, ప్రొఫెషనల్స్, చరిత్రకారులు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్ గురించి:

కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం పూర్వపు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం షోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ కేంద్రాన్ని అవ్ గ్రేడ్ చేయడం ద్వారా 1976 ఆగస్టు 19న స్థాపించబడి ఈ ప్రాంతంలో ప్రజల చిరకాల ఆకాంక్ష నెరవేరి దేశానికి ఉన్నత విద్య రంగంలో కొత్త శకానికి నాంది పలికింది.

చారిత్రాత్మక నగరమైన వరంగల్ కు తూర్పు దక్కన్ ప్రాంతాన్ని

క్రీ.శ. 12, 14 శతాబ్దాలు. పరిపాలించిన గొప్ప కాకతీయ రాజవంశపు పేరును పెట్టడం జరిగింది.

వరంగల్ లో జన్మించిన మహానుభావుడు విద్యారణ్య 1336లో వరంగల్ లో విజయనగర సామ్రాజ్యం స్థాపించే ప్రేరణనకు కృతజ్ఞతగా సుమారు 650 ఎకరాల సువిశాల విస్తీర్ణంలో విస్తరించి ఉన్న యూనివర్సిటీ క్యాంపస్ కు తొలుత విద్యారణ్యపురి అని పేరు పెట్టారు.

విశ్వవిద్యాలయం అభివృద్ధి క్రమక్రమంగా జరిగింది. అకడమిక్ శ్రేష్ఠతను సాధించడంలో వేగంగా పురోగతి సాధించింది. కాకతీయ యూనివర్సిటీ క్యాంపస్ లో ఇప్పుడు 27 విభాగాలు ఉన్నాయి. 19 అనుబంధ కళాశాలలు మరియు 473 అనుబంధ కళాశాలలు ఉన్నాయి మరియు పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ కళాశాలలు నుబేదారి (హనుమకొండ), నిర్మల్, ఖమ్మం, జనగామ, భూపాలపల్లి, మహబూబాబాద్, యూనివర్సిటీ ఇంజనీరింగ్ కళాశాల, కొత్తగూడెంలో ఉన్నాయి.

ఇది ఆర్ట్స్, సోషల్ ఫ్యాకల్టీలలో అండర్ గ్రాడ్యుయేట్ మరియు పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ స్థాయిలో 95 ప్రోగ్రాములను అందిస్తుంది.

సైన్సెస్, లైఫ్ సైన్సెస్, కామర్స్, ఎడ్యుకేషన్, లా, ఫార్మసీ, ఇంజనీరింగ్, టూరిజం మేనేజ్మెంట్, ఓరియంటల్ కోర్సులు.. అదనంగా, విశ్వవిద్యాలయం స్కూల్ ఆఫ్ డిస్టెన్స్ లెర్నింగ్ ద్వారా దూర విధానంలో 28 కోర్సులను అందిస్తుంది మరియు కంటిన్యూయింగ్ ఎడ్యుకేషన్ (ఎస్ డిఎల్ సిఇ). ఇటీవల కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయానికి NAAC "A+" గ్రేడ్ (4వ Cycle) గుర్తింపు లభించడం గర్వకారణం.

డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ హిస్టరీ & టూరిజం మేనేజ్మెంట్ గురించి:

చరిత్ర విభాగం 1984లో ఆరవ ప్రణాళిక ప్రకారం ఒక ప్రొఫెసర్, ఒక అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్, ఇద్దరు అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్లు తో ప్రారంభించారు. విద్యార్థుల కమ్యూనిటీ మరియు విద్యావంతులు చాలా కాలంగా అవసరమని భావించి ఈ ప్రాథమిక సాంఘిక శాస్త్ర విభాగాన్ని ప్రారంభించిన తెలంగాణ రాష్ట్ర నడిబొడ్డున ఉన్న విశ్వవిద్యాలయం.

ఈ విభాగానికి చెందిన అధ్యాపకులు మరియు స్కాలర్స్

చరిత్ర మరియు సంస్కృతి యొక్క వివిధ రంగాలు అనగా వ్యవసాయం, నీటిపారుదల, పరిశ్రమలు, కాకతీయులు, కుతుబ్ షాహీలు మరియు అసఫ్ జాహీల సమాజం మరియు సంస్కృతి వంటి వివిధ రంగాలలో పనిచేశారు.

ఈ విభాగం ఆంధ్ర, తెలంగాణా స్వాతంత్ర్య పోరాటం, తెలంగాణలో వ్యవసాయ సంబంధాలు, తెలంగాణలో దళిత, జానపద, గిరిజన అధ్యయనాలు, మహిళా అధ్యయనాలు, సైన్స్ మరియు టెక్నాలజీ, వర్కింగ్ క్లాస్ మూవ్ మెంట్స్, టూరిజం స్టడీస్, బయోగ్రఫీ, ఓరల్ హిస్టరీ, హిస్టరీగ్రఫీ, భూసమస్యలపై గణనీయమైన చారిత్రక పరిశోధనలను ప్రోత్సహించింది.

రామప్ప ఆలయం:

క్రీ.శ.1213లో కాకతీ గణపతి దేవుని సేనాధిపతి రేచర్ల రుద్రుడు నిర్మించిన 13వ శతాబ్దపు రామప్ప ఆలయం తెలంగాణలో 2021 జూలై 25న పాలంపేటను యునెస్కో ప్రపంచ వారసత్వ ప్రదేశంగా గుర్తించింది. కాకతీయ శైలి నిర్మాణ హిందూ దేవాలయం, అలంకరించిన శిల్పాలు ఒక అద్భుతం, అపూర్వం.

భద్రకాళి ఆలయం:

ఆలయం ప్రధాన దేవత స్వరూపం చాముండి. ఆమెకు అనేక చేతులు వివిధ ఆయుధాలు ఉన్నాయి. కొంతమంది పండితులు ఆమెను నిజమైన కాకతి, సంరక్షక దేవతగా భావిస్తారు.

మేడారం జాతర :

దట్టమైన మధ్య ఉన్న చిన్న గ్రామమైన మేడారంలో రెండు రోజుల పాటు జరిగే మేడారం జాతర, గిరిజన పండుగ. వరంగల్ కు 100 కి.మీ.ల దూరంలో ఉన్న అడవి ఎంతో భక్తిశ్రద్ధలతో, ఆర్భాటాలతో, ఆనందోత్సాహాలతో. ఇద్దరూ కలిసి ఉంటారని భావిస్తున్నారు.

దేశ రక్షణ కోసం పాలకులతో పోరాడుతూ గిరిజన భక్తులను కాపాడడానికై ప్రాణత్యాగం చేసిన సమృక్త సారలమ్మ.. 'మాఘ పూర్ణిమ'లో ప్రత్యక్షమై భక్తులను ఆశీర్వదిస్తారు. అన్ని వైపుల నుంచి లక్షలాది మంది భక్తులు జాతరలో పాల్గొంటారు.

-డా॥ ఎస్. జైకిషన్
m : 9704778338

లోహ్రీ (భోగి) సంబరాలు

భారత దేశం పండుగలు నేల. భారత దేశంలో, సంవత్సరంలో ఏదైనా నెలలో గాని లేదా ఏదైనా ఋతువులో గాని వండగ జరగకుండా నమయం గడిచింది అని ఊహించుకోవడమే ఎంతో కష్టతరమైన విషయం. అంతలా భారతీయులను పండగలు పలకరిస్తుంటాయి. ఈ పండగలను చేసుకొనే ప్రాముఖ్యత మరియు విధానాలు ప్రాంతాన్ని బట్టి మారుతూ ఉంటాయి. కానీ, పండుగలో ఉన్న సారాంశం మరియు పరస్పర సామరస్యం మాత్రం చెక్కు చెదరకుండా అన్ని పండుగల్లో, అన్ని ప్రదేశాల్లో అలాగే ఉంటాయి.

దీనిని దృష్టిలో ఉంచుకొని వ్యవసాయానికి మూల స్తంభాలుగా ఉండే రాష్ట్రాలు లేదా దేశం ఏదైనా, పంటకోత సందర్భంగా పండుగలు చేసుకోకపోతే అది నిజంగా ఆశ్చర్యపడాల్సిన విషయమే. ఎందుచేతనంటే, వ్యవసాయం చేసేవారు పంటకోత సమయంలో వారికి వచ్చే దిగుబడి మరియు రాబడికి గాను ఎంతో కృతజ్ఞతతో వారి ఆనందాన్ని వ్యక్తం చేస్తూ పండగ చేసుకుంటారు. ఉత్సాహపూరితమైన రాష్ట్రాల్లో ముందుండే పంజాబ్ మరియు హర్యానా రాష్ట్రాలు, లోహ్రీ అనే వ్యవసాయానికి సంబంధించిన పండుగను జరుపుకుంటాయి.

లోహ్రీ యొక్క శబ్దవ్యుత్పత్తి :

లోహ్రీ అనే పదం ఉద్భవించడం వెనుక ఎన్నో కథలు ఉన్నాయి. ఈ పదం 'లోహ్' అనే పదం తో ఉద్భవించిందని ఒక

కథ ప్రచారంలో ఉంది. 'లోహ్' అంటే ఇనుము అని అర్థం. మందమైన ఇనుము బాండీలను పండుగ సందర్భంగా రకరకాల మసాలాలు తయారుచేయడంలో భాగంగా ఉపయోగిస్తుంటారు. ఇక్కడి నుండే ఈ పండుగకు ఈ పేరు వచ్చిందని చెబుతారు. జానపద కథలు చెప్పేవారు మాత్రం పూర్వం ఇద్దరు తోబుట్టువులు ఉండేవారు. వారి పేర్లు హెూళికా మరియు లోహ్రీ. హెూళికా హెూలీ సందర్భంగా వేసిన మంటల్లో చిక్కుకొని చనిపోయిందట, లోహ్రీ బ్రతికిపోయాడట. ఆలా లోహ్రీ బ్రతికిపోవడంతో ఆ ఆనందాన్నే ఇలా పండగ రూపంలో జరుపుకుంటున్నారని చెబుతారు.

వ్యవసాయం విజయవంతమవడం:

భారతదేశం వ్యవసాయంపై ఆధారపడ్డ దేశం. పంజాబ్ మరియు హర్యానా వంటి భూసారవంతమైన నేలలు కలిగిన ఈ రాష్ట్రాల్లో ఈ మాట మరింత నిజమైనది. ఇలాంటి ప్రదేశాల్లో తాము పడ్డ కష్టానికి, పెట్టిన పెట్టుబడికిగాను చివరిగా వచ్చే పంట దిగుబడి, పంటకోత సమయంలో వచ్చే రాబడి, ఇక్కడివారికి ఎంతో ఆనందాన్ని ఇస్తుంది. ఇలాంటి సందర్భంలో జరుపుకొనే పండగనే లోహ్రీ అంటారు. అందుచేతనే పంజాబీ ప్రజల గుండెల్లో ఈ పండుగకు ప్రత్యేకమైన ప్రాముఖ్యత ఉంది.

తరువాతి తరాలకు సాంస్కృతిక సమగ్రతను పరిరక్షిస్తున్నారు:

లోహ్రీ పంగడలో ముఖ్యమైన భాగం ఏమిటంటే, ఈ పండగ

సందర్భంగా చిన్నపిల్లలు ఇంటింటికి వెళ్లి జానపద పాటలు పాడుతారు. వీరు ఇలా పాడుతున్నందుకు గాను, ఆ ఇంటివాళ్ళు బెల్లం, గింజలు, డబ్బు, ఈ రోజుల్లో చాకోలెట్స్ని వారికి బహుమతిగా ఇస్తున్నారు. ఇలా చేయడం ద్వారా పిల్లలకు ప్రోత్సాహకం లభిస్తుండటంతో వారు కూడా ఎంతో ఉత్సాహంగా ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొంటున్నారు. ఇలా చేయడం ద్వారా, వీరు వీరి యొక్క సంస్కృతి, విలువల గురించి నేర్చుకుంటున్నారు. వీటి వల్ల వీరి వ్యక్తిత్వం కూడా అభివృద్ధి చెందుతుంది. అందుచేతనే సంప్రదాయకమైన పంజాబీ కుటుంబాలన్నీ ఈ పండుగకు ఎంతో ప్రాముఖ్యతని ఇస్తాయి.

బంధాలన్నీ బలపడే సమయం :

లోహ్రీ పండుగ సందర్భంగా కుటుంబంలో ఉన్న స్త్రీ, పురుషులు అందరూ ఇంటి నుండి బయటకు వచ్చి పంజాబీ జానపద నృత్యాలు చేస్తారు. భోగి మంటను మధ్యలో పెట్టి వీరు ఆ నృత్యం చేయడం ఆనవాయితీ. సాధారణంగా స్త్రీలు గిద్ద అనే నృత్యం చేయగా, పురుషులు బాంగ్రా అనే నృత్యం చేస్తారు. పాటలు పాడటం, నృత్యం చేయడం, యిలా ఎన్నో ఉత్సాహ వంతమైన కార్యక్రమాల్లో పాల్గొంటూ, రాత్రంతా కుటుంబ సభ్యులతో ఆనందంగా గడుపుతారు. ఆ భోగి మంటలు అలా మండుతూ ఉండటం కోసమే పల్లీ పట్టిని, పాప్ కార్స్, వేరు సెనగకాయలను ఇలా మరికొన్ని వాటిని ఆ భోగి మంటలో వేస్తారు. వీరు చేసే ఈ పనులన్నీ పిల్లల్లో, కుటుంబ సభ్యుల్లో, సమాజంలో మతసామరస్యం పెంపొందించడంలో ఎంతగానో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.

రుచికరమైన ఆహారాలు తినటం :

సాధారణంగా భారతీయులు వారు తినే ఆహారం పట్ల చాలా జాగ్రత్త వహిస్తారు. ఏదైతే ఉత్తమంగా ఉంటుందో దానిని తినడానికే ఎక్కువగా ఇష్టపడతారు. ఇక పండుగ సమయంలో వీటి గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరం లేదు. ఇలాంటి సందర్భంలో మరింత రుచికరమైన ఆహారాన్ని తినటానికి ఆసక్తిని ప్రదర్శిస్తారు. ఈ పంటకోత పండుగ సందర్భంగా చేసే సర్సాన్ డా సాగ్, మక్కి ది రోటి, ఖీర్ గురించి ప్రస్తావించకపోతే అసంపూర్తిగా ఈ పండుగ గురించి చెప్పినట్లు అవుతుంది.

సూర్యదేవునికి సమర్పణలు :

మనందరికీ తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే, సరైన పంట దిగుబడి రావాలంటే సరైన వెలుగు కూడా అవసరం. అందుచేతనే ఈ పండుగ, ఈ విషయానికి ప్రత్యేకమైన ప్రాముఖ్యతని ఇస్తుంది. వెలుగును, వేడిని యిచ్చే సూర్యదేవునికి సమర్పణలు చేయడం ద్వారా సూర్యుడిని ప్రసన్నం చేసుకోవచ్చని, అందుకు ప్రతిఫలంగా మొక్కజొన్న పొలాలు మరింత దిగుబడిని సాధిస్తాయని ఇక్కడి ప్రజలు బలంగా నమ్ముతారు. చివరకు ఇదంతా మనుష్యులు మరియు జంతువులు ఈ భూమిపై ఆనందంగా ఉండటానికి ఇవి ఎంతగానో తోడ్పడతాయి.

చల్లని శీతాకాలాలు :

జనవరి మాసం మధ్యలో లోహ్రీ పండుగను జరుపు కుంటారు. ఈ సమయంలో సూర్యుడు మకరరాశి నుండి తప్పుకొని, ఉత్తరం వైపుకు జరుగుతాడు. ఖగోళ శాస్త్రం ప్రకారం ఈ సందర్భాన్నే ఉత్తరాయణ అని కూడా పిలుస్తుంటారు. ఈ సమయం అయిన శీతల కాలంలో విపరీతమైన చలి కూడా ఉంటుంది. ఈ అతి చల్లని శీతలకాలం కారణంగానే భోగిమంట కేంద్రంగా లోహ్రీ పండగను జరుపుకోవడం జరుగుతుంది. అలా భోగి మంటకు, శీతల కాలానికి ఒక ప్రత్యేకమైన అనుబంధం ముడిపడి ఉంది.

ఆత్మ సంతృప్తి :

కావాల్సిన వేర ఆహారాన్ని ఆరగించడం మరియు ఇతరులకు సహాయం చేయడం ద్వారా ఈ లోహ్రీ పండుగ జరుపుకున్న అందరిలో ఒకరకమైన ఆత్మ సంతృప్తి కలుగుతుంది. ఇది ఈ పండుగ యొక్క ప్రత్యేకమైన, అతిముఖ్యమైన విశిష్టత. లోహ్రీ సందర్భంగా ప్రజలు ఎంతో శాంతంగా వారి వారి కుటుంబ సభ్యులతో, ఒక మంచి భావంతో ఈ పండగను జరుపుకుంటారు. సిక్కులు, పంజాబీలు భోగి మంట చుట్టూ చేరి గురు గ్రంథ్ సాహిబ్ నామస్మరణ చేస్తారు. భోగి మంట ముందు ధ్యానం కూడా చేస్తారు.

- దక్కన్ న్యూస్, m : 9030 6262 88
e: desk.deccan@gmail.com

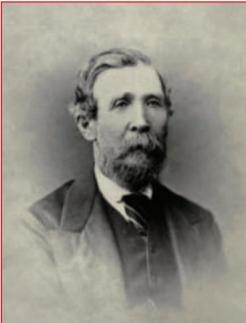
కలివి కోడి.. కలివి కోడి.. కనిపించవూ!!!

“భూమి ఉన్నది మానవుడి ఆశలు తీర్చడానికే గాని అత్యాశలు తీర్చడానికి కాదు” అన్న మహాత్మా గాంధీ మాటలు నేటి ఆధునిక మానవుడు చెవికెక్కించుకోలేదు. అందుకే కాబోలు, భూమిపై మానవాళి మాత్రమే కాకుండా జంతువులు, పక్షులు, క్రిమి కీటకాలు, మొక్కలు తదితర జీవజాలం ఉందన్న సంగతినే మరిచి తన స్వార్థం కోసం భూమి పై ఉన్న సమస్త వనరుల్ని కబళించడం మొదలుపెట్టాడు. దీంతో అనేక జంతువులు పక్షులకు, భూమిపైన నిలువ నీడ లేకుండా పోయింది. మానవుడి అత్యాశకు అనేక మొక్కలు జంతువులు, పక్షులు, భూమి మీద నుండి కనుమరుగు కాగా, మరికొన్ని అంతరించి పోయే దశలో ఉన్నాయి. అలా అంతరించి పోయే దశలో ఉన్న పక్షుల్లో కలివికోడి ఒకటి. ఆ కలివి కోడి విశేషాలు ఏంటో ఇప్పుడు మనం తెలుసుకుందామా!

కలివికోడి భూమి మీద నుండి అంతరించిపోయే దశలో ఉందన్న కారణం చేత ఇంటర్నేషనల్ యూనియన్ ఫర్ కన్జర్వేషన్ ఆఫ్ నేచర్ (IUCN) అన్న సంస్థ, ఈ పక్షిని క్రిటికల్లీ ఎండెంజర్డ్ గా ప్రకటించి, రెడ్ బుక్ లో చేర్చింది. ఈ కలివి కోడిని మొదట కడప, నెల్లూరు జిల్లాల పరిధిలోని తూర్పు కనుమల్లో 1848వ సం॥లో బ్రిటిష్ సైనిక వైద్యాధికారి థామస్ సి జెర్డాన్ కనుగొన్నారు. జెర్డాన్ చేసిన ఈ విలువైన కృషికి గుర్తింపుగా ఆయన పేరు మీదనే కలివికోడికి జెర్డాన్ కార్పర్ అని పేరు పెట్టారు. ఈ పక్షి శాస్త్రీయ నామం రిసోప్టిలెస్ బైటర్వే టస్ 1848 అనంతరం రమారమి 50 సంవత్సరాల తర్వాత 1900 సంవత్సరంలో హెంసాల్డ్ క్యాంప్ బెల్ అనే వ్యక్తికి ఈ పక్షి కనిపించింది. తర్వాత 85 సంవత్సరాల పాటు ఈ పక్షి కనిపించలేదు. తదుపరి 1986 జనవరి 5న కడప జిల్లా సిద్ధవటం ఫారెస్ట్ రేంజ్ పరిధిలోని అట్లూరు మండలం రెడ్డిపల్లికి చెందిన ఐతన్న అనే గౌరెల కాపరి ఈ పక్షుల జంటను గమనించానని అధికారులకు సమాచారం ఇచ్చాడు. అందులో ఒక పక్షిని బంధించి అటవీ శాఖ అధికారులకు అప్పగించాడు. వారు ఉన్నతాధికారుల దృష్టికి తీసుకుపోగా, ఆ పక్షిని కలివికోడిగా గుర్తించారు. ఈ సమాచారాన్ని కలివి కోడిపై పరిశోధన చేస్తున్న “బాంబే నేచురల్ హిస్టరీ సొసైటీ” వారికి తెలియపరిచారు. ఈ సంస్థకు చెందిన ప్రముఖ పక్షి శాస్త్రవేత్త డాక్టర్ నలీం అలీ ఆయన సహచరుడు భరత్ భూషణ్ కడపకు వచ్చి ఆ పక్షిని కలివి కోడిగా నిర్ధారించారు. అయితే వారు వచ్చేలోపే ఆ పక్షి ఆహారం, నీరు సరిగా తీసుకోకపోవడం వల్ల మరణించింది. దాంతో ఆ పక్షి మృతదేహాన్ని బాంబే మ్యూజియంలో భద్రపరిచారు.

కలివి కోడి

కలివికోడిని మొదటిసారిగా కనుగొన్న బ్రిటిష్ సైనిక వైద్యుడు థామస్ సి జెర్డాన్.

కలివి కోడి అన్న పేరు ఎలా వచ్చింది?

కలివి పొదలు, ముళ్ళతో ఉండే చిన్న చిన్న గుల్మాయి. వాటి మధ్యలో ఈ కోడి లాంటి పక్షి ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. పరిగెత్తడమే గాని, ఎగరడం సరిగా రాని ఈ పక్షికి, పొదల్లో తప్ప విడిగా రక్షణ ఉండదు. ఇది రాత్రిపూట మాత్రమే సంచరించే నిశాచర పక్షి. కలివి చెల్ల పొదల్లో ఈ పక్షి ఎక్కువగా సంచరించడంతో దీనికి కలివికోడి అన్న పేరు వచ్చింది.

కలివి కోడి శారీరక సౌష్ఠ్యం ఎలా ఉంటుంది?

ఈ కోడి చూడడానికి పొడవాటి కాళ్ళుండి, కముజు పిట్ట కన్నా కొంచెం పెద్దదిగా ఉంటుంది. మెడపైన ఉండే రెండు అందమైన చారలు సహజసిద్ధంగా ఏర్పడిన మెడ ఆభరణాలుగా ఉంటాయి. అందువల్ల దీనిని “డబుల్ బాన్డెడ్ కర్నర్” (double banded cursor) అని కూడా పిలుస్తారు. అంతేకాకుండా ఈ పక్షిని స్థానికంగా “జతపట్టిల చిటానా” అని కూడా పిలుస్తారు.

కలివికోడి కూత?

“బాంబే నేచురల్ హిస్టరీ సొసైటీ”కి చెందిన సీనియర్ పరిశోధకులు ప్రకాశం జగన్నాథన్ ఈ పక్షి అరుపులు కూడా రికార్డు చేశారు. ట్విక్-టూ, ట్విక్-టూ అన్న శబ్దంతో ఈ పక్షి అరుస్తుంది. కోయిల కన్నా ఎక్కువగా అరగంట పాటు నిరంతరంగా అరిచే ఈ పక్షి నవంబర్ నుండి మార్చి నెలల మధ్య ఎక్కువగా కూత బెదుతుందని ఆర్నిథాలజిస్టులు (ornithologists) తెలిపారు.

కలివి కోడి తీసుకునే ఆహారం?

ఈ పక్షి ఈ ప్రధానంగా చెదవురుగులను ఆహారంగా తీసుకుంటుంది. చీమలు, ఉసూళ్లు వంటి చిన్న చిన్న వాటిని ఎన్నింటిని తిన్నా, చెదవురుగులను మాత్రం ఎక్కువగా ఇష్టపడుతుంది. కలివి పొదల కొమ్మలు, రెమ్మలు నేలను తాకుతూ ఉండడంతో, వీటిని చెదలు ఎక్కువగా ఆశ్రయిస్తూ ఉంటాయి. పైన మట్టిపూత వేసి లోన ఎంత దాక్కున్నా చెదవురుగులు కలివికోడి దృష్టి నుంచి తప్పించుకోలేవు. ఈ పక్షి రాత్రి మాత్రమే ఆహారం స్వీకరించి పగలంతా విశ్రాంతి తీసుకుంటుంది. కలివికోడి రెట్టను గుర్తించి పలుమార్లు పరిశోధకులు చేసిన పరీక్షల్లో, ఈ విషయం నిర్ధారణ అయింది. కలివికోడి విస్తర్ణంలో చెదలకు సంబంధించిన పెంకు లాంటి జీర్ణం కానీ నోటి భాగాలు (మాండుబెల్స్) కనిపించాయి. ఇది ఒక జత లేత పసుపు వర్ణం గల గుడ్లను పెడుతుందని దా॥ సామంత్, దా॥ ఇలంగోవన్ అనే శాస్త్రవేత్తలు 1997లో ధ్రువీకరించారు.

కలివిచెట్ల పొదలు, కలివికోడి, కలివికోడి ముఖచిత్రంతో భారత ప్రభుత్వం 1988లో విడుదల చేసిన తపాలా బిళ్ళ

తెలుగు గంగ ప్రాజెక్ట్ దారి మళ్లించిన కలివికోడి!!

పట్టుమని పిడికెడంత పరిమాణం కూడా లేని కలివి కోడి, కడప జిల్లాలోని తెలుగుగంగ నీటిపారుదల ప్రాజెక్టు యొక్క మార్గాన్ని దారి మళ్లించింది అంటే నమ్మగలమా!! అవును నమ్మి తీరాల్సిందే!! కలివికోడి నివాస ప్రాంతాలకు ముప్పు కలుగుతుందన్న ఉద్దేశంతో తెలుగుగంగ పథకం కింద శ్రీ వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి రిజర్వాయర్ దిగువన, తెలుగుగంగ కుడి ప్రధాన కాలువ తవ్వకాలను అప్పటి ప్రభుత్వం నిలిపివేసింది. కుడి ప్రధాన కాలువ 30 నుండి 40 కిలోమీటర్ల మధ్య, ప్రాక్షేపితో 400 మీటర్ల కాలువ తవ్వకం జరిగిన తర్వాత, అభయారణ్యంలోకి అనుమతి లేకుండా ప్రవేశించి తవ్వకాలు జరిపినట్లు గుర్తించిన కడప అటవీశాఖ అధికారులు ఐటిఆర్నిఎల్ కంపెనీకి చెందిన తొమ్మిది మంది అధికారులపై 2005 నవంబర్ 23న కేసు నమోదు చేశారు. ఈ విషయంలో సుప్రీంకోర్టు కూడా జోక్యం చేసుకొని సమస్య పరిష్కారం కోసం 2006 మార్చిలో ఒక సాధికారిక కమిటీని ఏర్పాటు చేసింది. దీంతో అప్పటి ఉమ్మడి ఏపీ ప్రభుత్వం ప్రస్తుతం ఉన్న కాలువ తవ్వకం అలైన్మెంట్ ను మార్చుకునేందుకు సిద్ధంగా ఉన్నట్లు సుప్రీంకోర్టులో అఫిడవిట్ సమర్పించింది.

కలివికోడి పరిరక్షణకు ప్రభుత్వం తీసుకుంటున్న చర్యలు!!

కలివికోడి నివాస స్థావరమైన లంకమల అడవులను సంరక్షించవలసినదిగా “బాంబే నేచురల్ హిస్టరీ సొసైటీ” వారు ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వానికి సూచించడంతో, ప్రభుత్వం స్పందించి 464 చదరపు కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంలో ఉన్న లంకమల అడవులను శ్రీశైల మల్లేశ్వర అభయారణ్యంగా ప్రకటించి కలివికోడి సంరక్షణకు చర్యలు చేపట్టింది. భారత ప్రభుత్వం కలివికోడి ముఖచిత్రంతో 1988లో తపాలా బిళ్ళను విడుదల చేసింది. అంతేకాకుండా, అటవీ జంతు సంరక్షణ చట్టం-1972 కింద ఈ పక్షిని రక్షిత జాబితాలో చేర్చడంతో పాటు, 2015వ సంవత్సరంలో, వైల్డ్ లైఫ్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇండియా అన్న సంస్థ ఆధ్వర్యంలో కడప జిల్లా సిద్ధవటం అటవీ రేంజ్ పరిధిలోని కొండూరులో ప్రత్యేకంగా ఒక పరిశోధనా కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. అదేవిధంగా 2019లో కేంద్ర ప్రభుత్వం కలివి కోడి పునరుజ్జీవ ప్రాజెక్టును మంజూరు చేసి, దానికి సుమారు 5.73 కోట్ల నిధులు కేటాయించింది. ఈ ప్రాజెక్టు 2019-20 నుండి 2024-25 వరకు కొనసాగాల్సి ఉంది. కానీ అది సకాలంలో ప్రారంభం కాలేదు. తదనంతరం కొన్ని మార్పులు చేసి 2022-23 నుండి 2026-27

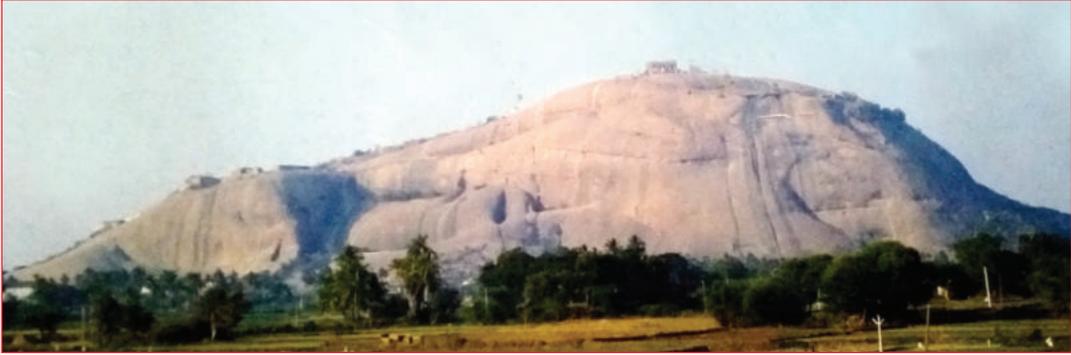
వరకు ఐదేళ్లపాటు కొనసాగేలా మరో షెడ్యూల్ ప్రకటించినా, అది కూడా అమలుకు నోచుకోలేదు. ఈ నేపథ్యంలో 2023 ఆగస్టులో వైల్డ్ లైఫ్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇండియా ఆధ్వర్యంలో వన్యప్రాణుల సమగ్ర అభివృద్ధి ప్రాజెక్టు ప్రారంభించారు. నాలుగేళ్ల పాటు ఇది కొనసాగునుంది. ఇందులో భాగంగా మొదట శాస్త్రవేత్తలు, అటవీ శాఖ అధికారులు కొండూరులోని కలివికోడి పరిశోధనా కేంద్రంలో, అటవీ ప్రాంతానికి చెందిన, సమీప గ్రామస్థులతో సమావేశం నిర్వహించారు. ఆ పక్షిని కనిపెట్టడంలో గ్రామస్థులు సహకరించాలని కోరారు. తమిళనాడుకు చెందిన పాపులేషన్ అసెస్మెంట్ పరిశోధక బృందం రంగంలోకి దిగి సెప్టెంబర్, అక్టోబర్లో కొండూరు బీటులోని కలివి కోడి ఆవాస ప్రాంతాల్లో క్షేత్రస్థాయి పరిశీలన చేసి లొకేషన్లు గుర్తించారు. నవంబర్ నుండి రెడ్డిపల్లి అటవీ ప్రాంతంలో 35 అత్యాధునిక కెమెరాలు అమర్చారు. వాటిలో నిక్షిప్తమైన డేటాను 20 రోజులకు ఒకసారి సేకరించి పరిశీలిస్తున్నారు. ప్రస్తుతం మద్దూరు బీటులో 70 అత్యాధునిక కెమెరాలు అమరుస్తున్నామని అధికారులు తెలిపారు. కలివికోడి ఆచూకీని కనిపెట్టడమే లక్ష్యంగా కృషి చేస్తున్నట్లు వారు వివరించారు.

వివరిగా...!!

ప్రకృతిని మనం రక్షించినట్లయితే అది మనల్ని రక్షిస్తుందనడంలో ఎలాంటి అతిశయోక్తి లేదు. ఆధునిక సాంకేతిక ప్రపంచం విసురుతున్న ఉచ్చులో చిక్కుకొని కలివి కోడి, గ్రేట్ ఇండియన్ బస్టర్డ్ (బట్ట మేక పక్షి) లాంటి అరుదైన పక్షులతో పాటు, పిచ్చుకలు, గద్దలు, రాబందుల్లాంటి పక్షుల మనుగడ కూడా ప్రశ్నార్థకమవుతోంది. ఎకో ఫ్రెండ్లీ జీవన విధానాన్ని అనుసరించడంతో పాటు, పాఠశాల స్థాయిలోనే, పర్యావరణ పరిరక్షణ పట్ల విద్యార్థులకు అవగాహన కలిగించే విధంగా ప్రభుత్వాలు చర్యలు చేపట్టాలి. తద్వారా అంతరించిపోతున్న కలివి కోడి లాంటి అరుదైన పక్షుల పునరుజ్జీవనానికి మార్గం సుగమం కావాలని, భూమి పై నున్న సకల ప్రాణి కోటికి పూర్వ వైభవం సాకారం కావాలని ఆశిద్దాం!!

-పుట్టా పెద్ద ఓబులేసు,
 స్కూల్ అసిస్టెంట్, జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పాఠశాల
 రావులకొలను, సింహాద్రిపురం, కడప
 m : 9550290047,
 e : obu.jmd@gmail.com

గ్రానైట్ ఐస్లాట్ బర్గ్, భువనగిరి వద్ద

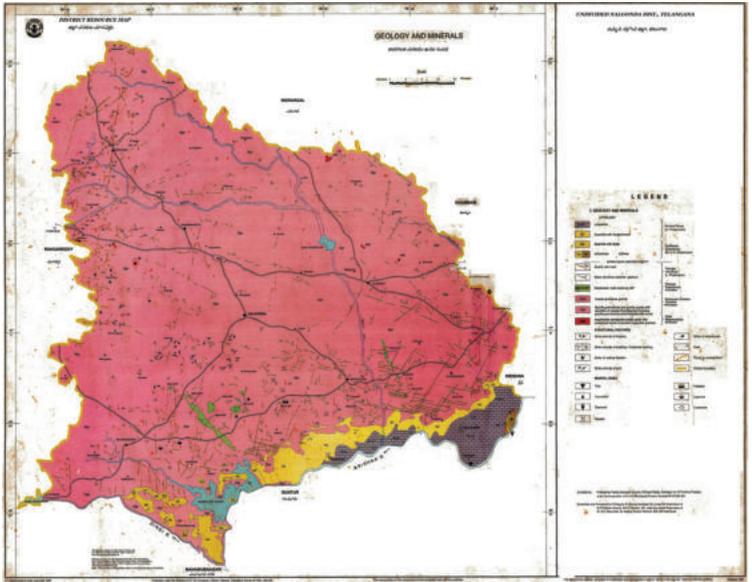
ఉమ్మడి నల్గొండ జిల్లా శిలా మరియు ఖనిజ సంపద

ఈ జిల్లాలోని ప్రాంతం 14,170 చదరపు కిలోమీటర్లలో విస్తరించి యున్నది. దీనికి ఉత్తరాన మెదక్, వరంగల్ జిల్లాలు, పశ్చిమంలో రంగారెడ్డి, మహబూబ్ నగర్ (కొంత భాగం), తూర్పు ఖమ్మం, కృష్ణా (ఏ.పి.), దక్షిణంలో మహబూబ్ నగర్, గుంటూరు (ఏ.పి) జిల్లాలు కలవు. హైదరాబాద్-విజయవాడ నేషనల్ హైవే (ఎన్ హెచ్-9), హైదరాబాద్ - కాజీపేట, హైదరాబాద్ - గుంటూరు బ్రాడ్ గేజి రేల్ వే లైన్ ఈ ప్రాంతం గుండా వెళ్తుంది.

ఈ జిల్లాలోని దక్షిణ ప్రాంతంలోని కొంత భాగం తప్ప మిగతా ప్రాంతం ఒక మోస్తరి ఎత్తు పల్లాలతో, చిన్న చిన్న గుట్టలు ఇన్ సెల్ బర్గ్ లతో కూడి వుంటుంది. దక్షిణ ప్రాంతంలో కృష్ణానదికి ఉత్తరాన ఓక ప్లాటూగా ఉన్నది. ఈ ప్రాంతంలోని మీన్ ఎలివేషన్ 150m msl పైన. మరియు జెనరల్ స్లోప్ సౌత్ ఈస్ట్ దిశలో కలది. డ్రేనేజ్ ప్యాటర్న్ గ్రానైట్. నైస్ ఉన్న ప్రాంతంలో డెన్ డ్రీటిక్ నుండి సబ్ డెన్ డ్రీటిక్ గా ఉంటుంది. మరియు సౌత్ లో సెడిమెంటరీస్ లో ట్రైలైస్, రెడియల్ గా ఉంటుంది. ఈ ప్రాంతంలో పారే ప్రముఖమైన నదులు కృష్ణా, డిండి, పెద్దవాగు, మూసి, ఆలేరు, హల్లియా, కొంగల్, పల్లేరు ఇవన్ని కృష్ణా నది యొక్క ఉపనదులు. ఇవన్ని సౌత్ ఈస్ట్ దిశలో పారుతది. నాగార్జున సాగర్ డ్యామ్ ఈ ప్రాంతంలోనే వున్నది. దీని యొక్క లెఫ్ట్ బ్యాంక్ కెనాల్, ఈ జిల్లాలో చాలా ప్రాంతానికి నీరు అందిస్తుంది. ఈ జిల్లాలోని చాలా భాగం

రెడ్ సాండ్ సాయిల్ ఉన్నది. దక్షిణ ప్రాంతంలో కృష్ణానది తీరాన బ్లాక్ కాటన్ సాయిల్ ని చూడగలము.

సీస్మ లాజికల్ స్టడీ ద్వారా నాగార్జున సాగర్ ప్రాంతంలో రెండు ఆర్ కేట్స్ ఎపి సెంటర్స్ ఉన్నట్టుగా నిర్ధారించారు. అవి దేవరకొండ,

హుజూర్ నగర్ పరిసరాలలో వీటి తీవ్రత రీశటర్ స్కేల్ లో 2.1-2.4 ఉన్నట్టు. ఇది సంభవించిన తేదీలు 7 ఏప్రిల్ 1969 మరియు 20, 21 సెప్టెంబర్ 1969.

ఈ జిల్లాలోని ప్రాంతం స్థిరమైన ఈస్ట్ ర్న్ ధార్ వార్

లాంప్రాఇట్, శిల, రామడుగు వద్ద

ల్యుకో గ్రానైట్, సూర్యాపేట వద్ద

బ్లెక్ గ్రానైట్, క్వారి

క్రేటాన్లోని భాగంగా గుర్తింపబడినది. చాలా వరకు ఈ ప్రాంతంలో పెనిన్సులర్ నైసిక్ కాంప్లెక్స్లోని పలు రకాల నైసిలు, గ్రానైట్లు, ఈ నైసెన్లో ఎన్క్షేపస్ రూపంలో ధార్వార్ సూపర్ గ్రూప్కు చెందిన మెటమార్ఫిక్ మరియు ఇదే గ్రూప్కు చెందిన పెడవోరా శిస్టెట్, దక్షిణాన కడపా సూపర్ గ్రూప్ మరియు కర్ణాట్ గ్రూప్కు చెందిన సెడిమెంటరీనీ చూడగలము.

గ్రానైట్లు చాలా వరకు గ్రానోడయోరైట్, టోనలైట్, బ్రాన్ష్మైట్ కాంపోజిషన్లో ఉన్నవి. శిస్టెట్లో హార్నబ్లెండ్ బయోటైట్ శిస్టెట్, మెటాసాల్ట్, మెటారయలైట్ మరియు బ్యాండెడ్ హెమటైట్ క్వార్ట్జైట్ ఉన్నవి. ఈ గ్రానైట్ -నైసెన్లోకి డోలరైట్స్ గ్యాబ్రోలు, లాంప్రైట్లు క్వార్ట్జైట్ ఇన్ ట్రూడ్ అయినది దక్షిణ ప్రాంతంలో కడపాస్కు చెందిన క్వార్ట్జైట్, శేల్ (కుంభం ఫార్మేషన్), ప్రీసైలమ్ క్వార్ట్జైట్ మరియు కర్ణాట్ గ్రూప్కు చెందిన నార్థ్ లైమ్స్టోన్, బనగానపల్లి క్వార్ట్జైట్లని చూడగలము.

ఖనిజ సంపద : ఈ జిల్లాలో పుష్కలంగా సిమెంట్ గ్రేడ్ లైమ్స్టోన్, డైమెన్స్ స్టోన్, క్షే, కొరండమ్, డైమెండ్, ఫెల్స్ పార్, లైమ్ కంకర్, లెడ్ ఓర్, సోప్ స్టోన్ మరియు క్వార్ట్ నిక్షేపాలు కలవు.

లైమ్ స్టోన్ : సిమెంట్ గ్రేడ్ లైమ్ స్టోన్ నిక్షేపాలు వజీరాబాద్, మెడ్ల చెరువు పరిసరాలలో పుష్కలంగా కలవు. ఫ్లక్స్ గేడ్ లైమ్స్టోన్ నిక్షేపాలు పెద్ద మొత్తంలో వజీరాబాద్, రఘునంద పాలెం, యాప్రాల్ - మాధవరం ప్రాంతాలలో వున్నది. ఈ ఫ్లక్స్ గ్రేడ్ లైమ్ స్టోన్లో CaO 40% నుండి 50% వుంటుంది. ఇది పర్చుల్ నుండి పింక్ రంగులలో ఉంటుంది. ఈ లైమ్స్టోన్ నార్థ్ ఫార్మేషన్కు చెందినది.

డైమెన్షన్ స్టోన్స్ : పింక్, గ్రే గ్రానైట్ దేవరకొండ ప్రాంతానికి చెందిన పర్యెడ్ల, ఘనాపూర్, చింతకుంట పరిసరాలలో క్వారీ చేయబడుతున్నది. బ్లాక్ గ్రానైట్ (డోలరైట్) క్వారీస్ కోదాడ, కట్టంగూర్, వెల్లిగుండు, నూతన్కల్, కాతేపల్లి, నకిరేకల్ మరియు మున్నిగల్ మండలాల్లో కలవు. వీటిని కన్స్ట్రక్షన్ పరిశ్రమలో ఉపయోగిస్తున్నారు.

క్షే : కెయొలినోస్ క్షే కర్నూల్ గ్రూప్కు చెందిన లైమ్స్టోన్, శేల్ శిలల్లో చింత్రయాల్ వద్ద కృష్ణా నదికి ఉత్తరంలో ఉన్నది.

దీన్ని సెరామిక్, టెక్స్టైల్, పేపర్, ఫర్నిచర్ మరియు పెస్టిసైడ్ పరిశ్రమలలో ఉపయోగిస్తున్నారు. వీటి నిల్వలు సుమారు 81,200 టన్నులుగా నిర్ధారించారు.

కోరండమ్ : కోరండమ్ క్రిస్టల్స్ సాయిల్స్లో పెద్దగూడెం, లింగంపల్లి, అన్నల్గూడెం పరిసరాలలో దొరుకుతుంది. ఇది సెమి ప్రీశ్వస్ స్టోన్ జెమ్స్టోన్గా మరియు అబ్రేసివ్గా ఉపయోగిస్తారు.

డైమెండ్ : ప్లేసర్ డైమెండ్స్ కృష్ణానది యొక్క షడ్ షేన్లోని గ్రావెల్స్లో నల్గొండ - గుంటూరు జిల్లాల సరిహద్దు ప్రాంతంలో వున్నవి. ఇది కొల్లూరు వద్ద పలు ఓట్ల వర్సింగ్స్ ఉన్నవి. చారిత్రాత్మిక 'కోహిసూర్ డైమెండ్' ఈ ప్రాంతం నుండి రికవర్ చేసినట్లు రికార్డు చేయబడినది.

ఫెల్స్ పార్ : వీటి నిక్షేపాలు పెగ్మటైట్స్లో నిడమనూరు, దామర్చెర్ల, చారాకొండ ప్రాంతాలలో ఉన్నవి. దీనిని గ్లాస్ మరియు సెరామిక్ పరిశ్రమల్లో ఉపయోగిస్తారు.

లైమ్ కంకర్ : లైమ్ కంకర్ పాకెట్స్ రూపంలో 34-51 శాతం CaOతో కూడి యున్న నిక్షేపాలు నెలికల్, సపదాని తాండ, నర్సాపూర్, అడివిదేవపల్లి, వీర్లపాలెం కన్నకల్, ఉత్కూర్, ముపవరం మరియు ఎర్రపల్లి పరిసరాలలో ఉన్నవి. దీనిని లైమ్ కిల్న్స్లో ఉపయోగిస్తారు.

లెడ్ ఓర్ (గలీనా) : ఇది స్ప్రింజర్స్, డిస్సెమినేషన్ రూపంలో గ్రానైట్ శిలల్లో కార్బనైట్ బ్యాండ్స్ ప్రకృత దొరుకును. ఇది పెద్ద అది సర్పవల్లి చింతకుంట, మల్లపల్లి పరిసరాలలో దొరుకును.

సాప్ స్టోన్ (టాల్) : దీనిని నిక్షేపాలు బల్మ్ అని అందరు. దీని నిక్షేపాలు కుల్కుట్పల్లి, జూపల్లి, దామర్చెర్ల ప్రాంతాలలో దొరుకును. దీనిని లోకల్గా డామెస్టిక్ స్టోన్వేర్ మరియు స్లేట్ పెన్సిల్స్లో ఉపయోగిస్తున్నారు.

క్వార్ట్ : గ్లాస్ పరిశ్రమకు మరియు ఫెట్రో అల్లాయ్స్ పరిశ్రమలకు పనికి వచ్చే క్వార్ట్ వీన్స్, రీఫ్స్ రూపంలో గ్రానైట్ శిలల్లో దొరుకుతుంది. ఇవి దొరికే ప్రాంతాలు, మిర్యాలగూడ రామన్నపేట, మాజూర్నగర్ మరియు దేవరకొండ.

- కమతం మహేందర్ రెడ్డి,
m : +91 90320 12955
e: mahikam.reddy0@gmail.com

రాజస్థాన్ కొండ కోటలు

ఉనికి: రాజస్థాన్

ప్రకటిత సంవత్సరం: 2013

విభాగం: సాంస్కృతికం (సీరియల్ సైట్)

ఈ సీరియల్ సైట్లో చిత్తోడ్ గఢ్, కుంభాల్ గఢ్, సవాయి మాధోపూర్ రులావర్, జైపుర్ మరియు జైసల్మేర్లలో ఆరు అందమైన కోటలు ఉన్నాయి, వీటిలో విస్తృతమైన ఆస్థాన సంస్కృతులు అభివృద్ధి చెందాయి. ఎనిమిదో శతాబ్దం నుండి పద్దెనిమిదవ శతాబ్దాల వరకు ఈ ప్రాంతంలో వర్ధిల్లిన రాజ్ పుత్ రాచరిక రాజ్యాల శక్తికి కోటల పరిశీలనాత్మక వాస్తుశిల్పం సాక్ష్యంగా నిలుస్తుంది. రక్షణ గోడల లోపల ప్రధాన పట్టణ కేంద్రాలు, రాజభవనాలు, వాణిజ్య కేంద్రాలు, దేవాలయాలు ఉన్నాయి. చాలా సందర్భాల్లో ఇవి అక్కడ కోటలు కట్టడాని కంటే ముందే ఉన్నాయి. ప్రకృతి అందించే సహజ రక్షణలైన కొండలు, ఎడారులు, నదులు, దట్టమైన అడవులను ఈ కోటలు ఉపయోగించుకోవడం ఓ విశేషం. అవి విస్తృతమైన నీటి సేకరణ నిర్మాణాలను (జలాశయాలు) కూడా కలిగి ఉన్నాయి, ఇవి నేటికీ ఎక్కువగా వాడుకలో ఉన్నాయి.

ప్రాధాన్యం: (ii) (iii) అంశాలు

ప్రాధాన్యం: (ii): ఈ కోటలు రాజస్థాన్లోని విభిన్న

భౌతిక మరియు సాంస్కృతిక మండలాల్లో మధ్యయుగాల ఆరంభం మొదలుకొని చివరి కాలం దాకా కోటల ప్రణాళికలు, కళలు, వాస్తుశిల్పంలో రాజపుత్ ఆలోచనాసరకులు ఏవిధంగా మారుతూ వచ్చాయి, పరస్పరం ఏ విధంగా ప్రభావితం చేసుకున్నాయనే అంశాన్ని తెలియజేస్తాయి.

ప్రాధాన్యం (iii): ఈ కొండ కోటలు రాజ్ పుత్ పరాక్రమం, శౌర్యం, భూస్వామ్యం, సాంస్కృతిక సంప్రదాయాల నిర్మాణ స్వరూపాలు.

వాయువ్య భారతదేశంలో ఉండే రాజస్థాన్ ను విస్తీర్ణంలో ప్రాప్స్ తో పోల్చవచ్చు. ఎనిమిదవ శతాబ్దం నుండి ఇరవయ్యవ శతాబ్దం ప్రారంభం వరకు రాజపుత్ వీర పాలకుల బలమైన కోటలుగా వందలాది కోటలను కలిగి ఉంది. అవి రాజస్థాన్లోని భౌగోళిక, సాంస్కృతిక మండలాల పరిధిలో టైపోలాజీ, నిర్మాణం, స్థాయిలో మారుతూ ఉంటాయి.

వ్యూహాత్మక సైనిక కేంద్రాలుగా ముఖ్యమైనవి అయినప్పటికీ, ఈ కోటలు పాలకుల నివాస ప్రధాన కార్యాలయాలుగా, అలాగే మార్కెట్లుగా, సాధారణ ప్రజానీకం నివసించే ఇళ్లతో కూడిన పట్టణాలుగా కూడా పనిచేశాయి.

ఆరు కొండ కోటలు - అంబర్, గాగ్రోన్, రణతంబోర్, కుంభాల్ గఢ్, చిత్తోడ్ గఢ్, జైసల్మేర్ - రాజస్థాన్లోని విభిన్న

భౌగోళిక, భౌతిక, సాంస్కృతిక మండలాలకు చెందినవి. చారిత్రాత్మకంగా, మొత్తం ఆరు కోటలు కచ్వాహ్, ఖిచి చౌహాన్, సిసోడియా, భట్టి వంశాల రాజపుత్రుల రాజధానులు. ఇవి రాజస్థాన్ ప్రాంతం గుండా వెళుతున్న ముఖ్యమైన చారిత్రాత్మక వాణిజ్య మార్గాలలో ఉన్నాయి.

ప్రతి కోట కూడా తన సహజ అమరికతో విభిన్న రీతిలో ప్రకృతి ఏర్పాట్లతో మిళితమైన తీరును ప్రదర్శిస్తుంది. రక్షణ కోసం సహజ, స్థలాకృతి లక్షణాలను ఉపయోగించుకునే నిర్మాణ సాంకేతికతలను వెల్లడిస్తుంది. చిత్తోడ్ గఢ్ ఆరావళి శ్రేణిలోని అతిపెద్ద పీఠభూమిలోని కోటలలో ఒకటిగా ఉంది. ఇది 3.4 చదరపు కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంలో ఉంది. చిత్తోడ్ గఢ్ నుండి 150 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఆరావళి శ్రేణిలో కుంభాల్ ఘర్ అభయారణ్యం ప్రాంతంలో ఉంది కొండ వాలు వెంబడి విస్తరించి ఉన్న దాని స్థలాకృతికి చాలా భిన్నమైన రీతిలో ఉంటుంది. రణతంబోర్ దట్టమైన అడవిని, దాని మధ్య ఉన్న కొండను 'కొండ-అటవీ' కోటకు అద్భుతమైన ఉదాహరణగా నిలుస్తోంది.

గాగ్రోన్ కోట తన రక్షణ కోసం సహజ జలాలను ఉపయోగిస్తుంది, ఎందుకంటే అది ఉన్న కొండ మూడు వైపులా నదీ జలాలతో చుట్టబడి ఉంది. ఇక నాల్గవ వైపు నుండి ఎవరూ ప్రవేశించలేని విధంగా జలాలను కలిపే మానవ నిర్మిత కందకం సృష్టించబడింది. అంబర్ అనేది 'కొండ-లోయ కోట'కు ఒక విలక్షణ ఉదాహరణ, ఇక్కడ ప్రధాన ప్యాలెస్ నిర్మాణాలు లోయ ప్రాంతంలో ఉన్నాయి. చుట్టుపక్కల కొండలో కోటలతో చుట్టబడి ఉంటాయి. జైసల్మేర్ కోట ఒక ఎడారి ప్రాంతం మధ్యలో ఒక బహిరంగ ప్రాంతంలో ఉంది, ఇక్కడ కొండ పూర్తిగా బలమైన కోటల లోపల ఉంది. రాజ్ పుత్ రాచరిక జీవితం లేదా స్థానిక ఇతర తెగలు, గిరిజన జీవన విధానాలను సమీకరించడం వంటివి ఈ కోటల లేఅవుట్, నిర్మాణం, సృజనాత్మక అలంకరణలో ప్రతిబింబిస్తాయి. ప్రతి సందర్భంలోనూ కోటల లోపల ఉన్న నిర్మాణాలు అసాధారణమైన భౌగోళిక నేపథ్యంలో సహజ వనరుల సంపదను ఉపయోగించి లౌకిక హిందూ రాజ్ పుత్ వాస్తుశిల్పం, సాంకేతిక అనుసరణల అధునాతన, అభివృద్ధి చెందిన ఉదాహరణలను చూపుతాయి.

ఒక భౌగోళిక జోన్ లోని ప్రతి కోట కూడా బయటి చొరబాట్లు,

దాడులకు పూర్వపు రాజపుత్ర రాజ్యాల ప్రతిఘటనను ప్రతిబింబిస్తుంది. ప్రతి కోట కూడా దేవాలయాలు, రాజభవన వాస్తుశిల్పం, నీటి వ్యవస్థలలో స్థానిక, విదేశీ ప్రభావాల ఆసక్తికరమైన సమీకరణను చూపుతుంది.

చిత్తోడ్ గఢ్ ఎనిమిదవ శతాబ్దం నుండి పదహారవ శతాబ్దం వరకు ఉన్న విస్తారమైన నిర్మాణ చిహ్నాలకు గుర్తింపు పొందింది. భారతదేశంలోనే అతి పెద్ద కోట.

కుంభాల్ గఢ్ అనేది అత్యంత సుందర దృశ్యాలతో ఉండే ఒక అద్భుత కోట. ఇది ప్రముఖ ఆర్కిటెక్ట్ మందన మార్గదర్శకాల ప్రకారం పదిహేనవ శతాబ్దంలో ఒకే దశ నిర్మాణంలో నిర్మించబడింది.

జాతీయ ఉద్యానవనం మధ్యలో రణతంబోర్ ఒక ప్రధానమైన 'కొండ-అటవీ' కోటగా నిలుస్తుంది. రణతంబోర్ లోని హమ్మీర్ ప్యాలెస్ భారతదేశంలో ఉనికిలో ఉన్న అత్యంత పురాతన ప్రి-ఇస్లామిక్ ప్యాలెస్ నిర్మాణం.

అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ వద్దాలుగో శతాబ్దంలో దాడి చేసినప్పుడు జయించలేక పోయిన గాగ్రోన్, నీటి రక్షణతో కూడిన కొండ కోట. ఈ ఆరు కోటలలో అతి చిన్నది.

అంబర్ కోట చార్ బాగ్ ఉద్యాన వనాలు, నీటి వ్యవస్థల అనుసరణతో పాటు, సున్నితమైన గాజు పనితో అద్భుత రాజ్ పుత్-మొఘల్ రాజభవన నిర్మాణాన్ని సూచిస్తుంది. జైసల్మేర్, ఎడారి కోట, దాని ఒకనాటి

ఇళ్ళు, హవేలీలను అలాగే నిలబెట్టుకుంది. అలాగే అసాధారణమైన పటిష్టమైన తొంభై-తొమ్మిది బురుజులను నిలబెట్టుకుంది. స్థానిక ఓచర్-కల్డ్ డ్రెస్స్ రాతి పొడి రాతితో నిర్మించబడింది. జైసల్మేర్ కోట బంగారు రంగు దానికి ప్రఖ్యాత సోనార్ ఖిలా (బంగారు కోట) పేరు వచ్చేందుకు దారితీసింది.

చిత్తోడ్ గఢ్, కుంభాల్ గఢ్, రణతంబోర్, జైసల్మేర్ కోటలు ఏఎస్ బచే భారతదేశ జాతీయ ప్రాముఖ్యత కలిగిన స్మారక చిహ్నాలుగా గుర్తించబడ్డాయి. గాగ్రోన్, అంబర్ కోటలు రాజస్థాన్ రాష్ట్ర-రక్షిత స్మారక చిహ్నాలుగా గుర్తించబడ్డాయి. రాష్ట్ర స్థాయి అపెక్స్ అడ్వైజరీ కమిటీ ద్వారా మొత్తం ఆరు ఒకే సీరియల్ ప్రావర్ణిగా నిర్వహించబడుతున్నాయి.

- శిఖా జైన్
అనువాదం : ఎన్. పంశీ

బాబా - సియాసత్ మురికొన్ని అనుబంధాలు

“సియాసత్” అంటే ఉర్దూలో రాజకీయం అని అర్థం. ఈ అర్థం తెలియని నాటి నుంచే సియాసత్తో మాకు చిన్నప్పటి నుంచి ఒక గాఢమైన అనుబంధం. సియాసత్.. ప్రపంచంలో అత్యధిక ప్రజాదరణ కలిగిన ఉర్దూ దినపత్రికల్లో ఒకటి. హైదరాబాద్ నగరం నుంచి వెలువడే సియాసత్ ప్రతీ రోజు మా ఇంట్లో దర్శనం ఇచ్చేది. దాని శీర్షిక మీద అర్థ చంద్రాకారంలో ఉండే నల్లని గదిలో తెల్లని పావురం బొమ్మ ఆకట్టుకునేది. మా తండ్రి అంబారావు దేశ్‌పాండే ప్రతి రోజు సాయంత్రం సియాసత్‌ను చదవడం ఒక తప్పనిసరి కార్యకలాపం. ఆయన కోసం సియాసత్ ఇంటికి వచ్చేది. మా తండ్రి తరం వాళ్ళు అందరూ ఉర్దూ మీడియంలోనే చదువుకున్నారు. కాబట్టి బోధలో చాలా మంది ఇంటికి సియాసత్ వచ్చేది. సియాసత్తో పాటు ఆంధ్రభూమి తెలుగు దినపత్రిక, దక్కన్ క్రానికల్ ఇంగ్లీష్ దినపత్రిక కూడా ఊరికి వచ్చేది. అయితే అవి ఎవరి ఇళ్లకు వెళ్ళేవో తెలియదు కానీ బోధ శాఖా గ్రంథాలయంలో మాత్రం కనిపించేవి. అనాటికి.. అంటే 1950, 60, 70వ దశకాల్లో హైదరాబాద్ నుండి ఆదిలాబాద్ జిల్లాకు రవాణా సౌకర్యాలు, రోడ్లు ఇప్పుడున్నట్టు ఉండేవి కావు. పత్రిక మొదట నిర్మల్ వచ్చేది. నిర్మల్ నుంచి బోధకు పత్రిక వచ్చేసరికి సాయంత్రం అయ్యేది. సియాసత్ ఇంటింటికి పంపిణీ అయ్యేసరికి సాయంత్రం అయ్యేది. కాబట్టి సాయంత్రం బాబా సియాసత్ కోసం ఎదురు చూస్తూ ఉండేవాడు. ఆప్పుడప్పుడు వారి ముచ్చట్లలో సియాసత్లో అచ్చయిన వార్తలపై మా ఇంటి గద్దెపై చర్చలు జరిగేవి. ఆ చర్చల్లో సియాసత్ ఎడిటర్ అబిద్ అలీ ఖాన్ పేరు కూడా వినిపించేది. పిల్లలం మేము పెద్దయ్యే వరకు అంటే.. నేను పదవ తరగతి వచ్చే వరకు సియాసత్ మా ఇంటికి వచ్చేది. సియాసత్ ఏజెన్సీ, పంపిణీ గురించి శ్యాం దాదా మురికొన్ని సంగతులు గుర్తు చేసినాడు. బోధ లో సియాసత్ పత్రికకు కత్తూరి భాస్కర్ సేట్ ఏజెంట్‌గా ఉండే వారు. ఆయనకు ఒక మెడికల్ షాప్ కూడా ఉండేది. ఆ షాప్‌ను ఇప్పుడు వారి పెద్ద కుమారుడు, నా క్లాస్‌మెట్ జగదీష్ నిర్వహిస్తున్నాడు. వాడికి

సియాసత్ ప్రస్తుత సంపాదకులు జనాబ్ జాహెద్ అలీ ఖాన్

సియాసత్ ఏజెన్సీ ఉందో లేదో తెలియదు. పత్రికను ఇంటింటికి పంపిణీ చేయడానికి వారి వద్ద సమీ అని ఒకాయన పని చేసేవాడు. అతను ఒక పెద్ద చేతి సంచితో పేపర్లు పెట్టుకొని కాలినడకన ఇంటింటికి పంచేవాడు. అందుకే అతను “పేపర్ సమీ”గా పేరు పొందినాడు.

సియాసత్ ఎడిటర్ జనాబ్ అబిద్ అలీ ఖాన్ లౌకిక దృక్పథం కలవాడు. ఆయన అఖిల భారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘం (అంజుమన్ తరఖీ-పసంద్ ముసన్నఫీన్ ఏ హింద్)లో సభ్యుడు. కాబట్టి పత్రికను కూడా ఆ దృక్పథంలోనే నడిపించాడు. 1949 ఆగస్ట్ 15న తన సహచరుడు మహబూబ్ హుస్సేన్ జిగర్తో కలిసి సియాసత్ పత్రికను స్థాపించాడు. లౌకిక దృక్పథం కలిగిన రచయితలను అబిద్ అలీ ఖాన్ ప్రోత్సహించేవాడు. ముస్లింలు కానీ, ఉర్దూ మాత్రం భాష కానీ ఉర్దూ రచయితలను బాగా ప్రోత్సహించేవాడు. భిన్నాభిప్రాయాలకు చోటు కల్పించేవారు. కాబట్టి సియాసత్‌లో ఉర్దూ మాత్రం భాష కాని రచయితలు తమ రచనలను సియాసత్‌కు పంపేవారు. చాలా మంది ముస్లిం కానీ వారు ఉర్దూ రచయిత లుగా గుర్తింపు పొందడానికి సియాసత్ దోహదం చేసింది. అట్లా 74 ఎండ్లుగా పత్రిక నిరాఘాటంగా నడుస్తున్నది. 1992లో అబిద్ అలీ ఖాన్ గారు మరణించాక ఆయన కుమారుడు జనాబ్ జాహెద్ అలీ ఖాన్ పత్రిక బాధ్యతలను చేపట్టినాడు. ఆయన కూడా తండ్రి అడుగుజాడల్లో నడిచి సియాసత్ ఔన్నత్యాన్ని సమున్నతంగా నిలబెట్టినాడు.

ఇంతకు ముందు చెప్పినట్టు.. సియాసత్ పత్రికకు బోధ నుండి మా కాక వరుస, మా తండ్రి పేరే ఉన్న అంబారావు దేశ్‌పాండే గారు వ్యాసాలు రాసే వారు. ఆయన వ్యాసాలు వందల సంఖ్యలో సియాసత్‌లో అచ్చు అయినాయి. 2013లో సియాసత్‌లో ఆయన రాసిన వ్యాసాలను కొన్నిటిని ఎంపిక చేసి దిల్లీలో ఉన్న ఎడ్యుకేషన్ పబ్లిషింగ్ హౌస్ వారు “మేరే తాసురాత్ (నా ప్రతిస్పందనలు)” శీర్షికతో పుస్తకంగా ప్రచురించారు. ఈ పుస్తకం

సియాసత్
ఉర్దూ దిన పత్రిక

సియాసత్ వ్యవస్థాపకులు
మహబూబ్ హుస్సేన్ జిగర్ & అబిద్ అలీ ఖాన్

ప్రచురణ అయిన నాటికి ఆయన ఈ లోకాన్ని విడిచి వెళ్లిపోయినారు. ఆయన బతికుండగా ఒక పని మాత్రం జరిగింది. రాష్ట్ర ఉర్దూ అకాడెమీ 2000 సంవత్సరంలో ఉర్దూ రచయితల సంక్షిప్త జీవిత విశేషాలతో, రచయితల ఫోటోలతో ఒక పుస్తకాన్ని ప్రచురించింది. ఆ పుస్తకంలో అంబారావు దేశ్‌పాండే ఉర్దూ రచయితగా నమోదు అయినాడు. అంబారావు దేశ్‌పాండే బోధ తొలితరం రచయితలలో ఒకరు కావడం బొంతల వాసులమైన మా అందరికీ గర్వకారణం.

ఇక సామల సదాశివ గారు సియాసత్ గురించి, అబిద్ అలీఖాన్ గురించి, జిగర్ సాబ్ గురించి, సియాసత్‌లో తన రచనల గురించి తన వద్దకు ఆదిలాబాద్ వచ్చే అభిమానులకు అనేక ముచ్చట్లు చెప్పేవారు. అవన్నీ ఆయన రచనలలో చోటు చేసుకున్నాయి కూడా. సదాశివ గారు తెలుగు, సంస్కృతం, ఉర్దూ, పార్సీ, మరాఠీ, హిందీ, ఇంగ్లీష్ భాషలలో పండితుడు. ఆ భాషలలో చదవడమే కాదు రాయగలడు కూడా. అందుకే ఉర్దూ సాహిత్యం గురించి తెలుగులో, తెలుగు సాహిత్యం, మరాఠీ సాహిత్యం గురించి ఉర్దూలో విస్తృతంగా రాసే వారు. ఆయన ఉర్దూ రచనలకు సియాసత్ వేదికగా నిలచేది. అట్టే భారతీయ శాస్త్రీయ సంగీతం విశేషాలను విస్తృతంగా మూడు భాషల్లోనూ రాసినాడు. అవన్నీ ప్రజాదరణ పొందినాయి. పాఠకుల్లో భారతీయ శాస్త్రీయ సంగీతంపై ఆసక్తిని పెంపొందించినాయి. సియాసత్‌ను నిర్వహిస్తున్న అబిద్ అలీఖాన్, జిగర్ సాహెబ్ లు ఆయనకు మంచి మిత్రులు. హైదరాబాద్ వెళ్ళితే వారిద్దరినీ తప్పకుండా కలిసేవారు. అబిద్ అలీఖాన్ మరణించాక జిగర్ సాహెబ్ ఉన్నంత వరకు సియాసత్‌కు రచనలు పంపేవాడినని, జిగర్ సాహెబ్ మరణించినాక సియాసత్‌కు రచనలు పంపడం తగ్గించానని సదాశివ గారు చెప్పారు. ఏది ఏమైనా సియాసత్ కారణంగా ఉర్దూ పాఠకులకు తెలుగు, మరాఠీ సాహిత్య సౌరభాలు తెలిసి వచ్చాయి. అందుకు రచయితగా సదాశివ గారు, ఆ రచనలకు వేదిక కల్పించిన సియాసత్ సంపాదకులు అబిద్ అలీ ఖాన్, సహ సంపాదకులు జిగర్ సాహెబ్ లు మధ్య బలపడిన

స్నేహం, సాహిత్యాభిలాష దోహదం చేసింది. సియాసత్ లో సదాశివ గారు 300 పైగా వ్యాసాలు రాసినట్టుగా తెలుస్తున్నది. అయితే ఆయన పేరు మీద ఉర్దూలో ఏవైనా పుస్తకాలు వెలువడినాయో లేదో తెలియదు.

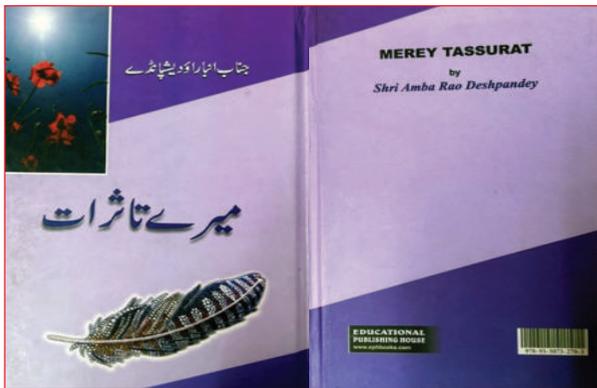
మళ్ళీ బాబా దగ్గరకు వస్తాను. ఆయనకు మేము కూడా ఉర్దూ నేర్చుకోవాలని అభిలాష ఉండేది. అందుకు ఆయన ఉర్దూ వర్ణమాల పుస్తకాలను తెప్పించాడు. అలీఫ్, బె, పె.. ఇట్లా ఉర్దూ వర్ణమాలను నేర్చుకున్నాము కూడా. ఆ తర్వాత కొంచెం పెద్దయ్యాక డా. గుండేరావు గారి వద్ద ఉర్దూ నేర్చుకున్న జ్ఞాపకం. ఉర్దూ అక్షరాలను గుర్తు పట్టడం అప్పటికే నేర్చుకొని ఉన్నాను కనుక గుండేరావు గారి వద్ద నేర్చుకున్న ఉర్దూ వలన సియాసత్‌లో శీర్షికలు చదువగలిగే స్థితికి వచ్చాను. ఉర్దూలో నా పేరు కూడా రాసేవాడిని. చిన్న అక్షరాలు మాత్రం చదవడం కష్టంగా ఉండేది. సియాసత్‌లో వచ్చే సినిమా ప్రకటనలు చదివేవాళ్ళం. బోధ్ శాఖా గ్రంథాలయంలో

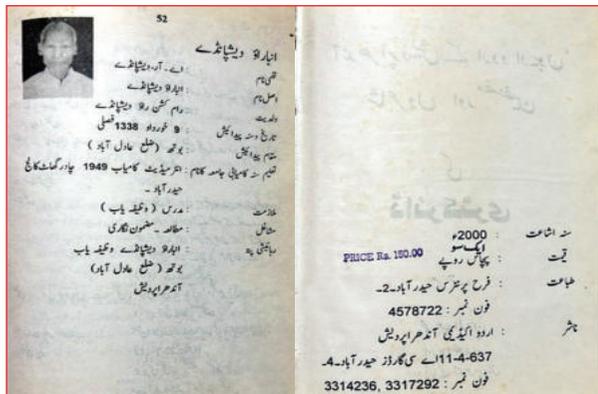
మా బాబా
కీ.శే. అంబారావు దేశ్‌పాండే

తెలుగు, ఇంగ్లీష్ పేపర్లు దొరక్కపోతే సియాసత్ పట్టుకొని శీర్షికలు చదివే ప్రయత్నం చేసేవాడిని. సినిమాల పేర్లు చదివేవాడిని. అట్లా సియాసత్‌తో నాఉర్దూ భాషా సంబంధం కొనసాగుతూనే ఉన్నది. ఇప్పుడు కూడా సియాసత్ కనబడితే హెడ్ లైన్ కరెక్ట్‌గా చదివితే సంతృప్తి పడతాను. చదువలేకపోతే నిరాశపడను. ఎప్పటికైనా సియాసత్ లో హెడ్ లైన్ మాత్రమే కాదు వార్తలో వాక్యాలు కూడా చదవతానని అనుకుంటాను. ఎందుకంటే అది నా విరాసత్ కాబట్టి.

1981లో హైదరాబాద్‌లో ముఖ్యఖంజా ఇంజనీరింగ్ కాలేజీలో చేరాను. బంజారా హిల్స్ రోడ్ నంబరు 3లో ఉండేది కాలేజీ. ఇప్పుడు కూడా అక్కడనే ఉన్నది. అది సుల్తాన్ ఉల్ ఉలూమ్ ఎడ్యుకేషన్ సొసైటీ వారు ఏర్పాటు చేసిన ముస్లిం మైనారిటీ కాలేజీ కాబట్టి ముస్లిం విద్యార్థులు ఎక్కువగా ఉండేవారు. ఈ కాలేజీలో నాది రెండవ బ్యాచ్. నేను చేరినప్పుడు ఉస్మానియా ఇంజనీరింగ్ కాలేజీ ప్రిన్సిపల్ గా పని చేసి రిటైర్ అయిన ప్రొ|| అబిద్ అలీ ఖాన్ గారు కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ గా ఉండేవారు.

అంబారావు దేశ్పాండే సియాసత్ లో రాసిన కొన్ని వ్యాసాల సంకలనం

రాష్ట్ర ఉర్దూ అకాడెమీ ప్రచురించిన పుస్తకంలో అంబారావు దేశ్పాండే ప్రస్తావన

క్రమశిక్షణకు మారు పేరు ఆయన. కాలేజీలో నా సహ విద్యార్థులతో ఉర్దూలోనే మాటలు సాగేవి. వారిలో తెలుగు మాట్లాడేవారు, తెలుగు చదివే వారు తక్కువే. అబ్దుల్ రాఫే ఒక్కడే తెలుగు మీడియంలో చదివిన వాడు మా క్లాస్ లో ఉండేవాడు. మధ్యాహ్నం లంచ్ తర్వాత, క్లాసులు లేకపోతే కాలేజీ లైబ్రరీలో గడిపేవాడిని. అక్కడ మళ్ళీ సియాసత్ తారసపడేది. నేను చేతుల్లోకి తీసుకొని

చదువుతుంటే నా ముస్లిం దోస్తులు “తెరెకో ఉర్దూ వఫ్ నే ఆతా క్యారె” అని ఎగతాళిగా అడిగితే గల్లా ఎగిరేసి సినిమా పేర్లను చదివి వినిపించేవాడిని. అప్పటికి వారికి నమ్మకం కుదరలేదు. సినిమా బొమ్మ చూసి ఊహించి చదువుతున్నానని వారి అనుమానం. మొదటి పేజీలో శీర్షిక చదివితే చూపిస్తే అప్పుడు వీడికి నిజంగానే ఉర్దూ వచ్చునని నమ్మినారు. కాలేజీలో మనకు కొంత ఫేస్ వ్యాల్వూ కూడా పెరిగింది. వారితో మంచి స్నేహం పెరిగింది. ఆ స్నేహం ఇప్పటికీ కొనసాగుతున్నది. నాతో పాటు నా కాలేజీ మిత్రులు మహబూబ్ హుసేన్, రియాజ్ హైదర్, బాబా షర్ఫుద్దీన్, సిద్దిఖీ, నా సీనియర్ సాజిద్ తదితరులు సాగునీటి శాఖలో ఇంజనీర్లుగా చేరారు. సియాసత్ మీద, ఉర్దూ భాష మీద నా వ్యామోహం ఇంకా కూడా కొనసాగుతున్నది.

సియాసత్ కార్యాలయానికి వెళ్ళి జాహెద్ అలీ ఖాన్ గారిని కలిసే అవసరం ఒకసారి ఏర్పడింది. 2013లో నవాబ్ అలీ నవాజ్ జంగ్ బహదూర్ జీవిత చరిత్ర రాసే సమయంలో సియాసత్ లో ఆయన గురించి మంచి సమాచారం లభిస్తుందని మిత్రులు చెపితే నేను, నా సహచర ఇంజనీర్ సల్లా విజయ్ కుమార్ అబిద్స్ లో ఉన్న సియాసత్ ఆఫీసుకు వెళ్ళి జాహెద్ అలీ ఖాన్ గారిని కలిశాను. ఆయన నా పేరు చూసి అంబారావు దేశ్పాండే మీకు తెలుసా అని అడిగాడు. ఆయన నాకు చాచా లాంటి దగ్గర బంధుత్వం

ఉందని తెలిసి చాలా ఆప్యాయంగా నాకు చాతనైనంత సహాయం చేసి పంపించాడు. పత్రికలో ఆ రోజుల్లోనే బ్యూరో చీఫ్ గా పని చేస్తున్న రశీదుద్దీన్ ఖాన్ గారు పరిచయం అయినారు. ఆయనతో పరిచయం తర్వాతి రోజుల్లో స్నేహంగా మారింది. 2014లో హరీష్ రావు సాగునీటి మంత్రిగా పదవీ బాధ్యతలు స్వీకరించిన తర్వాత నేను ఒఎస్ డిగా ఆయన పేషీలో చేరాను. అదే సమయంలో

ఉర్దూ అకాడెమీ ద్వారా ఉర్దూ అనువాదకుల నియామకాలు జరిగాయి. మా పేషీకి కూడా సాజిదా అనే మహిళకు పోస్టింగ్ ఇచ్చారు. సాగునీటి రంగంలో జరుగుతున్న అభివృద్ధిపై వార్తలను ఆమె అనువాదం చేసేది. అన్ని ఉర్దూ పత్రికలకు వార్తలు పంపినా కూడా సియాసత్ లోనే అనేక వార్తలు ప్రచురితం అయ్యేవి. ఫోటోలు అచ్చు అయ్యేవి. వాటిని చదివి నా కాలేజీ మిత్రులు పత్రిక క్లిప్పింగ్స్ పంపించేవారు. తెలుగులో అచ్చు అయిన నా వ్యాసాలను కూడా నా పేరు మీదనే అనువాదం చేసి ప్రచురించేవారు రషీద్ గారు. అట్లా ఉర్దూ రాకపోయినా నన్ను సియాసత్ రచయితగా మార్చినాడు. థ్యాంక్స్ సియాసత్.

ఇక ఏప్రిల్ 2024లో నా పదవీ విరమణ తర్వాత ఉర్దూ, మరాఠీ భాషలను నేర్చుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తాను. కాలం, ఆరోగ్యం సహకరిస్తుందనే అనుకుంటున్నాను. ఉర్దూ నా తండ్రి భాష, మరాఠీ నా తల్లి భాష. వీటిని నేర్చుకోవడం పెద్ద కష్టమైన పని ఏమి కాదని నాకు తెలుసు. సియాసత్ ను మళ్ళీ మా ఇంటికి తెప్పించుకుంటానన్న నమ్మకం నాకు ఉన్నది.

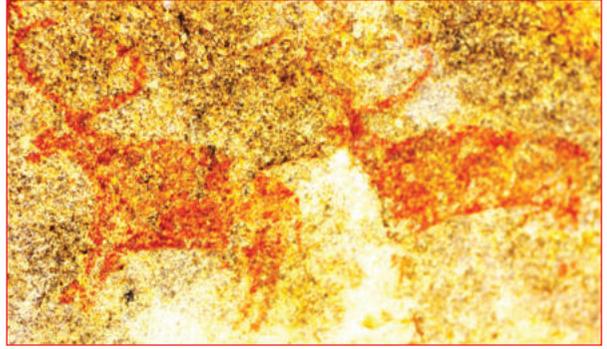
25 డిసెంబర్ మా తండ్రి అంబారావు దేశ్పాండే వర్ధంతి సందర్భంగా ఈ జ్ఞాపకాలు.

- శ్రీధర్ రావ్ దేశ్పాండే,
m : 94910 60585
e : irrigationosd@gmail.com

ప్యారారం

కాసీపేట (1)

పురాచరిత్రలో కొత్త వెలుగులు

హైద్రాబాద్ నగరానికి సమీప మండలం బొమ్మలరామారం. పేరుకు తగ్గట్టే ఈ రామారం మండలంలో ఎన్నెన్నో రాతిచిత్రాలు లభిస్తున్న చరిత్రపూర్వయుగ క్షేత్రాలు. వాటిలో మధ్యరాతియుగం, కొత్తరాతియుగం పనిముట్లు, పెదరాతియుగం సమాధులు, కొత్త, కొత్త రాతిచిత్రాల తావులు. కుంచెలతో ఎరుపురంగు గీతలలో చిత్రించిన చిత్రాలే కాదు, చేతిలోని పనిముట్లతో రాతి ఉపరితలాల మీద గీరి, గంట్లుపెట్టి వేసిన బొమ్మలు (పెట్రోగ్లిఫ్స్) ఎన్నెన్నో. అవి పురామానవుల జీవన సంస్కృతికి దర్పణాలు. అన్వేషిస్తున్న కొద్దీ ఈ ప్రాంత మంతా పురామానవుల ఆవాసాలున్న ఆధారాలు లభిస్తున్నాయి.

మా చరిత్రబృందం సభ్యులలో అహోబిలం కరుణాకర్, మహమ్మద్ నజీర్, అన్వర్, కొరివి గోపాల్ బొమ్మల రామారం, చీకటిమామిడి ప్రాంతంలో తాము గుర్తించిన ప్రాకృతిక జాడలను కలిసి చూడడానికి పిలిచారు. నేను, భద్రగిరిశ్ సార్, జమ్మనపల్లి రమేష్ లతో చీకటిమామిడి వెళ్ళాను. అక్కడ అందరం కలుసుకుని ఒక్కొక్కటిగా చూస్తూ ముందుకు వెళ్ళాం. కారణాంతరాలవల్ల మధ్యాహ్నమైంది. తినడానికి ఏవేవో కొనుక్కుని బయల్దేరాం. ముందుగా మాచన్ పల్లి రామునిగుట్ట మీదికి వెళ్ళాం. గుట్ట మీది విశేషాలు చూసాక కిందికి దిగి, మోతుకాకుల్లో పెట్టుకుని నసీర్ భాయ్ వాళ్ళు తెచ్చిన చపాతీలు తిన్నాం. అదిచిలో తిండికి రుచెక్కువ. అక్కడ నుంచి లింగాపూర్, మూడుచింతల పల్లిలో మా అన్వేషణలు పూర్తయేసరికి సాయంకాలమాతున్నది. అక్కడ

నుంచి తిరుగుప్రయాణం.

మా చరిత్రబృందం చేసిన క్షేత్ర పరిశీలనలో, అన్వేషణలో గతంలో లభించిన చరిత్రపూర్వయుగ ప్రదేశాలకన్నా విశేషమైన తావులను గుర్తించగలిగాం. దేశంలో అరుదుగా లభించిన జియోగ్లిఫ్స్ ఈ ప్రాంతంలో దొరకడం గొప్ప సంగతి.

మేం గుర్తించగలిగిన ఎరుపురంగు రాతిచిత్రాల తావులలో కాసీపేట, ప్యారారం, లింగాపూర్ లున్నాయి. జియోగ్లిఫ్స్, పెట్రోగ్లిఫ్స్ లున్న మూడుచింతలపల్లి, మాచన్ పల్లి గ్రామాలున్నాయి.

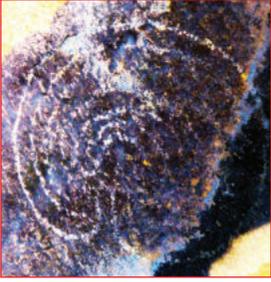
విష్ణుకుండిన శివలింగం

కాసీపేట వంటి ఈ ప్రదేశాలలో మెగాలిథిక్ సమాధుల బంతి రాళ్ళు కనిపించాయి. ప్యారారం, కాసీపేట, మాచన్ పల్లిలలో మధ్యరాతియుగానికి చెందిన మైక్రోలిథ్స్, ప్యారారంలో కొత్తరాతియుగం రాతిగొడ్డలి లభించాయి. ఈ ప్రాంతంలో చాలాచోట్ల పడిపోయిన మెన్హర్ల జాడలున్నాయి.

కాసీపేట:

కాసీపేట యాదాద్రి-భువన గిరి జిల్లా బొమ్మలరామారం మండలంలోని యావాపూర్

గ్రామానికి మధిర (hamlet) ఊరు. ఈ ఊరిలోని ఒక చిన్నగుట్ట మీదున్న రాతిగుహ చిత్రిత శిలాశ్రయం. ఈ రాతిచిత్రాలతావులో ఎరుపురంగులో గీయబడిన నాలుగు అడివిదున్నలు, ఎక్స్రే గీతలలో ఒక మనిషి నిలబడి కనిపించాయి. రాతిచిత్రాలలోని వస్తువు, కైలులనుబట్టి, ఇక్కడ లభించిన మైక్రోలిథ్స్ (సూక్ష్మ రాతివరికరాలు) వల్ల ఈ బొమ్మలు మధ్యరాతియుగానికి చెందినవని నిర్ధారించవచ్చు. కత్తివంటిది పట్టుకుని నిలబడిన మనిషి

లాబ్రింత్

గుంపులెక్క ఒంటు

లింగాపూర్ రాతి చిత్రం

చిత్రం తొలిచారిత్రకయుగానికి చెందినదై వుంటుంది. ఈ రాతిచిత్రాలు హస్తాల్ పూర్, అక్షరాలలోద్ది, రేగొండ వంటి ప్రదేశాల చిత్రాలను పోలివున్నాయి.

ఈ రాతిచిత్రాలున్న గుట్ట పరిసరాల్లో పెదరాతియుగానికి చెందిన కైరన్న, సిస్టు సమాధుల జాడలున్నాయి. మెన్డర్లున్నాయి. వీటన్నిటిని పరిశీలించినపుడు ఇక్కడ వేర్వేరు రాతియుగాల నుంచి తొలిచారిత్రకయుగండాక మానవ ఆవాసాలుండేవని తెలుస్తున్నది.

లింగాపూర్:

మేడ్చల్-మల్కాజిగిరి జిల్లా మూడుచింతలపల్లి మండలంలోని లింగాపూర్ (నిర్జనగ్రామం చినపర్వతాపూర్ ప్రాంతం)లో కొత్తగా వెంచర్లు చేస్తున్న భూమిలో ఒక చోట 17.636054 డిగ్రీల ఉత్తర అక్షాంశం, 78.71662డిగ్రీల తూర్పు రేఖాంశంపై, సముద్రమట్టానికి 544మీ.లఎత్తులో 10అడుగుల ఎత్తైన దిబ్బమీదున్న రాతిగుహ ప్రవేశంలోనే కచ్చుబండ కిందివైపు ఎరువురంగులో వేసిన రాతిచిత్రాలున్నాయి.

ఈ రాతిచిత్రాలలో వాతావరణ ప్రభావం చేత వెలిసిపోయిన చిత్రాలున్నాయి. జననాంగంతో మూపురపుటెద్దు, ఒక మనిషి చిత్రాలు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి.

గతంలో పూర్వ వారసత్వశాఖ డైరెక్టర్ వివి కృష్ణశాస్త్రి చెప్పిన వివరణల ఆధారంగా ఈ రాతిచిత్రాలు కాంస్యయుగానికి (కొత్తరాతి యుగం) చెందినవిగా నిర్ధారించారు. దాదాపుగా ప్రస్తుతానికి 5వేల సంవత్సరాల కిందటి ఈ రాతిచిత్రాలు ఈ ప్రాంతంలో కొత్త తెలంగాణ చరిత్రబృందం గుర్తించిన కాసీపేట, ప్యారారం రాతి చిత్రాలతో పోలివున్నాయి. సమృద్ధంగా లభిస్తున్న రాతిచిత్రాలతో బొమ్మల రామారం పరిసర మండలాలు నిజంగా బొమ్మలతావులుగా ప్రసిద్ధమవుతున్నాయి.

ప్యారారం:

యాదాద్రి భువనగిరి జిల్లా, బొమ్మలరామారం మండలంలోని గ్రామం. బొమ్మలరామారంలో రెండు తావుల్లో బొమ్మలున్న తావు ప్యారారం. ఈ రాతిచిత్రాలలో ప్రత్యేకత వుంది. ప్యారారం చిత్తారిగుట్టమీద పెద్దరాతిగుండుమీద ఎరువురంగులో వేసిన రాతిచిత్రాలలో మూపురపుటెద్దులు ఆరు, రెండు జింకలు,

ఒక అడివివంది, రెండు జంటలు శృంగారంలో ఉన్నట్లు అగుపిస్తున్నాయి. గుట్ట కింద మధ్యరాతియుగానికి చెందిన మైక్రోలిథ్స్, కొత్తరాతియుగపు చేతిగొడ్డలి, పనిముట్లను నూరుకున్న నూరుగుంటలున్నాయి. రెండో రాతిచిత్రాలతావులో కనిపించిన చిత్రాలలో చూస్తే ఒక మనిషి రెండుచేతులు తలపైకెత్తి నాట్యమాడుతున్నట్లు అనిపిస్తుంది. కాని, మరొక దిశలో అది రెండువైపుల శూలం కొసలతో వజ్రంవలె కనిపిస్తున్నది. ఏ మానవ,జంతు ఆకృతి కాని, రేఖలడిజైన్ల చిత్రాలు ఈ చిత్తారిగుట్ట బొమ్మల్లో ఉన్నాయి. పదివేల సం.రాల నుంచి ఇక్కడ వురామానవులు గుంపులుగా జీవించారని, ఈ చిత్రాలు వారి సంస్కృతికి సాక్ష్యాలుగా నిలిచివున్నాయి.

ఈ రాతిచిత్రాలను గుర్తించడంలో చరిత్ర బృందానికి ప్లీచ్ ఇండియా ఫౌండేషన్ సీఈఓ, చరిత్రకారులు డా. ఈమని శివనాగిరెడ్డిగారు మార్గదర్శనం చేసారు.

మాచన్ పల్లి:

బొమ్మలరామారం మండలం మాచన్ పల్లి గ్రామం రామునిగుట్ట చరిత్రపూర్వయుగం నుంచి మధ్యయుగాల దాక చారిత్రక విశేషాల కూడలి.

గుట్టమీద రామాలయం, శివాలయాలున్నాయి. రామాలయం 16వ శతాబ్దంలో నిర్మితమైంది. కాని, కొత్త విగ్రహాలను పెట్టారు. పాత దేవాలయం

ద్వారస్తంభాలు బయటవడేసి వున్నాయి. శివాలయంలో విష్ణుకుండినుల (5వ శ.) కాలనాటి పెద్ద శివలింగం ఉంది. సమీపంలో ఉన్న కీసరగుట్ట మీదున్న శివలింగాలను పోలివుంది.

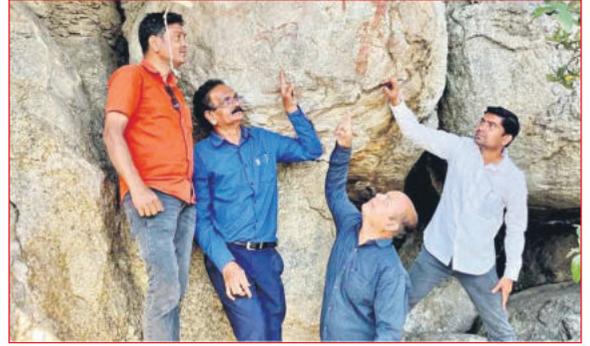
మాచన్ పల్లి రామునిగుట్టమీద రామాలయం, శివాలయాలకు తూర్పున సహజనీటిగుండం ఒడ్డున గీయబడిన 'లాబ్రింత్' ఉంది. ఈ లాబ్రింతుల కాలం విషయంలో భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి. కొందరు జియోగ్రాఫిస్టులు 8వేల సం.రాల కిందటివని, మరికొందరు కాంస్య (చాలోలిథిక్) యుగంనాటివని అభిప్రాయపడుతున్నారు. భారతదేశంలో ఈ లాబ్రింతులను 17వ శతాబ్దం నుంచి తాంత్రిక గ్రంథాలలో చక్రవ్యూహాలుగా పేర్కొన్నారు. హశేబీదు దేవాలయం గోడలపై

వైష్ణవ ద్వారపాలకుడు

జియోగైఫ్ తో టీం

ప్యారాం రాతి చిత్రాలు

మహాభారత యుద్ధంలో అభిమన్యుడు పాల్గొన్న 'పద్మవ్యూహం' చెక్కబడింది.

చక్రవ్యూహం లేదా పద్మవ్యూహంగా పిలిచే పౌరాణిక యుద్ధవ్యూహాన్ని పోలిన ఈ లాబ్రింత్ పెట్రోగైఫ్ ప్రపంచమంతటా చిన్నా పెద్ద సైజులలో కనిపిస్తున్నాయి. ఏడు వలయాల ఈ రాతిచెక్కుడు బొమ్మలో ఒకే ప్రవేశద్వారం ఉంది. ఒక అడుగు వైశాల్యంతో కనిపించే ఈ లాబ్రింత్ చిత్రణలో మనదేశంలోని కొంకణతీరం ఉస్థలిమోల్, మహారాష్ట్ర గోల్కమాన్ లలోని ఏ పెద్ద లాబ్రింత్ కు తీసిపోని విధంగా ఖచ్చితమైన గీతలలో కనిపించింది. ఈ లాబ్రింత్ లు మానవసాంస్కృతిక విశ్వాసాలకు సంబంధించిన మిస్టిక్ చిత్రం. జీవన ప్రవేశం సులువే కాని జీవన గమ్యం చేరడమే గహనం (కష్టం) అనే భావనాత్మక మైనది ఈ లాబ్రింత్. కొందరు వురావేత్తలు ఈ లాబ్రింతులు వేటలో 'వలవన్నడం' వంటి వంటారు. లాబ్రింత్ ఆకారంలో పన్నిన వలలో చిక్కకున్న జంతు వులు తప్పించుకోవడం అసాధ్యం.

చరిత్రబృందం

మాచన్ పల్లిలో లభించిన ఈ లాబ్రింత్ కన్న ముందు గాంధారికోటలో రాతిగోడమీద రెండు లాబ్రింతులను పురావస్తుశాఖ అధికారి గుర్తించారు.

మూడుచింతలపల్లి:

ప్రపంచదేశాల్లో అమెజాన్ వంటి ప్రదేశంలో, భారతదేశంలోని కొంకణ తీరంలో కనిపించిన గుండ్రని జియోగైఫ్ ను కొత్త తెలంగాణ చరిత్ర బృందం మూడుచింతలపల్లి గ్రామం బయట గుర్తించారు. బృంద సభ్యులతో ఈ వృత్తకారపు రాతి రేఖాచిత్రం (జియోగైఫ్) ను పరిశీలించిన చరిత్రకారులు, స్థపతి డా. ఈమని శివనాగిరెడ్డి ప్రసిద్ధ పురాశాస్త్రవేత్త, ప్రముఖ పురావస్తు, శిలాయుగ చిత్రకళ నిపుణులు, ఆచార్య రవి కోరిశెట్టార్ ను సంప్రదించిన మీదట ఇది అరుదైన రాక్ ఆర్ట్ అని, ఆ రేఖాచిత్రం క్రీస్తుపూర్వం 1000 సంవత్సరాల నాటి ఇనుపయుగానికి

చెందిందని, ఆ కాలపు ప్రజలు, గుండ్రంగా నిర్మించుకునే నమాధులకు ఒక నమూనాగా ఉపయోగపడి ఉంటుందని చెప్పారన్నారు.

అయితే ప్రపంచవ్యాప్తంగా లభించిన ఇటువంటి జియోగైఫ్ మీద పరిశోధనలు జరిపిన జియోగ్రాఫర్స్ ఇది మనిషి దైవభావనకు సంబంధించినదని వృత్తం, వృత్తంలోవల త్రిభుజాకృతి, రేఖాఖండాలు సృష్టికి, ప్రజననానికి గురించి తెలిపేవని అభిప్రాయపడ్డారు.

ఈ జియోగ్రాఫ్ కంకణాకారంలో వుంది. దీని బాహ్యవ్యాసం 20 అడుగులు(6.1 మీ.లు) అంతరవ్యాసం 17అడుగులు(5.2 మీ.లు) వృత్తంతరంలో న మద్విభుజాకారంలో రెండువైపుల సమఖండరేఖలు గీసి వున్నాయి. సరిగా ఇటువంటి జియోగైఫ్ కొంకణ తీరంలో అగుపించింది. ఈ జియోగైఫ్ చాలా అరుదైంది. వురామానవుల ఆలోచనా సరళిని, తాత్వికతను తెలియజేసే రాతిరేఖాచిత్రం.

మానవ నాగరికతా సంస్కృతుల వికాసాన్ని వివరించే ఈ అపురూప విశేషాలన్నీ మా చరిత్రయాత్రలో మాకు లభించిన అరుదైన చారిత్రకాంశాలు. తెలంగాణ చరిత్రతౌవ్వల్లో మాకు బాట చూపిన ప్రతి ఒక్కరికి మా ధన్యవాదాలు.

ధన్యవాదాలు:

ఈ రచనకు తోడ్పడిన తొవ్వ వెలుగులు డా. ఈమని శివనాగిరెడ్డి, డా. బండి మురళీధర్ రెడ్డి, చకిలం వేణుగోపాల్ రావు, వేముగంటి మురళీకృష్ణ, బీవీ భద్రగిరిశ్, అహోబిలం కరుణాకర్, డా.మండల స్వామి, మహమ్మద్ సనీర్, మహమ్మద్ అన్వర్, కొరివి గోపాల్, జమ్మనపల్లి రమేష్, భాస్కర్ లకు...

- శ్రీరామోజు హరగోపాల్,
m : 99494 98698
e: akshara25@gmail.com

అభ్యాసనా సంక్షోభం - ప్రమాదంలో భవిష్యత్తు తరాలు

Learning Crisis - Future at Stake

మొదటిసారి జాతీయ విద్యావిధానంలో నాణ్యమైన విద్యా లోపం దాని తీవ్రతను గుర్తించి 5 కోట్ల మంది విద్యార్థులకు కనీస విద్యా సామర్థ్యాలు లేవని ఈ విషయంలో ప్రభుత్వాలు తక్షణమే సరైన భాషా సామర్థ్యాలు, గణిత నైపుణ్యాలు అందించే దిశగా రాజీపడకుండా స్పందించాలని లేని పక్షంలో వచ్చే 5 సంవత్సరాలలో 10 కోట్ల మంది విద్యార్థులు బడికివచ్చి కూడా నిరక్షరాస్యులుగానే మిగిలిపోతారని బలంగా చెప్పింది. ఈ విషయంలో ఏమాత్రం నిర్లక్ష్యం వహించినా దేశంలో విద్యావిధానం గురించి మాట్లాడడం అర్థం లేని విషయం అని, ఈ దృక్పథంలో చూస్తే వర్తమాన పరిస్థితులలో దేశ విద్యా రంగం సంక్షోభంలో ఉందని విస్పష్టంగా తెలియజేసింది. ఈ నివేదికలో కనీస సామర్థ్యాలు అందించడం అతిముఖ్యమైన అంశంగా ప్రస్తావించారు. ఈ పనిని తల పెట్టకుండా అసలు విద్యా వ్యవస్థ గురించి మాట్లాడడం అర్థం లేని విషయం అని కుండ బద్దలు కొట్టినట్లు నివేదించారు. విద్యా సామర్థ్యాలు అందని పిల్లలు ప్రభుత్వ, ప్రైవేటులో చదువుతున్న మొదటి తరం బడికి వచ్చిన పిల్లలు ఇంకా సూటిగా చెప్పాలంటే బడుగు బలహీన వర్గాల పిల్లలే..

అభ్యాసన సంక్షోభం:

దేశవ్యాప్తంగా నిర్వహించిన నేషనల్ అచీవ్ మెంట్ సర్వే (NAS) ప్రకారం మన రాష్ట్రంలో విద్యా సామర్థ్యాలను పరిశీలించినట్లయితే అయిదవ తరగతి విద్యార్థులు తెలుగులో 43 శాతం, లెక్కలలో 35 శాతం మరియు పరిసరాల విజ్ఞానంలో 38 శాతం, ఎనిమిదవ తరగతి విద్యార్థులు తెలుగులో 48 శాతం, లెక్కలలో 32 శాతం, సామాన్య శాస్త్రంలో 35 శాతం మరియు సాంఘిక శాస్త్రంలో 34 శాతం మరియు పదవ తరగతి విద్యార్థులు తెలుగులో 36 శాతం, లెక్కలలో 29 శాతం, సామాన్య శాస్త్రంలో 34 శాతం, సాంఘిక శాస్త్రంలో 36 శాతం మరియు ఇంగ్లీషులో 48 శాతం మాత్రమే తరగతి వారి విద్యా సామర్థ్యాలు కలిగి ఉన్నారు. అదేవిధంగా ఈ నివేదికలో ప్రభుత్వ ప్రైవేటు పాఠశాలల

విద్యా సామర్థ్యాలను పరిశీలించితే కొంచెం అటు ఇటు తప్ప పెద్దగా ఏమీ తేడా కనిపించడం లేదు.

ఇక సామజిక వర్గాల వారిగా విద్యార్థుల అభ్యాసన సామర్థ్యాలు ఇంకా ఎక్కువ ఆందోళనకరంగా ఉన్నాయి. ఎస్.సి విద్యార్థులు 28 నుండి 48 శాతం, ఎస్.టి విద్యార్థులు 27 నుండి 46 శాతం, బీసీ విద్యార్థులు 29 నుండి 48 శాతం మాత్రమే విద్యా సామర్థ్యాలు కలిగి ఉన్నారు.

రాష్ట్ర విద్యా శాఖ విద్యా సామర్థ్యాలను మెరుగు పరచడానికి ప్రతి విద్యా సంవత్సరం ఒక కొత్త కార్యక్రమంతో హడావిడి చేస్తుంది. కానీ విద్యార్థులందరికీ తరగతి వారి సామర్థ్యాలు అందాయా లేదా అని సమీక్ష చేయకుండానే విద్యా సంవత్సరాన్ని పూర్తి చేస్తుంది. ఈ సంవత్సరం కూడా

ప్రాథమిక స్థాయికి 'తొలి మెట్టు' అని ఉన్నత స్థాయి విద్యార్థులకు 'లెర్నింగ్ ఇంప్రూవ్ మెంట్ ప్రోగ్రామ్' అనే కార్యక్రమం తీసుకుంది. కానీ ఈ కార్యక్రమం కూడా విద్యార్థుల నాణ్యమైన విద్య మెరుగుకు అంతాగా దోహదపడలేదని క్షేత్ర స్థాయి పరిశీలనలో తెలుస్తుంది. ఇంకో ముఖ్యమైన విషయం తెలంగాణలో సగానికి ఎక్కువ విద్యార్థులు ప్రైవేటు విద్యా సంస్థలలో చదువుతున్నారు. ప్రైవేటు విద్యా సంస్థలలో

కూడా తరగతి వారి సామర్థ్యాలు అందడం లేదని కేంద్ర నివేదిక ద్వారా తెలుస్తుంది. ఈ విద్యార్థులకు కనీసం ప్రభుత్వ విద్యార్థులకు నామమాత్రంగా నైనా నిర్వహించే కార్యక్రమాలు అసలే లేవు. ఈ విషయంలో పర్యవేక్షణ కానీ సమాచారం కానీ విద్యా శాఖ వద్ద లేవు. నాణ్యమైన విద్యను ప్రభుత్వ మరియు ప్రైవేటు విద్యా సంస్థలలో చదువుచున్న విద్యార్థుల విద్యాప్రమాణాలు మెరుగు పరచడానికి ప్రభుత్వం యుద్ధ ప్రాతిపదిక మీద విద్యా ప్రమాణాలను మూల్యాంకనం చేసి తక్షణ చర్యలు చేపట్టాలి.

సంక్షోభంలో విద్యా వ్యవస్థ:

కస్తూరి రంగరాజన్ కమిటీ తన నివేదికలోని లోని 2వ అధ్యాయంలో దేశంలో ప్రస్తుతం పాఠశాల విద్య లో చదువుతున్న

వివిధ తరగతులలో అధిక శాతం విద్యార్థులకు కనీస భాషా నైపుణ్యాలు, గణిత సామర్థ్యాలు లేవని, వారికి కనీస విద్యా సామర్థ్యాలు అందడంలేదని అసర్, ఇతర జాతీయ స్థాయి నివేదికలను ఉటంకిస్తూ స్పష్టంగా వెల్లడించింది.

రాష్ట్రంలో ప్రతి సంవత్సరం విద్యా సంస్థలు తెరుచుకున్న మొదటి నెలలో అనగా జూన్ లో వెనుక బడిన పిల్లల మీద కొంత దృష్టి పెట్టి ప్రాథమిక స్థాయి పరీక్షలు నిర్వహించి చదువులలో వెనుకబడిన పిల్లలకు 3R's అని LEP, తొలిమెట్టు అనే కార్యక్రమాలను గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా నిర్వహిస్తూనే ఉన్నారు. ప్రతి సంవత్సరం తరగతి వారి విద్యా సామర్థ్యాలు పొందలేక పోయిన పిల్లల సంఖ్య ఈ కార్యక్రమాల ద్వారా తగ్గక పోగా ఇంకా ఎక్కువ అవుతున్నాయని సామాజిక కార్యకర్తలు నిర్వహించిన క్షేత్ర స్థాయి సామాజిక పరిశీలనలో కూడా బయటపడింది.

క్షేత్రస్థాయిలో ఉన్న వాస్తవ పరిస్థితులకు, ఉపాధ్యాయులు ఆలోచిస్తున్న విధానాలను, తల్లిదండ్రుల ఆశయాలను పట్టించు కోకుండా విద్యావ్యవస్థలో అతి ముఖ్యమైన ఈ వర్గాలతో ఏ రకమయిన సంప్రదింపులు జరపకుండా హడావిడిగా ఒక కార్యక్రమాన్ని ప్రతి సంవత్సరం రూపొందిస్తూ ఉంటారు. ఈ కార్యక్రమాలను రూపొందించి ప్రతి విద్యార్థి నిజంగా చదువులలో ఎంత ముందుకు వెళ్లారు అనే విషయాలకన్నా ఎక్కువగా 'MIS' లో నింపడానికి పలు రకాలైన Formats నింపడానికే టీచర్లు సమయం కేటాయించ వలసి వస్తోందన్నది నిర్వివాదం. వీటి వలన అసలు లక్ష్యం పక్కతోవ పడుతుందని ఉపాధ్యాయులు అభిప్రాయపడుతుంటారు.

విద్యా సామర్థ్యాలు అందించడానికే ఈ మొత్తం వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసుకున్నాం కానీ వ్యవస్థలో ఒక టీచర్లు తప్ప విద్యాశాఖలో వివిధ స్థాయిలలో ఉన్న అధికారులకు ఈ విషయంలో పట్టించు ఉన్నట్లు కనిపించదు. వారి క్షేత్ర పర్యటనలో బడులకు వెళ్ళిన రోజులు కానీ వెళ్ళినా మధ్యాహ్నం భోజనం, బాత్రూంలు, వసతులు, టీచర్ల హాజరు, పిల్లల హాజరు, మధ్యాహ్నభోజన వివరాలు, పుస్తకాల పంపిణీ వివరాలు మొదలగు అంశాలపైనే ఎక్కువగా దృష్టి సారిస్తారు కానీ వారి పరిధిలో చదువుతున్న విద్యార్థుల విద్యా సామర్థ్యాలు ఎంతవరకు సాధించారు, ఎలా సాధించాలి అని ఒక్క సమాచారం కూడా వీరి కార్యక్రమాలలో లేవంటే మనకు అర్థం అవుతుంది మండల, విద్య, రాష్ట్ర విద్యా శాఖల పరిస్థితి. పాఠశాల సందర్శనలో తరగతి వారి అభ్యసన ఫలితాలను పర్యవేక్షించడానికి వీరి వద్ద సరియయిన సమాచారం లేదు.

ఇప్పటికైనా విద్యార్థులకు నేర్పించే అవకాశాలు కల్పించడం ఆలస్యం అయిందని అనుకోవడానికి వీలు లేదు.

ఈ సంక్షోభానికి ప్రధాన కారణం అసలు ఎవరు ఎంత నేర్చుతున్నారు ఎంత నేర్వడంలేదనే సమాచారం మన విద్యాధికారుల వద్ద లేకపోవడమే అని గమనించాలి. స్కూలు స్థాయి

నుండి రాష్ట్ర స్థాయి వరకు ఈ సమాచారం అంతా గంపగుత్తగా అంకెల రూపంలో లేదా శాతాల రూపంలో ఉంటుంది తప్ప విద్యార్థుల గురించి ఉండదు.

బడులకు వెళ్ళడంతోనే నేర్చుకున్నట్లు కాదు. ఎప్పుడైతే ప్రతి విద్యార్థిని దృష్టిలోఉంచుకొని వారి అవసరాలను గమనించి, ప్రతి రోజు ప్రతి విద్యార్థి ప్రగతిని గమనించినప్పుడే బోధన జరుగుతున్నట్లు అని అర్థం. ఇలా ఎన్ని తరగతి గదులలో జరుగుతోంది అన్నది ప్రశ్నార్థకమే. ఈ మార్గంలో కష్టపడి పనిచేస్తున్నఉపాధ్యాయులకు ఎంత మటుకు ప్రోత్సాహం కానీ, సహాయం కానీ విద్యా శాఖ నుండి అందుతుందనేది కూడా ఒక ప్రశ్న గానే మిగులుతుంది. ఈ దుస్థితి ప్రభుత్వ విద్యాలయాలలోనే కాకుండా అత్యధిక శాతం ప్రైవేటు బడులలో కూడా ఇంచుమించు అలాగే ఉందని నివేదికలు ద్వారా తెలుస్తుంది.

రాష్ట్ర విద్యా శాఖ పనితీరు కేంద్రం విడుదల చేసిన గ్రేడింగ్ ఇండెక్స్ (పి.జి.ఐ) 2021 నివేదికను విడుదల చేసింది. ఈ నివేదికలో అభ్యసన ఫలితాలు, మౌలిక వసతులు, సమానత్వం, పాలనా ప్రక్రియ, విద్యార్థుల నమోదు మరియు ఉపాధ్యాయులకు విద్యా శిక్షణ అనే ఆరు అంశాల ప్రాతిపదికన పాయింట్లు కేటాయించింది. ఈ పాయింట్ల ఆధారంగా రాష్ట్రాలకు వివిధ కేటగిరీల (గ్రేడ్-లెవెల్స్)ను నిర్ధారించారు. ఈ నేపథ్యంలో తెలంగాణరాష్ట్రం 1000 పాయింట్లకు కేవలం 479.9 పాయింట్లతో దేశంలోని 36 రాష్ట్రాలలో 31 వస్థానంలో నిలిచింది. అంటే కింది నుంచి ఆరోస్థానంలో నిలిచింది. తెలంగాణ కన్నా తక్కువ పాయింట్లు పొందిన అయిదు రాష్ట్రాలు, బీహార్ మరియు నాలుగు ఈశాన్య రాష్ట్రాలుమాత్రమే ఉన్నాయి. ఇక అతి ముఖ్యమైన 'అభ్యసన ఫలితాల'లో 240 పాయింట్లకు కేవలం 36.6 పాయింట్లతో దేశంలో 35వ స్థానంలో నిలిచింది, ఒక్క మేఘాలయ మాత్రమే తెలంగాణ కన్నా వెనుకబడివుంది.

ప్రైవేటు బడుల లోను కొరవడిన అభ్యసన సామర్థ్యాలు:

తెలంగాణలో దాదాపు యాభై శాతం పైగా పిల్లలు ప్రైవేటు బడులలో చదువుచున్నారు. ప్రైవేటు బడులలో చదువుతున్న పిల్లలకు నాణ్యమైన విద్య అందుతోందా లేదా అనేది పర్యవేక్షించ వలసిన బాధ్యత విద్యా హక్కు చట్టం ప్రకారం ప్రభుత్వానిదే. ప్రభుత్వ బడుల కంటే ప్రైవేటు బడులు నాణ్యమైన విద్యనందిస్తాయనే అపోహలు చాలానే ఉన్నాయి. అతి ఖరీదైన ఫీజులు వసూలు చేసే కొద్ది బడులు తప్ప (ధనిక వర్గాల పిల్లలు మాత్రమే ఈ బడులకు వెళ్తారు) అత్యధిక శాతం ప్రైవేటు బడులలో కూడా విద్యా సామర్థ్యాలు అందడం లేదని పలు నివేదికలు సూచిస్తున్నాయి. ప్రభుత్వ బడుల మీద కనీసం బహిరంగంగా చర్చ జరుగుతుంది కానీ, సగానికి పైగా పిల్లలు చదువుతున్న ప్రైవేటు బడులలో ఏం జరుగుతోందో ఎవరికీ తెలియదు. ఈ బడులలో నాణ్యమైన విద్యా

అందుతుందనే అపోహలో పేద, మధ్య తరగతికి చెందిన కుటుంబాలు తమ పిల్లలను పంపిస్తున్నారు. రేయింబవళ్లు కష్టబడి సంపాదించిన దానిలో ఎక్కువ శాతం తమ పిల్లల చదువుపై ఖర్చు చేస్తూ తమ పిల్లల భవిష్యత్తుపై ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకుంటున్నారు. కానీ మొక్కుబడి చదువులతో శిక్షణ లేని టీచర్లతో ఈ బడులను నడిపిస్తున్న యజమాన్యాల పట్ల ప్రభుత్వ యంత్రాంగం సరియైన పర్యవేక్షణ చేయడంలేదు. ఈ బడులలో విద్యా ప్రమాణాల పర్యవేక్షణ చేయకపోతే జాతీయ స్థాయి నివేదికలలో తెలంగాణ ఎప్పుడు వెనుక బడి ఉంటుందని గమనించాలి.

ప్రజా ప్రతినిధులు బాధ్యతను గుర్తించాలి:

ఇక ప్రజాప్రతినిధులైతే విద్యా సామర్థ్యాల మీద దృష్టి పెట్టిన సంధార్ణాలు చాలా తక్కువ. వారి దృష్టి అంతా నిర్మాణ పనులమీద ఎక్కువ. మండల మరియు జిల్లా స్తర్య సభ్య సమావేశాలలో తాము ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న గ్రామాలకు, మండలాలకు రోడ్లు, భవనాల గురించి చర్చించినంత శ్రద్ధగా తమ ప్రాంతంలోని బడికి వెళుతున్న పిల్లల విద్యా సామర్థ్యాల గురించి చర్చించిన సందర్భాలు అసలే ఉండవు. బడులకు కావలసిన మౌలిక వసతుల గురించి మాత్రం చర్చ జరుగుతుంది. చాలా

సందర్భాలలో ప్రజా ప్రతినిధులు బడులను సందర్శిస్తారు. టీచర్ల వదవి విరమణ, లేదా జాతీయ పండగలప్పుడు, వార్షిక పండుగలకు బడిని సందర్శించుతారు కానీ బడిలో నాణ్యత గురించి చర్చ జరగదు. ఇక ఎమ్మెల్యేలు, ఎంపీలు కూడా ఇదే పద్ధతి అనుసరిస్తారు తప్ప భిన్నంగా ఏమీ ఉండరు. ఎన్నికల హడావిడి తప్పితే వీరికి వీరి నియోజకవర్గాలలో ఉన్న పిల్లల నాణ్యమైన విద్య గురించి ఎప్పుడు పట్టించుకున్నట్లు కనిపించదు. వారి వారి నియోజక వర్గాలలో టీచర్ల కొరత గురుంచి కానీ విద్యార్థుల విద్యా విషయాల గురుంచి కానీ అసలే దృష్టి సారించరు. ఈ విషయంలో పాలక పక్ష, ప్రతిపక్ష ప్రజా ప్రతినిధుల మధ్య ఏమీ తేడా ఉండదు. ప్రతి గ్రామ పంచాయితీ ప్రతి ఎమ్మెల్యే ఎంపీ ప్రతి నెల తమ పరిధిలో చదువుతున్న విద్యార్థుల విద్యా సామర్థ్యాల మీదనే సమీక్షలు నిర్వహిస్తేనే తప్ప ఈ పరిస్థితులలో మార్పు రాదు.

విద్యా శాఖ అధికారుల జవాబుదారీతనం పెంచాలి:

విద్యా సామర్థ్యాల సాధన విద్యా శాఖలో పనిచేస్తున్న ప్రతి ఒక్క అధికారి బాధ్యత. కానీ ఇతర పనులన్నీ ప్రధాన బాధ్యతగా నిర్వహిస్తూ అసలు పనిని విస్మరిస్తుంటారు. మండల విద్యా అధికారి నుండి మొదలకొని విద్యాశాఖ ముఖ్య కార్యదర్శి వరకు విద్యాసామర్థ్యాల అందించే ప్రధానమైన బాధ్యతను వదిలి ఇతర పనులమీద ఎక్కువ సమయం కేటాయిస్తుంటారు. ట్రాన్స్ఫర్లు, మీటింగులు, పంపిణీ, నియామకాలు, పరీక్షల నిర్వహణ, పదవ తరగతి ఫలితాలపై దృష్టి. ఇవి ప్రధానంగా వారి దినచర్యగా ఉంటుంది కానీ తన పరిధిలో ఉన్న పిల్లలు చదువుతున్నారా లేదా

అనే విషయాన్ని చాలా మొక్కుబడిగా నిర్వహిస్తూ పనిలో అతి తక్కువ సమయాన్ని దీనికి కేటాయిస్తుంటారు. మండల విద్యాశాఖ అధికారి నుండి విద్యాశాఖ సెక్రటరీ వరకు ఒకనెలలో వారు నిర్వహించిన విధులను కనుక పరిశీలించినట్లైతే చాలా స్పష్టంగా అర్థం అవుతుంది వారి వారి సమయాన్ని విద్యా సామర్థ్యాల పరిశీలనకు ఏ మాత్రం వెచ్చించడం లేదని. విద్యా శాఖలో ఉండి జీతాలు తీసుకుంటున్న ప్రతి ఒక్కరూ నెలలో కొన్ని పాఠశాలలు సందర్శించి విద్యా సామర్థ్యాల సమీక్ష జరపాలి. పిల్లలకు విద్యా సామర్థ్యాల అందించే బాధ్యత సంపూర్ణంగా విద్యాశాఖ తీసుకోవాలి. ఇది ప్రైవేటు లేదా ప్రభుత్వ బడులకు హాజరవుతున్న పిల్లల విషయంలో పరిష్కరించవలసిన అత్యవసర సమస్య.

బోధనేతర పనుల నుండి ఉపాధ్యాయులను విముక్తి చేయాలి:

టీచర్లకు బోధనేతర పనులు అప్పచెబుతూ తరగతి గదిలో గడపాల్సిన ఉపాధ్యాయుని సమయాన్ని వృధా చేయడమే కాకుండా ఉపాధ్యాయులకున్న బోధించే హక్కును హరించివేస్తున్నారని గమనించాలి. ఈ మధ్య కొంత మంది ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయులను అడిగితే వారు తయారు చేసిన జాబితా చూసి వారే ఆశ్చర్య పోయారు. అందులో కొన్ని మచ్చుకు ఆవరణ, తరగతి గదులు శుభ్రం చేయించుకోవడం

(స్విపర్లు ఉండరు), నీళ్లు ఏర్పాటు చేసుకోవడం, మధ్యాహ్నభోజనం (MDM) తినే వాళ్ళెందరో లెక్కవేసుకుని రిజిస్టర్లో రాసుకుని దాని ప్రకారం వెచ్చాలు వంట చేసే వాళ్లకు ఇవ్వడం, కోడిగుడ్ల లెక్క రిజిస్టరు, రైన్, పప్పు రిజిస్టరు వంటి వాటిని అప్-డేట్ చేసుకోవడం, మండల రిసోర్సు సెంటర్ (MRC) వాళ్ళు అడిగే వివిధ సమాచారాన్ని నిర్దేశిత ఫార్మాట్లలో నింపి అప్ లైన్, ఆఫ్ లైన్లలో సమర్పించడం, యూనిఫారాలు, పుస్తకాలు, ప్రతిదాన్ని బయోమెట్రిక్తో ఇవ్వడం, నమోదు చేయడం, అప్ లోడ్ చేయడం, వివిధ జయంతాలూ వర్ధంతాలూ వంటి కార్యక్రమాలు జరిపినప్పుడు ఫోటోలు తీసి వెబ్సైట్లోకి అప్ లోడ్ చేయడం, పరీక్షల మార్కులను ఎప్పటికప్పుడు అప్ లోడ్ చేయడం, టాయిలెట్ల ఫోటోలను అప్ లోడ్ చేయడం, వివిధ దినోత్సవాలప్పుడు ఆయా శాఖలు ఇచ్చే కార్యక్రమాలు నిర్వహించి అప్లోడ్ చేయడం, SC, మైనారిటీ స్కాలర్షిప్ల కోసం పిల్లల వివరాలను అప్లోడ్ చేయడం, జీతాల బిల్లులు చేసుకోవడం (చాలా స్కూల్స్లో క్లర్కు ఉండరు), వివిధ శిక్షణా కార్యక్రమాలకు హాజరుకావడం, భోజన పళ్ళాలకు దాతల్ని,వాటిని కడిగేందుకు, నీళ్ళూ, సబ్బులూ, పీచులూ, చీపుర్లూ, అన్నీ సమకూర్చడం, శుభ్రత పాటించేటట్లు వంట గది సిబ్బందిని ఒక కంట కనిపెట్టడం. బియ్యం నిల్వలు ఎప్పటికప్పుడు అప్డేట్ చేస్తూ నెలవారీగా యాప్ లో సమర్పించాలి. ప్రతిరోజూ పదకొండు నుంచి సాయంత్రం లోపు ఎవరోఒకరు ఎం.డి.ఎం సంఖ్య, వచ్చిన, తిన్న, వాడిన గుడ్లసంఖ్యతో సహా యాప్ లో వేయించాలి. ఎం.డి.ఎం. కోసం మూడు రిజిస్టర్లు మెయిన్టెయిన్ చెయ్యాలి.

ఇవి కూడా పనులేనా అనిపిస్తాయి, సాకులు అనికూడా అనిపిస్తాయి. కానీ ఉపాధ్యాయులు బడి కొచ్చి ప్రార్థన సమయం కాగానే నేరుగా తన పిల్లల లోకం లోకి వెళ్ళడానికి ఇవి కానరాని మానసిక శత్రువులు. వీటన్నిటి మీద మనసు పెడుతూ పాఠాలు అద్భుతంగా బోధించే కెపాసిటీ చాలా తక్కువ శాతం మందిలో ఉంటుందేమో. టీచర్లకు బోధనేతర పనులనుండి విముక్తి జరిగినప్పుడే తరగతి గదిలో బోధన చేసే అవకాశం కలుగుతుందని ఒక టీచరు సామాజిక మాధ్యమంలో తన గోడు వెళ్ళబోసుకున్నాడు. పైన చెప్పిన పలు పనులు చేసి కూడా బోధన చేయలేరా అనే వాదన రావచ్చు. ఈ చర్యల వలన బోధన అనేది విద్యా శాఖకు ప్రాధాన్యతాంశం కాదు అనే సందేశం కూడా వెళుతుందని గమనించాలి.

బడ్జెట్ కేటాయింపులు:

గత తొమ్మిది సంవత్సరాల రాష్ట్ర బడ్జెట్ పరిశీలించినట్లైతే విద్యారంగానికి నగదు రూపాయలలో పెరిగినట్లు కనిపించినా మొత్తం బడ్జెట్లో విద్యారంగానికి ప్రతి సంవత్సరం తగ్గుతూనే వస్తుంది. తెలంగాణ ఏర్పడిన తరువాత 2014-15 ప్రవేశ పెట్టిన మొదటి బడ్జెట్ లో విద్యకు 10.89 శాతం కేటాయించగా 2023-24 బడ్జెట్లో 19,093 కోట్లు మాత్రమే కేటాయించారు ఇది మొత్తం బడ్జెట్ 2,90,396 లక్షల కోట్లలో కేవలం 6.57 శాతానికి పడిపోయింది. ఇది దేశంలోని ఇతర రాష్ట్రాల సరాసరి చూస్తే 15.2 శాతం కాగా మన రాష్ట్రం చాలా చాలా తక్కువ కేటాయిస్తుందని అర్థం. విద్య కోసం రాష్ట్రాల బడ్జెట్ లో విద్యకు కేటాయించాలని చేసిన వివిధ జాతీయ స్థాయి కమిషన్లు ప్రతిపాదనలకు ఇది చాలా తక్కువ. విద్యార్థులకు నాణ్యమైన విద్యను అందించాలంటే నిధులు కూడా చాలా అవసరం. బడ్జెట్ లో కనీసం 20 శాతం నిధులను కేటాయించాలి. అంటే ప్రస్తుతం మన రాష్ట్ర మొత్తం బడ్జెట్లో విద్యా శాఖకు దాదాపు 60 వేల కోట్ల రూపాయలు కేటాయించాలి.

రాజకీయ చిత్తశుద్ధి అనివార్యం:

పాల్ స్కిడ్మోర్ (Paul Skidmore) అనే విద్యావేత్త ప్రపంచం లోని విద్యాశాఖ మంత్రులకు ఒక లేఖను విడుదల చేస్తూ నాణ్యమైన విద్య మీద దృష్టి పెట్టడమంటే కొరివితో తలగోక్కావడమే అని రాస్తాడు. బడిని అందుబాటులోకి తేవడానికి ముఖ్యమంత్రి గారి ఛాంబర్ నుండే పర్యవేక్షించవచ్చు. తరగతి గది నిర్మాణాలు, భోజనశాలల నిర్మాణం, ప్రహారీ గోడల నిర్మాణం, కంప్యూటర్ల సరఫరా, పుస్తకాల ముద్రణ పంపిణీ, ఏకరూప దుస్తుల పంపిణీ, మధ్యాహ్న భోజన సరఫరా మొదలగు వాటిని సమకూర్చడానికి, పర్యవేక్షించడానికి పెద్ద సమస్య రాదు. సరఫరా చేసే వాళ్ళు, పర్యవేక్షించే వాళ్ళు ఏదో ఒక రూపంలో లబ్ధి పొందుతారని అర్థం. కానీ, అభ్యుసన ఫలితాలు సాధించాలంటే వాటికి తగిన సంస్కరణలు తీసుకురావాలంటే విద్యా శాఖలో పనిచేస్తున్న ప్రతి ఒక్క అధికారిని జవాబుదారిగా చేయవలసి ఉంటుంది. అలాగే టీచర్ల కొరతను

తీర్చి వలసి ఉంటుంది. రిటైర్ అయిన టీచర్ల స్థానం లో వెంటనే టీచర్ల భర్తీ చేసే విధానం రూపొందించవలసి ఉంటుంది. పాఠశాలలు సబ్జెక్ట్ టీచర్లు కొరత లేకుండా ఉంటుంది. తరగతి వారి టీచర్లను ఇవ్వ వలసి ఉంటుంది లేదా సర్దుబాటు చేయవలసి ఉంటుంది. శిక్షణా కార్యక్రమాలతో టీచర్ల నాణ్యతను పెంచవలసి ఉంటుంది, టీచర్ల సంఘాలతో తలపడవలసి వస్తుంది. అంతే కాకుండా అభ్యుసన ఫలితాలపై దృష్టి పెడితే విద్యా వ్యవస్థలో ఉన్న ప్రతి స్థాయిలో ప్రతి ఒక్కరు జవాబుదారీతనంతో బాధ్యత వహించే విధంగా ఉంటుంది. ఈ సవాళ్లను ఎదుర్కొంటూ ముఖ్యమంత్రి గారు విద్యా వ్యవస్థలో కఠిన నిర్ణయాలు ఈ దిశగా తీసుకుంటేనే భవిష్యత్తులో తెలంగాణ లో బడులకు వెళ్ళిన పిల్లలు కస్తూరిరంగన్ కమిటీ తన నివేదికలో చెప్పినట్లుగా నిరక్షరాస్యులుగా మిగిలి పోకుండా నైపుణ్యతతో కూడిన విద్యార్థులుగా బడులనుండి బయటకు వస్తారు. బంగారు తెలంగాణకు సార్థకత తెస్తారు.

నాణ్యమైన విద్య ను అందించడం ప్రభుత్వ చట్ట బద్ధ బాధ్యత:

ముందుగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దీనిని ఒక సంక్షోభంగా గుర్తించాలి. నాణ్యమైన విద్య అందించక పోవడం అంటే రాజ్యాంగం కల్పించిన హక్కుల ఉల్లంఘనగా పరిగణించాలి. ప్రజలు ఎదుర్కొనే అనేక సామాజిక వెనుకబాటుకు ప్రభుత్వాలు బాధ్యత వహించవలసి ఉంటుంది. ముఖ్యంగా తరతరాల వెనుకబాటు తనం కొనసాగుతుంది. తీవ్రమైన ఆర్థిక సామాజిక అసమానతలు కొనసాగుతాయి. రాజ్యాంగస్ఫూర్తి అయిన సామాజిక న్యాయం అందకుండా పోవడమే కాకుండా ఉన్న అసమానలతో పాటు నూతన అసమానతలు పెరుగుతాయి. నైపుణ్యత లేని అసంఘటిత కార్మికులుగా, తక్కువ వేతనాలతో పేదరికం విషవలయంలోకి నెట్టబడతారు. నాణ్యమైన విద్యను అందించే గ్యారంటీ ప్రభుత్వం చట్టబద్ధ బాధ్యతగా తీసుకొని విద్యా ప్రమాణాలు మెరుగుపరచడానికి ప్రభుత్వం యుద్ధ ప్రాతిపదిక మీద తక్షణ చర్యలు చేపట్టాలి.

వివరగా :

ప్రస్తుతం పెద్ద సంక్షోభంలో ఉన్న విద్యా వ్యవస్థకు తక్షణ మార్పులను చేపట్టటం అత్యవసరమే అయినా మొత్తం పాఠశాల వ్యవస్థలోనే విప్లవాత్మక మార్పులు చేయడానికి దీర్ఘ కాల ప్రణాళికలు వేయాలి. ప్రైవేటు విద్యా వ్యాపారాన్ని పూర్తిగా నిషేదించాలి. అన్నీ ఆభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో మాదిరిగా ధనిక పేద తేడా లేకుండా పిల్లలందరూ తమ నివాస ప్రాంతాలలోనే ఒకే రకమైన బడులలో విద్యను అభ్యసించే విధంగా విధాన నిర్ణయాలు చేయాలి. సమాన విద్య నాణ్యమైన విద్యను అందించే పూర్తి బాధ్యత ప్రభుత్వమే తీసుకోవాలి. అందుకు కావలసిన చట్టాలను రూపొందించాలి.

- ఆర్. వెంకట్ రెడ్డి
ఎం.వి.ఫౌండేషన్
m : 9949865516
e: venkatmvf@gmail.com

పిల్లలే నయం

“గొప్ప ఉపన్యాసం చేయలేని పని ఓ చిన్న కథ చేస్తుంది.”

నేను ఉంటున్న గేటెడ్ కమ్యూనిటీలో ఓ సంవత్సరం క్రితం ఓ సంఘటన జరిగింది. ఓ ముగ్గురు పిల్లలు ఆడుకుంటూ కొట్టుకున్నారు. ఆది చిలికి చిలికి గాలివానగా మారింది. ఆ తరువాత పెద్దవాళ్ల జోక్యం మొదలైంది. కమ్యూనిటీలో ఓ వాట్సప్ గ్రూప్ ఉంది. అందులో నేను కూడా ఓ సభ్యుడినే. ఆ గ్రూపు నిండా ఆ గొడవకి సంబంధించిన చర్చలే చర్చలు. చివరికి తిట్టుకునే స్థాయికి చేరుకుంది. ఇరు వక్షాలను శాంత పరచడానికి కొంతమంది ఆ గ్రూపులోనే ప్రయత్నం చేశారు. కానీ ఫలితం లేకపోయింది. ఆ చర్చలు అలాగే కొనసాగాయి. చూసి చూసి విసుగెత్తి నేను ఓ చిన్న కథని పోస్ట్ చేశాను. అది లియో టాల్ స్టాయి రాసిన కథ “పెద్దల కన్నా పిల్లలు తెలివిగలవాళ్ళు” అన్న కథ. ఆ కథని పోస్ట్ చేసిన తర్వాత కొద్దిసేపటికి అందరూ శాంతించారు. చర్చలు ఆగిపోయాయి. ఆలోచనల్లో పడ్డామని ఆ తరువాత వాళ్ళే చెప్పారు.

ఆత్మాభిమానం, అహంకారం లేని మనుషులు ఎవరూ ఉండరు. అయితే అవి తగుమోతాదులో ఉండాలి. తక్కువ ఉన్నా మంచిది కాదు ఎక్కువ ఉంటే చాలా కష్టం. భరించలేము. అవి మన తల మీద వెంట్రుకల లాంటిది. మన వేళ్ళ మీద ఉన్న గొర్ర లాంటివి కూడా. అవి అసలే ఉండకూడదని అసలేము. అలాగే పెంచితే చూడలేము. కష్టం కూడా కలిగిస్తాయి.

అందుకని వెంట్రుకలుని మనం కత్తిరిస్తాం. గొర్రని కూడా తీసేస్తాం.

ఈగోకి వ్యాయ వదాలు అయిన ఆత్మ అభిమానం అహంకారం లాంటివి మన తల వెంట్రుకలు, గోర్ర లాంటివే. వాటిని మనవే నియంత్రించాల్సి ఉంటుంది. మరో విధంగా చెప్పాలంటే అవి ఎక్కువ పెరగకుండా వాటిని కత్తిరిస్తూ ఉండాలి.

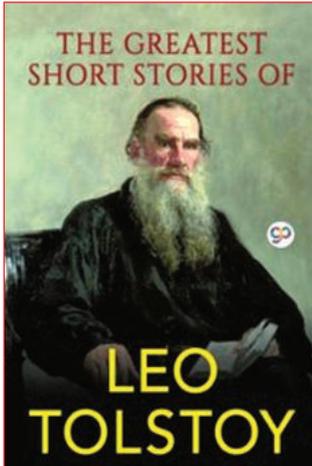
అభిమానాన్ని అహంకారాన్ని చంపివేయకూడదు. వాటిని కూడా తగు మోతాదులో ఉంచాలి. పెరగకుండా చూడాలి. వాటిపై విజయం సాధించాలి. ఇప్పుడే మనం ఆనందంగా ఉంటాం.

చిన్నపిల్లల్లో ఇవి ఉండవు. మరో విధంగా చెప్పాలంటే చాల తక్కువగా ఉంటాయి. ఈ విషయాన్ని టాల్ స్టాయి “పెద్దల కన్నా పిల్లలు తెలివిగలవాళ్ళు” అన్న కథలో చాలా సున్నితంగా మనసుని

తాకే విధంగా చెప్పారు.

లియో టాల్ స్టాయి గొప్ప రచయిత. అతను రష్యన్ దేశస్తుడైనా ప్రపంచానికంతటికీ చెందిన వ్యక్తి. ఎన్నో గొప్ప కథలని అతను రాశాడు. ఈ కథ చాలా ఆసక్తికరంగా ఉంటుంది. పెద్ద కథలను ఎంత ఎక్కువగా రాశారో అదేవిధంగా చిన్న కథలను కూడా అంత ఎక్కువగా రాశారు.

ఇక కథలోకి ప్రవేశిద్దాం.

అది వర్షాకాలం. రష్యా దేశం లోని ఓ గ్రామం. బాగా కురిసిన వర్షానికి వర్షం నీరు రోడ్డుమీద వరదలుగా పారుతూ ఉంటుంది. కొంతసేపటి తర్వాత వర్షం తెరిపి ఇచ్చింది. కానీ ఇంకా ఆ వర్షపు ఛాయలు పోలేదు.

అవి ఈస్టర్ పండుగ రోజులు. ఇద్దరు పిల్లలు కొత్త దుస్తులు వేసుకుని ఆ వీధిలోని వర్షం నీరు దగ్గర ఆడుతూ ఉంటారు. ఇద్దరివీ కొత్త దుస్తులే. ఆ ఇద్దరిలో మలాషా చిన్నది అకుల్యా పెద్దది.

మలాషా ఆ వర్షపు నీరులో ఎగిరి గంతేసింది. అందులో బురద కూడా ఉంది. ఆమె ఎగరడం వల్ల ఆ గుంటలోని బురద ఎగిరి అకుల్యా దుస్తుల మీద పడింది. ఆ బురదని

తుడిచి వేయడానికి ఆ అమ్మాయి ప్రయత్నం చేసింది. దానివల్ల ఆమె గొను మూర్తిగా పాడైపోయింది. బురదమయం అయిపోయింది.

సరిగ్గా ఆ సమయంలోనే ఆకుల్యా తల్లి అక్కడికి వచ్చింది. తన కూతురు గొను వైపు చూసింది. అది మూర్తిగా పాడైపోయిన విషయాన్ని గమనించింది. అకుల్యాని తిట్టింది.

“ఎట్లా నీ గొనుని పాడు చేసుకున్నావు?” మందలింపుగా అడిగింది ఆకుల్యా తల్లి.

ఆకుల్యా భయపడింది. తల్లి కొడుతుందేమోనని అనుకుంది. “మలాషా ఆ బురద నీటిలో ఎగరడం వల్ల ఆ బురద నీళ్ళు నా మీద పడ్డాయి. వాటిని తుడిచే ప్రయత్నంలో గాన్ అంతా బురదమయం అయ్యింది.” తల్లికి జరిగిన విషయం చెప్పింది అకుల్యా.

తన కూతురు కొత్త బట్టలను మలాషా ఖరాబు చేసిందని తెలిసి అకుల్యా తల్లి మలాషాని పట్టుకుంది.

ఆమె పిర్రల మీద రెండు దెబ్బలు కూడా వేసింది. ఆ దెబ్బలకి ఆమె కోపానికి మలషా భయపడిపోయి ఏడుపు లంకించుకుంది. మలషా ఇల్లు అక్కడికి దగ్గరే. ఆమె ఏడుపు ఆమె తల్లికి వినిపించింది. ఆమె ఒక్కసారిగా పరుగెత్తుకొని అక్కడికి వచ్చింది.

“ఎందుకు ఏడుస్తున్నావు..?” అని మలషాని అడిగింది.

“ఆమె నన్ను కొట్టింది” అని చెబుతూ అకుల్యా తల్లిని చూపించింది తన తల్లికి మలషా.

దాంతో మలషా తల్లికి పట్టలేని కోపం వచ్చింది. ఆమెను తిట్టింది. ఇద్దరూ తిట్టుకోవడం ప్రారంభించారు. అది కాస్త చిన్న కొట్లాటగా మారింది. వాళ్ల అరుపులతో ఆ వీధి దద్దరిల్లింది.

ఆ వీధిలోని ఆడవాళ్ళు ఒక్కొక్కరు అక్కడికి రావడం ప్రారంభించారు. వచ్చిన వాళ్ళకి జరిగిన విషయాన్ని వాళ్ళ ధోరణిలో వాళ్ళు వివరిస్తూ వాళ్ళు అరుచుకోవడం కొనసాగించారు. అలా వచ్చిన వ్యక్తులు కొంతమంది అకుల్యా తల్లి వైపు, మరి కొంతమంది మలషా తల్లి వైపు చేరి అరుచుకోవడం కొనసాగించారు. కొద్దిసేపటికి ఆ కొట్లాట వీధి పోరాటం లాగా వ రిణమించింది. మగవాళ్ళు కూడా అక్కడికి రావడం మొదలుపెట్టారు.

దూరం నుంచి ఇదంతా గమనిస్తున్న అకుల్యా నానమ్మ ఇంటి నుంచి బయటకు వచ్చింది.

“పండుగ రోజుల్లో ఎవరు ఇట్లా గొడవ పడకూడదు గొడవ పడకండి” అని అంటూ అందరిని వారించే ప్రయత్నం చేసింది.

ఆమె చెప్పే మాటలని ఎవరూ వినిపించుకోలేదు. ఆ ప్రయత్నమూ చేయలేదు. ఆమెను ఆమె మాటలను ఎవరూ లక్ష్య పెట్టలేదు.

ఈ గొడవ ఇలా జరుగుతూ ఉండగానే అకుల్యా, మలషా అక్కడి నుంచి దూరంగా నడిచారు. వాళ్లిద్దరూ మళ్ళీ స్నేహితులై పోయారు. వాళ్ల దగ్గర ఉన్న కాగితాలతో కాగితపు పడవలు చేసి

వర్షపు నీటిలో వేయడం మొదలుపెట్టారు. ఆ వర్షపు నీటి ప్రవాహానికి అవి కదులుతూ ఉంటే ఇద్దరూ కేరింతలు వేస్తూ ఆడుకోవడం మొదలు పెట్టారు.

అకుల్యా వాళ్ళ నానమ్మ ఆ ఇద్దరు పిల్లలు ఆడుకోవడాన్ని గమనించింది. కొట్లాడుతున్న ఆ గుంపును గట్టిగా మందలించింది.

“మీకేమైనా బుద్ధి ఉందా.? జ్ఞానం ఉందా.? పిల్లల వైపు చూడండి వాళ్ళు ఆ గొడవని ఎప్పుడో మర్చిపోయారు. తిరిగి స్నేహితులై పోయినారు. పెద్దవాళ్ళై ఉండి, చెప్పినా వినకుండా కొట్లాడు కుంటున్నారు. ఇంత చిన్న గొడవని పెద్దగా చేస్తూ తిట్టుకుంటున్నారు. మీకు సిగ్గుగా లేదా..? అరిచింది పెద్ద గొంతుతో ఆమె.

ఆ అరుపుతో అక్కడ గుమికూడిన స్త్రీలూ, పురుషులు అరుపులు మాని ఒక్కసారి పిల్లల వైపు చూశారు.

పిల్లలు నిష్కల్మషంగా ఆడుకుంటూ కనిపించారు. వాళ్ళందరూ సిగ్గు పడ్డారు. ఎవరికి వారే అక్కడి నుంచి కదిలి తమ ఇళ్లల్లోకి వెళ్ళిపోయారు. కాసేపటికి అక్కడ ప్రశాంత

వాతావరణం ఏర్పడింది.

ఇది టాల్ స్టాయి రాసిన చిన్న కథ. కథ చిన్నదే కానీ అర్థవంతమైన కథ. ప్రతి విషయాన్ని పిల్లలు త్వరగా మర్చిపోతారు. అదే విధంగా త్వరగా క్షమిస్తారు. పెద్దవాళ్లు అలా ఉండరు దానికి కారణం వాళ్లలో ఉన్న “ఈగో”. అది ఆత్మాభిమానం కావచ్చు అహంకారం కావచ్చు.

వీటిని తగ్గించుకోవడానికి పిల్లలే అవసరం లేదు ఈ సృష్టిలోని ఏ జంతువుని చూసినా చాలు. వాటి నుంచి ఎన్నయినా మనం నేర్చుకోవచ్చు.

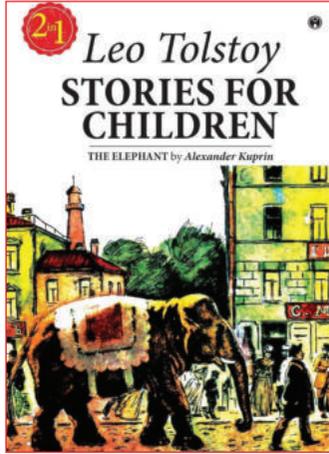
పదిమంది చేయలేని పని ఓ చిన్న కథ చేసింది.

మా కమ్యూనిటీ సంఘటనే ఓ ఉదాహరణ.

-మంగారి రాజేందర్ (జింబో)

m : 9440483001

e : rajenderzimbo@gmail.com

JBR

ARCHITECTURE COLLEGE
HYDERABAD

(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA&FAU Hyderabad)

E-mail : jbrarchitecture@jbggroup.org.in, www.jbrarchitecture.com

వ్యాక్సిన్ సాంకేతికతలో సాటిలేని దిగ్గజం...!!

@ ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్ టెక్నాలజీ

(2023వ సంవత్సరానికి ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్ సాంకేతికతపై పరిశోధనకు గానూ ఫిజియాలజీ (మెడిసిన్) విభాగంలో నోబెల్ బహుమతి వచ్చిన సందర్భంగా...)

(గత సంచిక తరువాయి)

ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్లు - ప్రయోజనాలు :

- ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్లను సులభంగా, వేగంగా తయారు చేయవచ్చు.
- ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానంతో కొత్తరకం వైరస్లకు టీకాలను రూపొందించడమే గాకుండా, తరచూ మారిపోయే సార్స్ (SARS), కోవిడ్, ఇన్ఫ్లూయెంజా వంటి వైరస్లను ఎదుర్కొనే టీకాలను అతి త్వరగా పునరుద్ధరించవచ్చు.
- మానవాళికి నవాలగా నిలుస్తున్న జబ్బులకూ ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానం పరిష్కారం చూపనుంది. ఉదా॥ కు కొరుకుడుపడని సైటో మెగాలో వైరస్. ఇది 5 ప్రోటీన్ల సహాయంతో మనిషి కణాల్లోకి ప్రవేశిస్తుంది, బయటకు వస్తుంది. అందువల్ల ప్రోటీన్ ఆధారిత టీకాలకు వ్యాధి కారకాన్ని గుర్తించడం కష్టమైన పని.
- ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానానికి ఇది చాలా తేలిక. కణాలు 5 ప్రోటీన్లను ఉత్పత్తి చేసేలా జన్యు సూచనలు ఇవ్వగలదు. సైటో మెగాలో వైరస్ ఎంఆర్ఎన్ఎ టీకా మీద 3వ దశ ప్రయోగాలు జరుగుతున్నాయి.
- ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానంతో క్యాన్సర్ టీకాలు కూడా తయారు చేయవచ్చు. నిజానికి క్యాన్సర్ను అడ్డుకోవడం చాలా కష్టం. క్యాన్సర్ కణాలు అతివేగంగా పెరుగుతాయి. మందుల ప్రభావాన్ని బలహీన పరుస్తాయి. ఇక్కడే ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానం ఆశాకరణంగా కనిపిస్తోంది. దీని సహాయంతో కణితుల మీదుండే బోలెడన్ని యాంటిజెన్ల మీద ఒకేసారి దాడి చేసేలా టీకాలను రూపొందించవచ్చు.
- ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానాన్ని జన్యు సవరణ చికిత్సలకూ వినియోగించవచ్చు. ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానంతో పుట్టుకొచ్చిన ఎంజైములు పని పూర్తయ్యాక వెంటనే కనుమరుగౌతాయి. అరుదైన జన్యుసమస్యల చికిత్సకు ఇంతో మేలు చేస్తుంది. ఎంత వరకు జన్యుసవరణ అవసరమో అంతవరకే చేస్తుంది. ఇలా అవాంఛిత సవరణలను తప్పించవచ్చు.
- క్యాపస్టన్ థెరపెటిక్స్ ఎంటి సంస్థలు మరో అడుగు ముందుకేసి ఎంఆర్ఎన్ఎ సాయంతో ఇంకానూ బలంగా జబ్బులతో పోరాడేలా

రోగనిరోధక కణాలకు శక్తిని సంతరింపచేయాలని చూస్తున్నాయి.

- శరీరంలో ఆయా భాగాల్లో మాత్రమే పనిచేసేలా కూడా ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానం రూపుదిద్దుకుంటోంది.

పరిమితులు :

- ఎంఆర్ఎన్ఎ అణువులు త్వరగా క్షీణిస్తాయి. అందువల్ల వీటిని -90 నుండి -50 డిగ్రీల సెల్సియస్ ఉష్ణోగ్రత వద్ద నిల్వచేస్తారు.
- మనుషుల్లో కొంతమంది యొక్క రోగనిరోధక వ్యవస్థ వ్యాధికారక జీవులపై కాకుండా, శరీరంలోని ఆరోగ్యకరమైన కణజాలాలపై దాడిచేసి వాటిని నాశనం చేస్తుంది. దీనినే ఆటో ఇమ్యూనిటీ డిజార్డర్ అంటారు. ఇలాంటి ఆటోఇమ్యూన్ డిజార్డర్ ఉన్న వ్యక్తులపై ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్స్ ప్రతికూల ప్రభావాలను చూపిస్తాయి.
- ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్స్ అనేవి మానవాళికి కొత్తగా పరిచయం చేయబడ్డాయి. 2020వ సం॥రానికి ముందు వాటిని మానవాళిపై వినియోగించడానికి అనుమతి ఇవ్వలేదు. కాబట్టి ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్ల వల్ల తెలియని నష్టాలు మరియు దీర్ఘకాలిక దుష్ప్రభావాలు తలెత్తవచ్చు.

వ్యాక్సిన్లు - రకాలు

i) లైవ్ అటెన్యూయేటెడ్ వ్యాక్సిన్లు :

ఇందులో క్రియారహితం చేయబడిన వ్యాధి కారక జీవిని ఉపయోగిస్తారు. ప్రత్యక్షంగా వ్యాధి కారక జీవినే ఉపయోగించడం వల్ల ఇవి చక్కటి పనితీరును ప్రదర్శిస్తాయి. బలహీన రోగ నిరోధకశక్తి కలిగి ఉన్న వారిలో, కీమోథెరపీ చికిత్స తీసుకునే వారిలో ఈ వ్యాక్సిన్లు ప్రతికూల ప్రభావాలను కలిగిస్తాయి. ఉదా॥ చికెన్స్ పాక్స్, ప్లూ, ఎంఎంఆర్ వ్యాక్సిన్లు

ii) ఇన్ యాక్టివేటెడ్ వ్యాక్సిన్లు :

ఈ రకమైన వ్యాక్సిన్లలో వ్యాధికారక జీవిని పూర్తిగా నిర్వీర్యం చేసి వినియోగిస్తారు. శరీరంలోకి ప్రవేశించిన తర్వాత ఈ వ్యాక్సిన్ రోగనిరోధక వ్యవస్థ యొక్క ప్రతిస్పందనలను మెరుగుపరుస్తుంది. ఉదా॥ హెపటైటిస్, ఇన్ ఫ్లూయెంజా, పోలియో, రేబీస్ వ్యాక్సిన్లు.

iii) సబ్-యూనిట్ వ్యాక్సిన్లు :

ఈ రకమైన వ్యాక్సిన్లు పూర్తి వ్యాధి కారక జీవిని కాకుండా, వ్యాధికారక జీవి నుండి కొంత భాగాన్ని మాత్రమే తీసుకొని వ్యాక్సిన్గా వాడతారు. ఉదా॥ డీపీటీ వ్యాక్సిన్

iv) టాక్సాయిడ్ వ్యాక్సిన్లు : ఈ రకమైన వ్యాక్సిన్లలో బ్యాక్టీరియా మరియు వైరస్లు ఉత్పత్తి చేసిన విషపూరిత పదార్థాలను క్రియారహితం చేసి వ్యాక్సిన్ గా వాడతారు. ఉదా|| డీపీటీ వ్యాక్సిన్

v) కంజుగేట్ వ్యాక్సిన్లు: బ్యాక్టీరియా యొక్క పూతలో పాలిసాకరైడ్స్ అని పిలవబడే కొంత భాగాన్ని వ్యాక్సిన్ గా వినియోగిస్తారు. ఉదా|| హెపటైటిస్ బి, న్యుమోకోకల్ మరియు మెనింగ్ కోకిల్ వ్యాక్సిన్లు.

కోవిడ్-19 వ్యాక్సిన్లు - రకాలు

i) పూర్తి వైరస్ వ్యాక్సిన్ (Whole Virus Vaccine) :

లైవ్ అటెన్యూయేటెడ్, ఇన్ యాక్టివేటెడ్ వ్యాక్సిన్లు ఈ రకం కిందికి వస్తాయి. వీటికి సాంప్రదాయ నిల్వ పరిస్థితులు మాత్రమే అవసరం. ఉదా|| కోవాగ్స్ (భారత్ బయోటెక్) ఇది ఇన్ యాక్టివేటెడ్ రకానికి చెందినది.

ii) ప్రొటీన్ - సబ్ యూనిట్ వ్యాక్సిన్ :

ఈ రకానికి చెందిన వ్యాక్సిన్లలో పూర్తి వ్యాధి కారక జీవిని కాకుండా, ఆ వ్యాధికారక జీవి యొక్క ప్రొటీన్లను వినియోగిస్తారు. ఇది రోగనిరోధక వ్యవస్థ యొక్క ప్రతిస్పందనలను మెరుగు పరుస్తుంది. వీటి ఉత్పత్తి ఖర్చుతో కూడినది. భవిష్యత్లో బూస్టర్ డోసుల అవసరం కావచ్చు. ఉదా|| నోవావాక్స్ (Nova Vax) (విదేశాలు), కోవావాక్స్ (Covovax) అనే పేరుతో ఇండియాలో సీరం ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇండియా - పూణే దీనిని ఉత్పత్తి చేస్తోంది.

iii) ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్లు :

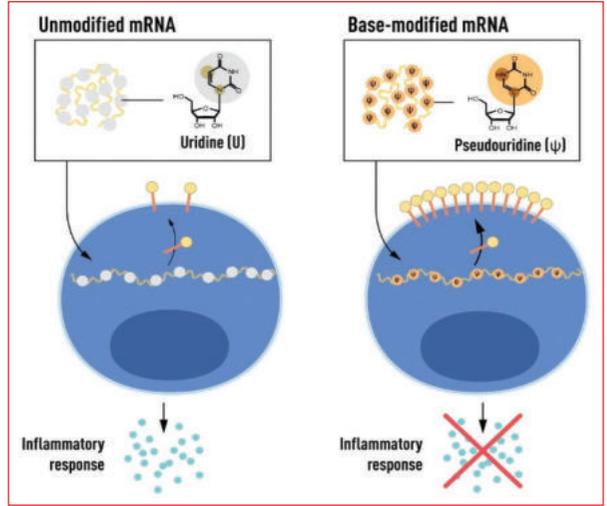
వీటిలో వ్యాధికారక జీవి యొక్క ఎంఆర్ఎన్ఎ జన్యు క్రమాన్ని వ్యాక్సిన్ గా వాడతారు. ఇది శరీరంలోకి వెళ్ళిన వ్యాధికారక జీవి యొక్క ప్రొటీన్లను తయారు చేస్తుంది. వీటిని వెలుపలి నుండి వచ్చిన హానికారక ఏజెంట్ గా గుర్తించి మన శరీరంలోని లింఫోసైట్లు (బీసెల్స్, టీసెల్స్) వీటిని ఎదుర్కొనేందుకు యాంటీ బాడీలను తయారు చేస్తాయి. ఉదా|| ఫైజర్ (బయోఎన్ టెక్, జర్మనీ), స్పైక్ వాక్స్ (మెడెర్నా-అమెరికా)

iv) వైరల్ వెక్టర్ వ్యాక్సిన్లు :

వ్యాధికారక జీవి యొక్క జన్యుక్రమాన్ని మానవ శరీరంలోకి ప్రవేశపెట్టడానికి ఎడిస్ వైరస్ లాంటి హాని చేయని వైరస్ లను ఇందులో వాహకాలుగా వినియోగిస్తారు. ఉదా|| కోవిషిల్డ్ (సీరం ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇండియా), స్పూత్నిక్-వి (రష్యా).

ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్ల అభివృద్ధిలో కాటలిస్ కరికో, డ్రూ వెయిస్ మనల్ కృషి ఏమిటి!?

ఎంఆర్ఎన్ఎ పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించి వ్యాక్సిన్లను తయారు చేసేటప్పుడు క్యాటలిస్ కరికో, డ్యూ వైజ్ మెన్ లకు కొన్ని సవాళ్ళు ఎదురయ్యాయి. వీరు ప్రయోగశాలలో డీఎన్ఎ నుండి ఎంఆర్ఎన్ఎ తయారుచేసి, దానిని మానవ శరీరంలోకి పంపించినపుడు, మానవ శరీరం ఆ ఎంఆర్ఎన్ఎను లోపలికి తీసుకోకుండా తిరస్కరించింది. ఈ ఎంఆర్ఎన్ఎను బయటి నుండి వచ్చిన వ్యాధికారక ఏజెంట్ గా గుర్తించి, మానవ శరీరం ఇన్ ఫ్లమేటరీ లక్షణాలను ప్రదర్శింది. క్షీరదాలలోని డీఎన్ఎ నుండి ఏర్పడే ఆర్ఎన్ఎ తరచుగా రసాయనిక మార్పులు చెందుతుందని వీరిరువురు గ్రహించారు. ప్రయోగశాలలో తయారుచేసి ఎంఆర్ఎన్ఎలో ఇలా రసాయనిక మార్పులు జరగడం

లేదని వీరు గమనించి, ఎంఆర్ఎన్ఎ న్యూక్లియోసైడ్ బేస్ లలో రసాయనిక మార్పులు చేయడం ద్వారా, విభిన్నరకాల ఎంఆర్ఎన్ఎ వేరియంట్లను తయారు చేయడం ప్రారంభించారు. ఆ క్రమంలో ఎంఆర్ఎన్ఎలోని యూరిడిన్ (Uridine) అనే బేస్ ని తొలగించి, దాని స్థానంలో సూడో యూరిడిన్ (Seudo Uridine) అనే బేస్ ని చేర్చడం జరిగింది. ఈరకమైన మార్పులు చేసిన ఎంఆర్ఎన్ఎని మానవ శరీరంలోకి పంపించినపుడు, ఆశ్చర్యకరంగా మానవశరీరం దానిని శరీరంలోకి ప్రవేశించేందుకు అనుమతించింది. ఇన్ ఫ్లమేటరీ లక్షణాలను ప్రదర్శించడం కూడా ఆపేసింది. దీనిపై వీరు 2005లో ఒక పరిశోధన పత్రం సమర్పించారు. వీరి పరిశోధన వల్ల ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్లను వేగంగా అభివృద్ధి చేస్తున్నారు. కోవిడ్-19 నుండి కోట్లాది మంది ప్రాణాలను కాపాడడంలో వీరి పరిశోధనలు కీలకపాత్ర పోషించాయని నోబెల్ కమిటీ ప్రశంసించింది.

వివరంగా : ప్రగతిపథంలో మానవాళి ఎంతవేగంగా ముందుకు వెళుతున్నప్పటికీ, అదే వేగంతో విభిన్న రకాల వింత వ్యాధులు వారిని చుట్టుముట్టి, ముప్పేటా దాడిచేస్తున్నాయి. సార్స్, జికా, నిఫా, మంకీపాక్స్, కోవిడ్ లాంటి వింత వ్యాధులు, క్యాన్సర్ లాంటి మొండి వ్యాధులు మానవాళిని ముప్పుతిప్పలు పెడుతున్నాయి. ఇలాంటి సమయంలో ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్ సాంకేతికత కనుగొనబడడం, మానవాళికి తమ భవిష్యత్ పై సరికొత్త ఆశలు రేకెత్తిస్తోంది. మొదెర్నా కంపెనీ ఇప్పటికే మంకీపాక్స్, జికా, నిఫా వైరస్ ల మీద ఎంఆర్ఎన్ఎ ఆధారిత టీకా ప్రయోగాలు చేపట్టినట్లుగా తెలుస్తోంది. క్యాన్సర్ వ్యాధికి కూడా ఎంఆర్ఎన్ఎ వ్యాక్సిన్లు అందుబాటులోకి రానున్నాయని, అవి ప్రస్తుతం క్యాన్సర్ చికిత్సకు వినియోగిస్తున్న కీమోథెరపీ కన్నా సమర్థవంతంగా పనిచేస్తాయన్న సమాచారం మరింత ఆసక్తిని రేకెత్తిస్తోంది. ఆ దిశగా శాస్త్రవేత్తల కృషి ఫలించాలని మనం కూడా ఆశిద్దాం.

-పుట్టా పెద్ద ఓబులేసు,
 స్కూల్ అసిస్టెంట్, జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పాఠశాల
 రావులకొలను, సింహాద్రిపురం, కడప
 m : 9550290047
 e : obu.jmd@gmail.com

తడి చెత్త

పొడి చెత్త

తడి చెత్త - పొడి చెత్త : పర్యావరణ న్యాయం

మనం పలు సందర్భాలలో సామాజిక న్యాయం గురించి మాట్లాడుతూ ఉంటాం. వివక్షల గురించి గొంతెత్తుతూ ఉంటాం. సామాజిక రుగ్మతల గురించి వాటిని నివారించడానికి రకరకాలుగా ప్రయత్నిస్తుంటాం. పలు సూచనలు, సలహాలు ఇస్తూ ఉంటాం. ఏ ఒక్క సదర్భంలోనూ మనకు పర్యావరణ న్యాయం గురించి గుర్తుకు రాదు. అసలు అటువంటిది ఒకటుందనే విషయం కూడా స్ఫురించదు. ఎవరి రాజకీయ దృక్పథాలు ఏవైనప్పటికీ, భిన్న సామాజిక సమూహాలు ఏ రాజకీయ లక్ష్య ప్రయోజనాలు ఆశిస్తూ ఉన్నప్పటికీ అందరమూ ఆలోచించవలసిన అవసరం పర్యావరణ న్యాయం విషయంగా ఉంది. ఇదొక ఉమ్మడి అంశం. ఇదొక సమష్టి లక్ష్యాన్ని నెరవేరుస్తుంది. పర్యావరణ న్యాయం విషయంగా మనం వివక్షా వూరితంగా ఉన్నామనిగానీ, వట్టింపు లేకుండా వ్యవహరిస్తున్నామని గానీ మన గుర్తింపులో ఉండదు. ఎందుచేతనంటే పర్యావరణం, పర్యావరణ చైతన్యం అనేది మన సమాజంలో బలంగా పాడుకోలేదు.

మన ఇళ్ల నుంచి రోజుకు ఎంత చెత్త వీధుల్లో పోగు పడుతూ ఉన్నదో కనీసంగా కూడా తెలియదు. గోడల మీదనుంచి చెత్తను కాలవల్లోకి పారబోయ్యటానికి అలవాటుపడ్డాం. లేదా వీధుల చివర మున్సిపాలిటీయో, కార్పొరేషన్ ఏర్పాటు చేసిన 'గార్బేజ్ బిన్స్'లో నింపడం తెలుసు. కొందరు బిన్స్లో కాకుండా దాని పరిసరాల్లో నింపి వస్తారు. కనీసం లోపలకు జారవిడిచే ఓపిక కూడా ఉండదు. ఇట్లా వీధులు పోగుచేసుకున్న చెత్త అంతా మన చేతుల్లోంచి వ్యర్థమైపోయిన వనరు అయ్యుంటుందనీ, అది చెత్తకాదు సంపద అని కూడా తెలియదు. అసలు ఈ చెత్త అంతా ఎక్కడకు చేరుతుంది? మనకు దూరంగా విసిరేయాలనుకుంటున్న చెత్త ఏ నిరుపేదల ఆవాసాలకు దగ్గరగా చేరి ఆ పేదలకు తీవ్ర

అనారోగ్యాలకూ, ఆర్థిక ఇబ్బందులకు గురిచేసి వారిని, వారి జీవితాలను అల్లకల్లోలం చేస్తుందని, వారిని హరించి వేస్తుందని కూడా తెలియదు. మన చుట్టూ మన ఆరోగ్యాల కోసమే తెరవబడిన ఆ సంఖ్యాక ఆసుపత్రులు, ఎమర్జెన్సీ ట్రామాకేర్ సెంటర్లు వాటి మెడికల్ వేస్టేజ్ను ఎక్కడకు పంపుతున్నామో కూడా మనకు అర్థం కాదు.

స్వచ్ఛమైన గాలి, పరిశుభ్రమైన మంచినీరు, కాలుష్యరహిత వాతావరణం అందరమూ కోరుకునేదే. కానీ, అటువంటి పరిస్థితులను సృష్టించుకోవలసిన అవసరం, బాధ్యత మనందరి మీదా ఉంది.

సమాజంలో అన్ని సామాజిక సమూహాలు సమానంగా చూడబడాలి. వనరుల పంపిణీ విషయంలో ఇప్పటికే బహు అసమానతలు కొనసాగుతున్నాయి. ప్రకృతి వనరులను వినియోగించుకునే హక్కు అందరికీ సమానమే అయినప్పటికీ, అవి అందుబాటులో కొందరికే చెందుతున్నాయనేది స్పష్టంగా అర్థమయ్యే విషయమే. కాలుష్యానికి, వ్యర్థాల అధికోత్పత్తికి, అపరిశుభ్ర వాతావరణానికి కారణమైన మనమే. ఆ నెపాన్ని పేదల మీదకు, ఆకలి, దారిద్ర్యం మీదకు నెట్టివేసేందుకు వెనకాడటం లేదు. ఇప్పటికీ పెట్టుబడిదారీ సంపన్న దేశాలు తమకు అక్కరలేని, తాము వినియోగించని అసంఖ్యాక వస్తూత్పత్తులను అవి వినియోగించగా మిగిలిన వ్యర్థాలను అభివృద్ధి చెందుతున్నాయనే లేదా తక్కువ అభివృద్ధిలో ఉన్న దేశాలనే వాటి మీదకు వొదులుతున్నాయి. సమృద్ధి సంపన్నత కలిగిన వర్గాలు ఇక్కడ ఉత్పాదించిన సకల అనర్థదాయక వ్యర్థాలను పేద, నిస్సహాయ వర్గాలకు బట్టావడం చేస్తున్నాయి. ఇప్పుడు ఇదంతా ప్రస్తావించటం ఎందుకంటే వినియోగము, వ్యర్థాల గురించి ఆలోచించవలసిన అవసరం ఎంతయినా ఉంది.

వర్తమానంలో నేడు ఆర్థిక సమృద్ధితో సంబంధం లేకుండానే అతి వినియోగం అనే ఒక రుగ్మతకు గురైంది. అందువల్ల జీవన విధానంలో, జీవన శైలిలో అది మరింత అతిగా వ్యవర్తిల్లితోంది.

ఒక అధ్యయనం ప్రకారం తమ రంగును బట్టి ఈ వ్యర్థాల చేత బాధితమవుతూ ఉన్నారు. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలలో ఆఫ్రికా అమెరికను, లాటిన్ అమెరికన్లు, ఆసియావాసులు, పసిఫిక్ దీవుల ప్రజలు, స్థానిక అమెరికావాసులు, శ్రామిక వర్గాలు, పేదలు పారిశ్రామిక వ్యర్థాల వల్ల, అపరిశుభ్రవాయు కాలుష్యం వల్ల, కలుషిత నీటి వల్ల సురక్షితం కాని పని ప్రదేశాలలో పని చేయటం వల్ల ఎన్నో బాధలకు గురవుతున్నారు. అటువంటిదే కాకపోయినా అంతకు తక్కువేమీ కాకుండా బాధితులవుతున్న వర్గాలు ఎవరో ఇక్కడ గుర్తించటం పెద్ద కష్టమేమీ కాదు. కనీస పనశులు కూడా కరువైన చోట మునిసిపల్ వ్యర్థాలు పేరుకుపోయిన స్థలాల్లో, విష వ్యర్థాల మధ్య జీవనం సాగిస్తున్నారు. పర్యావరణ పరంగా వీరికి మనం మిగులుస్తున్న న్యాయం ఏమిటి?

నంపదను అనుభవిస్తున్నదెవరు? వ్యర్థాలతో బాధితులవుతున్నది ఎవరు? మన రాష్ట్రంలో తడిచెట్ల - పొడి చెత్త సేకరణ ఆయా స్థానిక సంస్థల ద్వారా ఉద్యమతుల్యంగా సాగుతున్నది. ఉదయాన్నే చెత్తబండి వచ్చిందమ్మో! చెత్తబండి అంటూ మైకులలో మనకు విసుగనిపించేంతగా చెత్త నినాదాలు వింటున్నాం. ఆ చెత్త బండికి ఇంత చెత్తవదేసి చేతులు దులుపుకుంటున్నాం. నిజానికి జరగవలసిందేమిటి? చెత్త ఘనవ్యర్థాల ఉత్పత్తిలో, సేకరణలో వ్యర్థాల నిర్వహణ ప్రక్రియలో పర్యావరణ హితవరులుగా మనం చైతన్యవంతంగా భాగస్వాముల కావటం. అంటే వ్యర్థాల నిర్వహణలో ఎదురయ్యే ఇబ్బందులను బాధ్యతగల పౌరులుగా గుర్తించటం వాటికి పరిష్కార మార్గాలను, దారులను వెతకటం.

కొన్నిచోట్ల చెత్తనగల స్థానికులు, పౌరులు కలిసి చిన్న చిన్న బృందాలుగా ఏర్పడి, సంస్థలను ఏర్పాటు చేసి పర్యావరణ న్యాయం అందరికీ అందేట్లుగా చేస్తున్నారు. పేదలున్నచోట అడగటానికి నోరులేని వాళ్ళున్నచోట తమ హక్కులు తాము ఉపయోగించుకోవటం ఎరుగని వారున్నచోట మన ఘనత వహించిన ఘనవ్యర్థాలను చేర్చకుండా ఉండేట్లు చూస్తున్నారు.

కాలుష్య కారకులు, కాలుష్య నియంత్రకులతో రాజీవడకుండా భవిష్యత్ తరాల పిల్లలకు ఆరోగ్యప్రదమైన అవరణాలను సృష్టించాలి. కాలుష్య నియంత్రణ యంత్రాంగం తాత్కాలిక వాగ్దానాలను, హామీలను డంపింగ్ యార్డ్లను ఏర్పాటు చేసే సందర్భంలో ఇచ్చేందుకు ప్రయత్నిస్తుంది. అటువంటి హామీలకు లొంగకుండా ఉండాలి.

ల్యాండ్ ఫిల్స్ గురించి శాస్త్ర సమాజం ముప్పును అంచనా

వేసే విశ్లేషణ నిపుణులు ఎన్నైనా చెప్పవచ్చుగాక వాటి అనర్థాల గురించి ఒక ఎరుకను కలిగి ఉండటం అవసరం.

కాలుష్య ఉత్పాదకులను నిలవరించటం. వారిని సమర్థించే వారి వెంట నడిచే ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులను వ్యక్తిగతంగా బాధ్యులను చేసి, వారు చేస్తున్నది పొరపాటనో, తప్పనో చెప్పగల చైతన్యం పెంచుకోవటం.

నిజానికి పర్యావరణ విధ్వంసాలను వ్యతిరేకిస్తూ, ప్రతిఘటిస్తున్న వారితో వాదించకుండా వారు ఈ విధ్వంసాలను గురించి ఎందుకు మాట్లాడుతున్నారో సానుకూల దృష్టితో ఆలోచించే సంయమనాన్ని ప్రదర్శించటం ఒక అవసరంగా భావించాలి.

వాస్తవంగా చెబితే ఎవరో ఒకరి ఇంటి వెనకో, ముందో ఈ వ్యర్థాలను వదిలిపెట్టడమో లేదా సురక్షిత వ్యర్థ నిర్వహణ అనేది వొట్టిమాట. అందుకే పర్యావరణ న్యాయం అడిగేవారు ఒకే లక్ష్యనినాదం కలిగి ఉంటారు. 'నాట్ ఇన్ ఎవీవన్స్ బ్యాక్ యార్డ్' అని. 'నాట్ ఆన్ ప్లానెట్ ఎర్త్' అంటూ ఉంటారు.

మరీ ముఖ్యంగా చేయ వలసింది అక్కరలేని పరిశ్రమలను, వ్యర్థాల నిర్వహణ సౌకర్యాలను ఒకేచోట కాకుండా, పేదలు, మైనారిటీ ప్రజలు, శ్రామికులుండే మురికి వాడలుండే చోట కాకుండా వాటిని సమానంగా ఉండేట్లుగా చట్టాలు రూపొందించమని ఎన్నికైన ప్రతినిధులను వత్తిడి చేయటం.

ఒక దేశం నుండి మరొక దేశానికి, ఒక ప్రాంతం నుండి మరొక ప్రాంతానికి హానికారక, విధ్వంసపూరిత వ్యర్థాల ఎగుమతులను ఆపటం. ఇవన్నీ ఈ చైతన్యంలో భాగమే.

వీటన్నిటికీ మించి అతి తక్కువ వ్యర్థాలను సృష్టించే వ్యవస్థలుగా పరివర్తితం కావటం అత్యవసరం. పర్యావరణ న్యాయం జరగాలంటే ముందుగా కాలుష్య నివారణ జరగాలి. వ్యర్థాలను తగ్గించాలి. వీటితో పాటుగా నాలుగు పర్యావరణ సూత్రాలను వంట బట్టించుకోవాలి.

- ఒకటి : ప్రతిదీ మరొక దానితో ముడిపడి ఉంటుంది.
- రెండు : మనం ఉత్పాదించే వ్యర్థానికి మార్గమే లేదు.
- మూడు : పొల్యూషన్ కు డైల్యూషన్ పరిష్కారం కాదు.
- నాలుగు : కాలుష్యాన్ని, వ్యర్థాలను తక్కువగా ఉత్పాదించటమే సరైన మార్గం. మనం వాడే వాటిని తిరిగి వాడేవిధంగా రీసైకిల్ చేయటం. భౌతిక వస్తు సంచయం ఆర్థికపు అసమర్థతను ఎదుర్కోవటం నుంచి వినియోగదారీ సమాజం తప్పుకోలేదు.

- డా॥ ఆర్. సీతారామారావు
m : 9866563519
e: sitametaphor@gmail.com

మెన్డో సైట్ కల్చర్ బోర్డు వద్ద DHT డిపార్ట్మెంట్ అధికారులు మరియు DHAT సైంటిఫిక్ కమిటీ సభ్యులు

ముడుమాల నిలువురాళ్లు పరిరక్షణ

ముడుమాల గ్రామం, నారాయణపేట జిల్లాలో, కృష్ణా మండలంలో ఉన్న నిలువు రాళ్ళ ప్రదేశాన్ని పరిరక్షించడానికి, డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ హెరిటేజ్ తెలంగాణ పరిశోధనలు డెక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీ (DHAT) ఆధ్వర్యంలో పరిశోధనా బృందంతో కలిసి 2023 డిసెంబర్ 20 నుండి డిసెంబర్ 22 వరకు అధ్యయనం చేశారు.

డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ హెరిటేజ్ తెలంగాణ 2023 సంవత్సరం జూన్ నెలలో, డెక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీ ట్రస్ట్తో నారాయణపేట జిల్లాలో, కృష్ణా మండలంలో ముడుమాల గ్రామంలో ఉన్న నిలువు రాళ్ళ ప్రదేశాన్ని పరిరక్షించడానికి, పరిశోధనలు సాగించడానికి ఒప్పందం చేసుకున్నది.

ఈ సైట్లో పరిశోధనను పరిశోధక బృందం చురుగ్గా చేపడుతోంది. ఈ ప్రాంత పరిరక్షణకు అనేక చర్యలు చేపట్టారు. సప్తర్షి మండలం ఉన్న రాతి చుట్టూ ఇనుప కడ్డీలతో అడ్డు కట్ట ఏర్పాటు చేశారు. సందర్భకుల సౌకర్యార్థం దారిలో సూచికా ఫలకాలను పెట్టారు. నిలువు రాళ్ళవద్ద ఇంకా నక్షత్ర మండలాలు ఉన్న చోట్లలో చారిత్రక, సాంస్కృతి ప్రాధాన్యతను సూచించే ఫలకాలను ఏర్పాటు చేశారు.

మహబూబ్ నగర్ - రాయచూరు రహదారిలోని

గూడేబెల్లూరు గ్రామం వద్ద జాతీయ రహదారి నుండి పర్యాటకులు సులభంగా అక్కడికి చేరుకోవడానికి వీలుగా ఈ ప్రదేశానికి దారితీసే రహదారి వెంట సూచికలను ఏర్పాటు చేశారు.

అధ్యయనంలో భాగంగా, Er. వేదకుమార్ మణికోండ, చైర్మన్, డెక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీ (DHAT) ఆధ్వర్యంలో పరిశోధనా బృందంతో కలిసి 2023 డిసెంబర్ 20 నుండి

డిసెంబర్ 22 వరకు పర్యటించి ముడుమాల వెన్యూస్ సైట్లో పరిశోధనలు, పరిశీలనలు జరిపారు.

పరిశోధనలో భాగంగా, 21.12.2023న అంతరిక్ష చరిత్రలో జరిగే ఒక అద్భుతం “The Day of Winter Solstice”ను వీక్షించారు.

హెరిటేజ్ తెలంగాణ శాఖ అధికారులు డిప్యూటీ డైరెక్టర్ శ్రీ రాములు నాయక్, డిప్యూటీ డైరెక్టర్ శ్రీ నాగరాజ్, రిటైర్డ్ డిప్యూటీ డైరెక్టర్

శ్రీ పద్మనాభం, నారాయణపేట జిల్లా యంత్రాంగం తరపున రెవెన్యూ శాఖ కృష్ణామండల్ ఎమ్మార్వో శ్రీ దయాకర్ రెడ్డి, శ్రీ అమర్నాథ్ ఆర్.బి, ఎన్. తాపెర్, రిటైర్డ్ Dy డైరెక్టర్, ఏఎన్ఐ & అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్ ప్రగతి, JBRAC, Ar. శశాంక్, క్షేత్ర, & సర్వేయర్ శ్రీ జయశంకర్లు కూడా పర్యటనలో పాల్గొన్నారు.

Er. వేదకుమార్ మణికోండ ఈ ఆరు నెలల్లో చేపట్టిన పనులను అంచనా వేసి, ఈ కాలంలో జరిగిన వివిధ పనుల

సైంటిఫిక్ కమిటీ మరియు డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ హెరిటేజ్ తెలంగాణ వారికి వివరిస్తున్న మణికోండ వేదకుమార్

స్టార్ చార్ట్ను వివరిస్తున్న ప్రొ|| కే.పి.రావు

ఉర్సా మేజర్ (నక్షత్ర మండలం) వద్ద DHT డిపార్ట్మెంట్ అధికారులు

ప్రదర్శన ఛాయాచిత్రాలను ప్రదర్శించి, DHAT బృందంతో సంభాషించారు, తరువాత ప్రధాన మెన్సిర్స్ అలైన్మెంట్స్ సైట్ను సంయుక్తంగా సందర్శించారు మరియు కంచె వేసిన ప్రదేశం యొక్క కల్చర్ బోర్డు మరియు భౌతిక స్థితితో సహా అలైన్మెంట్తో మెన్సిర్లను చూశారు.

వంగిపోయిన మెన్హిర్ని DHT డిపార్ట్మెంట్ వారికి వివరిస్తున్న మణికొండ వేదకుమార్

తరువాత కొత్తగా కనుగొన్న నక్షత్ర చార్ట్కు వెళ్ళారు. ప్రొఫెసర్ కె.పి.రావు కొత్తగా కనుగొన్న ప్రతినీధి బృందానికి నక్షత్ర చార్టు గురించి మరియు దాని ప్రాముఖ్యత గురించి వివరించారు. తరువాత 13 ఎకరాల 7 గుంటల ప్రాంతంలో ఉన్న మెగాలిథిక్ శృశానాలు మరియు సర్క్యులర్ స్టోన్ అలైన్ మెంట్ సైట్, ఉర్సా మేజర్ (URSA Major) సైట్కు వెళ్ళారు.

Er. వేదకుమార్ మరియు ప్రొఫెసర్ కె.పి.రావు మరియు ఇతర సాంకేతిక బృందం ఉర్సా మేజర్ (URSA Major) సైట్లో ఉర్సా మేజర్ చుట్టూ ఏర్పాటు చేసిన కల్చర్ బోర్డులు మరియు సేప్టి బార్లు ఏర్పాటు చేసిన విధానాలను వివరించారు.

పరిశోధనలో భాగంగా తెలంగాణ రాష్ట్ర వారసత్వ తెలంగాణ శాఖ మరియు దక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీలు తవ్వకాల కోసం 2 రకాల మహారాతి యుగ సమాధులను గుర్తించారు.

డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ హెరిటేజ్ తెలంగాణ, జిల్లా యంత్రాంగం పరిష్కరించాల్సిన మరిన్ని అంశాలను వివరించేందుకు చివర్లో సమావేశం నిర్వహించారు.

మధ్యాహ్న భోజనం అనంతరం కృష్ణా మండల ఎమ్మార్వో సర్వేయర్ను అదే రోజు సాయంత్రానికల్లా ప్రభుత్వ భూముల హద్దులను గుర్తించాలని ఆదేశించారు. సర్వేయర్ 13 ఎకరాల 7 గుంటల ప్రాంతంలో సరిహద్దుల మార్కింగ్ చేసిన సరిహద్దులను చూపించారు.

2023 డిసెంబర్ 20 నుండి డిసెంబర్ 22 వరకు డెక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీ (డిహెచ్ఎటి) ఆధ్వర్యంలో డిపార్ట్ ఆఫ్ హెరిటేజ్ తెలంగాణ మరియు పరిశోధనా బృందం, అధికారుల పర్యటన, పనుల పురోగతి, డెక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీ ప్రతిపాదనలు, తదుపరి చర్యల కోసం 2023 డిసెంబర్ 27న హెరిటేజ్ తెలంగాణ విభాగానికి నివేదికను పంపించారు.

- కట్టా ప్రభాకర్, m : 8106721111
e: akumarkatta@gmail.com

మెన్హిర్స్ (నిలువురాళ్ళు)

DHT అధికారులు సెలెక్ట్ చేసిన రాక్షస గుట్ట

ప్రకృతే సౌందర్యం!

21

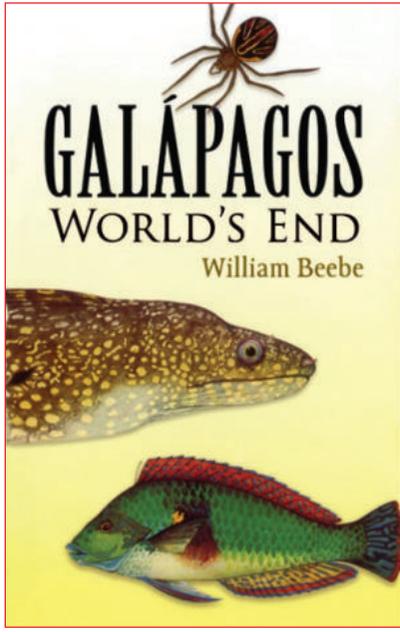
ప్రకృతే ఆనందం!!

సముద్ర గర్భం! మరో ప్రపంచం!!

ఆ చల్లని సముద్ర గర్భం!

దాచిన బడబాగ్నిచెన్నో...!!

సౌరకుటుంబంలో భూగ్రహం రూపొందడం ఓ ప్రకృతి వింతనే! ఈ రూపాంతరం గూర్చి గత సంచికల్లో (మార్చి 2021 నుంచి జూన్ 2021) స్థూలంగా వివరించడం జరిగింది. ఇలా ఏర్పడిన గ్రహం మూడు ఆవాసాలుగా చూడవచ్చు! నింగి, నేల, నీరు అంటూ ప్రస్తావిస్తాం! నింగి, నేల గూర్చి తెలిసినంతగా నీటి ఆవాసాల గురించి తెలిసింది చాలా తక్కువే! నీటి ఆవాసాలు అనగానే భూమిపై గల వాగులు వంకలు, నదులు, కుంటలు, చెరువులతోపాటుగా వీటికి అతీతమైన ఆవాసం సముద్రాలు, మహాసముద్రాలు ప్రధానమైనవి. నేలపై గల నీటి ఆవాసాలన్నీ మంచినీటి ఆవాసాలు కాగా, సముద్రాలు యావత్తు ఉప్పునీటి ఆవాసాలే! భూనీటి ఆవాసాల గూర్చి మానవుడి మేధ కావాల్సినంత సమాచారాన్ని సేకరించినా, సముద్రాల గూర్చి, సముద్రాల గర్భంగూర్చి, అందులో ఆవాసముండే అశేష జీవుల గూర్చి, సంపద గూర్చి మానవుడు తెలుసుకున్నది చాలా తక్కువ! తెలుసుకోవాల్సిందే మరెంతో వుంది. అయితే ఇప్పటిదాకా తెల్సిన నమాచారమే మనకెంతో ఆశ్చర్యాన్ని కల్గిస్తుంది. ఇంకా పూర్తి సమాచారం తెలిస్తే, బహుశా సముద్రం లోపల కూడా మానవుడు ఆవాసాల్ని ఏర్పర్చుకుంటాడేమో!

సముద్రయానం గూర్చి, అంతరంగం గూర్చి, దాని సంపదగూర్చి రష్యా, చైనా, యూరోపియన్ దేశాల సాహసికుల కృషి గణనీయంగా వుంటే, సనాతన దేశాలైన భారత్ లాంటివి చాలా వెనుకంజిలో వున్నట్లుగా తోస్తుంది. పోతే మన కాల్పనిక సాహిత్యమైన భాగవతాల్లో సముద్రాల గూర్చి, వాటి మధనం గూర్చిన ప్రస్తావన లుండడం గమనార్హం!

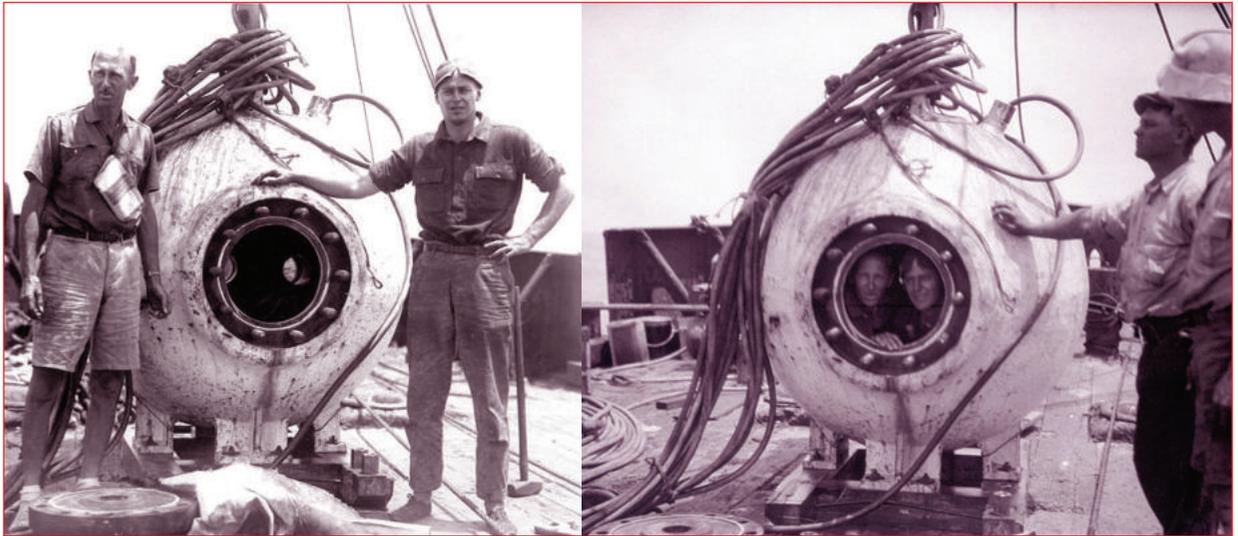
ఈ మధనంలో హాలాహలం, అమృతం లభించినట్లు చెప్పుకుంటాం. దీన్ని శాస్త్రీయంగా అన్వయించుకుంటే, సముద్రంలో మంచితో పాటు ప్రకృతి విపత్తుల్ని కల్గించే పరిస్థితులు కూడా వున్నాయని అర్థమౌతుంది.

సముద్ర యానం - సముద్ర మధనం!

గడచిన ఆరు శతాబ్దాలుగా సముద్రయానం గూర్చిన కథనాల్ని ప్రపంచవ్యాపితంగా చూస్తున్నాం. రోడ్డు సౌకర్యం లేనప్పుడు ఖండాంతర ప్రయాణాలు కేవలం సముద్రాల ద్వారానే జరిగినట్లు చరిత్ర వుటలు తెలుపుతున్నాయి. మనదేశ విషయంగా చూసినప్పుడు, 15వ శతాబ్దపు చివరి భాగంలో (క్రీ.శ.1495-1499) పోర్చుగీసు దేశస్తుడైన వాస్కోడగామా అట్లాంటిక్, హిందు మహాసముద్రాల ద్వారా పయనించి భారత్ లోని నేటి కేరళకు చేరుకున్నట్లుగా చెప్పుకుంటాం. దీనికి ముందు, ఆయన నేటి అమెరికాకు చేరుకోవడం తెలిసిందే! ఇలా ప్రపంచ వ్యాప్తిగా క్రీస్తుపూర్వంలోనే సముద్రయానాలు జరిగినట్లుగా చరిత్రపుటల్లో, ఇతిహాసాల్లో చూస్తాం. దీనికి చక్కని ఉదాహరణ ట్రోజన్ (Trojan) యుద్ధం. గ్రీకులకు, టర్కీలకు మధ్య జరిగినదిగా (గ్రీస్ -ట్రాయ్) సముద్రయానం ద్వారానే జరిగినట్లుగా చెపుతుంది. ఇలా వేలాది సంవత్సరాలుగా సముద్రంపై మానవుడు నడయాడినా, సముద్ర అంతర్గతం మాత్రం 20వ శతాబ్దపుదే!

1930-మొదటి సముద్ర మధనం :

భూ, ఖగోళ పరిశోధనలకు శతాబ్దాల చరిత్రవుంటే, సముద్ర పరిశోధనలకు వంద సంవత్సరాల చరిత్రకూడా లేదు. అమెరికాకు చెందిన ప్రకృతి శాస్త్రవేత్త చార్లెస్ విలియం బీబె (Beebe) ఓటిస్ బార్టన్ (Otis Barton) మరో 26 మంది సహాయకులతో కలిసి జూన్ 1930లో బెర్ముడా(Bermuda) ద్వీపంలోని నాన్సచ్ (Nonsuch) అనే ప్రాంతంలో చేపట్టాడు. ఉక్కుతో చేసిన ఇనుప గోళం (Bathy shpere)లో బార్టన్ తో కలిసి 240 మీటర్ల లోతు సముద్రంలోకి వెళ్ళి పరిశోధన చేసాడు. తిరిగి 15 ఆగస్టు 1934లో 923 మీటర్ల లోతుకు వెళ్ళి, సముద్రం గూర్చి సైన్సుకు తెలియని అనేక విషయాల్ని బాహ్య ప్రపంచానికి బీబె అందించాడు. ఆయన ప్రయోగ ఫలితంగా సముద్ర మధనం ఆధునిక సముద్రశాస్త్రంగా (Oceanology Oceanography) ఎదిగింది.

ఇనుప గోళంలో బీబె / బార్డన్లు

సముద్రవాసులు (ocean Dwellers)

భూమిపై నివసించే వాటిని భూవాసులని, (భూచరజీవులు) పిలిస్తే, సముద్రాలని ఆవాసంగా చేసుకొని జీవించే జీవుల్ని సముద్రవాసులని (Ocean Dwellers) పిలుస్తారు. సముద్రశాస్త్రంగా అభివృద్ధి జరగక ముందు, సముద్రంపై భాగంలో, తీరానికి దగ్గర ఆవాసంగా వుండేజీవుల గూర్చి మాత్రమే విభిన్న దేశవాసులకు తెలిసేది. వాటిలో చేపలు, తాబేళ్ళు, పక్షులు, డాల్ఫిన్స్, కొంతమేర తిమింగలాలు మాత్రమే! మరికొన్ని ప్రాంతాల్లో, ధృవప్రాంత సముద్ర తీరాల్లో సముద్ర సింహాలు, సీల్లు, నీటి కుక్కలు, వాలస్, ధృవ ఎలుగుబంటు లాంటి తదితర జంతువులే! ఎప్పుడైతే సముద్రపు లోతుల్ని తెలుసుకోవడం మనిషి ప్రారంభించాడో, భూమికి సమాంతరమైన, ఇంకా చెప్పాలంటే, కొంచెం పెద్ద స్థాయిలో మరో ప్రపంచం సముద్ర గర్భంలో దాగివుందని తెలిసింది. భూచరాలకన్నా (ఏనుగు, ఖడ్గమృగం), పెద్ద పెద్ద జలచరాలు తీరాలకు దూరంగా, సముద్రపు లోతైన జలాల్లో వున్నట్లు తేలింది. వీటితోపాటు, సముద్రం రత్నగర్భ అని, సహజవాయువుకు, పెట్రోలియం లాంటి రాతి నూనెలకు పెద్ద పాత్ర అని గుర్తించబడింది.

చేపలు - ఎన్ని రకాల్లో

20వ శతాబ్దపు ప్రారంభంలో, చేపల శాస్త్రంగా (Ichthyology) అభివృద్ధి చెందకముందు, జీవశాస్త్రంగా వున్నప్పుడు ప్రపంచవ్యాపితంగా గుర్తించబడ్డ చేపల రకాలు సుమారు 1400 మాత్రమే! తర్వాత ఫ్రెంచ్ ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞుడైన జార్జ్ కువియర్ (George Cuvier) జలచరాలపై, ముఖ్యంగా చేపలపై దృష్టి సారించి 5,000 వేల రకాల చేపలున్నట్లుగా గుర్తించాడు. ఈ చేపల్ని, దక్షిణాఫ్రిక, యూరప్, ఆసియా, దక్షిణ అమెరికా

తీరప్రాంతాల నుంచి సేకరించడం జరిగింది. ఈ జాబితాలోకి 20 వశాబ్దపు మధ్య భాగంలో మరో 15,000 రకాలకు పైగా చేర్చబడ్డాయి. ఈ కాలంలోనే బెడిసముద్రలోతుల్ని తడమాడు. ఈ విధంగా భారీచేపలతో పాటు సెంటిమీటర్ కన్నా తక్కువ నిడివిగల చేపల్ని ఆయన గుర్తించడం గమనార్హం!

ఇదే కాలంలో మతాధిపతులు (Cardinals) నీటి ఆవాసాల నుంచి రంగు రంగుల చిన్న చేపల్ని సేకరించి, ఆయా రాజులకు, పోప్ కు బహుమతులుగా ఇచ్చేవారు. ఈ చేపలు నీలి రంగుతో, ఎర్రని వుంతం (fin)తో వుండేవి. ఈ రకం చిరుచేపను నియాన్ టెట్రా (neon tetra) గా పేరు పెట్టారు. ఫ్రెంచ్ కు చెందిన ఆగస్టు రాబట్ (August Rabot), యాత్రికుడిగా వివిధ ఖండాల్ని తిరుగుతూ విలువైన రాళ్ళను (diamond) సేకరించేవాడు. యూరప్ దేశాల్లోని ధనవంతులు రంగురంగుల సీతాకోక చిలుకల్ని, అలంకరణ వుష్పాల్ని (orchids) ఎంత డబ్బెైనా పోసి కొనుక్కునేవారు. వీటి సేకరణకై రాబట్ సముద్రయానాలు చేస్తుండేవాడు అనుకోకుండా ఆయనకు నియాన్ టెట్రా చేపలు దొరకడం, వాటిని యూరోపియన్లకు అమ్మడంతో గొప్ప ధనవంతుడయ్యాడు. దీన్ని గ్రహించిన అనేక మంది ఈ చేపల వేట సాగించినట్లు కథనాలు. ఈ క్రమంలోనే పిలిప్పియన్ ద్వీప ప్రాంతంలో పండాక పిగ్మియ (pandaka pigmea) అనే చేప సెంటిమీటర్ కన్నా తక్కువ ఆకారం గలది లభించినట్లు రికార్డుల్లో వున్నాయి. అనగా వెన్నెముక గల జీవుల్లో ఇది అత్యంత చిరు ఆకారంగల జీవి అని గుర్తించారు.

(తరువాయి వచ్చే సంచికలో)

- డా॥ లచ్చయ్య గాండ్ల,

m : 9440116162

e : drglachaiah@gmail.com

ఉమ్మడి నల్లగొండ జిల్లా లోకోక్తులు, చారిత్రక రూపాలు

అవసరానికి అప్పిచ్చువాడు, రోగాలు నివారించే వైద్యుడు, నిరంతరం ప్రవహించే నది, పురోహితుడు ఉన్న గ్రామంలో కాపురం ఉండాలి. ఇవిలేని ఊరిలో ప్రవేశించవద్దని సుమతి శతక కర్త బద్దెభూపాలుడు స్పష్టం చేశాడు. కౌటిల్యుడు అర్థశాస్త్రంలో గ్రామమంటే కనీసం వంద కుటుంబాలైనా ఉండాలని, రైతులు అధికంగా ఉండాలని, గ్రామపంచాయతీ పరిమితి రెండు క్రోసులైనా ఉండాలని, పొరుగు ఊర్లకి ఉత్పత్తులను సరఫరా చేయగల స్థితిలో గ్రామం ఉండాలని తెలిపాడు. ఇంకా ప్రాచీన భారతీయులు కొంత శ్రద్ధ కనబరచినట్లు పాణిని అష్టాధ్యాయి, అధర్వణ కారికావళి, పాల్కురికి సోమనాథుడి పండితారాధ్య చరిత్ర వంటి గ్రంథాలలో గ్రామ నామాలకు సంబంధించిన నూచనలు కనిపిస్తాయి. ఈ అంశాలను పరిగణన లోకి తీసుకుంటే గ్రామానికి, గ్రామ నామానికి ఎంత ప్రాచీనత ఉన్నదో స్పష్టమవుతున్నది.

ఉమ్మడి నల్లగొండ జిల్లాలోని గ్రామ నామాలలో లోకోక్తులు, చారిత్రక (శాసన) రూపాలను పరిశీలించి చూస్తే అనేక ఆసక్తికర విషయాలు వెల్లడవు తాయి. ఉమ్మడి నల్లగొండ జిల్లా ఇక్ష్వాకుల వైభవాన్ని చాటిన ప్రాంతం. నలమహారాజు అను తెలుగు రాజు తన పేరును కట్టించిన ఇక్కడి పర్వతానికి నలుని పర్వతం లేదా నలుని కొండ అని ఒక కైఫీయతు జనం చెప్పే కథనంగా ప్రచారంలో ఉన్నది. మరొక విధంగా నలుగొండ అనే పేరు వచ్చిందని చెప్పేవారు కూడా ఉన్నారు. క్రీ.శ.1179లో కాకతీయ ప్రతాపరుద్ర మహారాజు కాలంలో నల్లగొండగా పిలవబడిన ప్రాంతం రాసు రాసు నల్లగొండగా మారిందనే కథనమున్నది. నల్లగొండ పట్టణానికి అతి ప్రాచీనమైన పేరు నీలగిరి. ఈ పట్టణం లతీఫ్ సాహెబ్ గుట్ట కాపురాల గుట్ట అను రెండు నల్లని రాళ్ళ గుట్టల మధ్య ఉన్నది ఈ రెండు కొండలను దివి కొండలు అని పిలుస్తారు. అల్లాఉద్దీన్ బహుమనీషా అనంతరం నీలగిరి అయి ఉండ వచ్చునని మరో కథనమున్నది. నాటి నల్లగొండ తాలూకా పరిధిలోని రాచపేట శాసనంలో యేరువ సింహాసనమైన నల్లగొండ అని పేర్కొనబడినది. కళ్యాణి చాళుక్యులకు సామంతులైన యేరువ భీమరాజు, యేరువ తొండయరాజు అను పేర్లను బట్టి ఈ వంశీయులు యేరువ ప్రసిద్ధులని తెలియుచున్నది. కావున నల్లగొండను యేరువ సింహాసనం అను పేరుతో వ్యవహరించారని స్పష్టమవుతున్నది. క్రీడాభిరామంలో “నల్లగొండయు నాగరి/కల్లును ధరణీ స్థలిం బ్రగల్భ స్థలముల్/పల్లెరు, నాగులేరును/

బల్లెళ్ళా కాంత యెల్ల ప్రారంభముల్”.. ఈ పద్యం ద్వారా నల్లగొండ నామంతో పాటు నకిరేకల్, పల్లెర్ల వంటి ప్రాంతాల ప్రస్తావనలు ఉండడం విశేషం.

2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం ఉమ్మడి నల్లగొండ జిల్లా వ్యాప్తంగా 1158 రెవిన్యూ గ్రామాలు ఉన్నాయి. అన్ని గ్రామ నామాలకు పూర్తి సమాచారం దొరకనప్పుడీకీ, లోకోక్తులు మరియు చరిత్రకు సాక్ష్యంగా నిలిచిన గ్రామ నామాలు చాలానే ఉన్నాయి. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో 2016లో కొత్త జిల్లాలుగా ఏర్పడినపుడు ఉమ్మడి నల్లగొండ జిల్లా నల్లగొండ, యాదాద్రి భువనగిరి, సూర్యా పేట అను మూడు జిల్లాలుగా విభజించ బడినది. మూడు జిల్లాల వారీగా గ్రామ నామాల సంక్షిప్త సమాచారాన్ని ఇవ్వడం ఈ వ్యాసం ముఖ్య ఉద్దేశం.

లోకోక్తులు:

లోకోక్తులలో లోకనిరుక్తి ప్రధానమైనది. గ్రామ నామ పరిశీలనలో అర్థ దృష్ట్యా ఆసక్తికరమైన విషయమందిస్తుంది. ఇవి రెండు రకాలు ఒకటవది జానపద లేదా జనసామాన్య లోక నిరుక్తి. రెండవది పండిత లోకనిరుక్తి.

ఉరుముడ్ల:

ఈ గ్రామంలో పూర్వం వరి ధాన్యం బాగా పండించేవారట. కల్లాల నిండా వడ్ల రాసులు పోసి ఎక్కువ రోజులు నిల్వ ఉంచేవారట. తద్వారా వడ్ల ఊరు'గా గ్రామాన్ని వ్యవహరించే వారట. పరిణామ క్రమంలో వడ్లఊరు నుండి ఉరుముడ్లగా మారిందని గ్రామస్తుల కథనం.

కాకుల కొండారం:

ఈ గ్రామాన్ని గతంలో కాపుల కొండవరంగా పిలిచేవారు గ్రామానికి దగ్గరలో కొండపై వెలిసిన హనుమంతుడు (గుడి) ఊరికి రక్షణగా ఉన్నాడని భావించిన గ్రామస్తులు కాపలా కొండగా, కాపలా కొండవరం'గా, కాపుల కొండవరం'గా పిలుచుకునేవారట. ప్రస్తుతం కాపులలో 'పు' వర్ణం లోపించి, 'కు' వర్ణాదేశంతో కాకుల కొండారం'గా వ్యవహరిస్తున్నారని స్థానిక కథనం.

చండూరు:

జిల్లాలోని మండల కేంద్రమిది. ఈ గ్రామంలో చిన్న చిన్న సందులు ఎక్కువగా ఉన్నందున గతంలో సందులూరుగా పిలిచేవారట. కాలక్రమంలో చండూరు'గా మారిందని స్థానిక కథనం. గ్రామదేవత చండిక ఈ గ్రామ పరిరక్షణగా ఉన్నందున చండికఊరు'గా, చండిఊరు'గా తదనంతరం చండూరుగా మారి ఉండవచ్చని మరో కథనమున్నది.

నార్కట్ పల్లి: ప్రాచీన కాలంలో ఇక్కడ పాడిపంటలతో, పశు సంపదలతో వ్యవసాయం ప్రధానంగా విలసిల్లేదట. ముఖ్యంగా నారికేళ(కొబ్బరి) తోటలు విరివిగా ఉండేవట. తద్వారా అనేకులు నారికేళపల్లిగా పలికే వారట. అనంతర కాలంలో నార్కట్ పల్లిగా మారిందని స్థానిక కథనం.

చౌటుప్పల్: ఈ ప్రాంతాన్ని భౌగోళికంగా చూసినప్పుడు ఇక్కడ ఫ్లోరిన్ ప్రభావంతో చౌడు నేల ఉప్పునీరు కలిసి చౌడు ఉప్పులగా, చౌటుప్పల్ గా మారి ఉండవచ్చునని స్థానిక కథనమున్నది. మేడ్చల్ జిల్లా బోడుప్పల్ అనేది బడా ఉప్పలకి మూలమనీ, ఈ చౌటుప్పల్ అనేది చోటా ఉప్పలకి రూపాంతరమని మరో కథనమున్నది.

యాదగిరి గుట్ట: తెలంగాణ రాష్ట్ర తిరుపతిగా భాసిల్లుతున్న సుప్రసిద్ధ పుణ్య క్షేత్రమిది. యాదవ ఋషి అనే భక్తుడికి శ్రీ లక్ష్మీ నరసింహస్వామి ప్రత్యక్షమైనదని, తద్వారా యాదవ రుషి పేరు మీదుగా యాదగిరిగుట్టగా ఈ క్షేత్రాన్ని వ్యవహరిస్తున్నట్లు స్థానిక కథనమున్నది.

రామన్నపేట: పూర్వం ఇక్కడ రామన్న అనే భూస్వామి చుట్టుపక్కల గ్రామాలలో ఉన్న తన భూములను చూసుకోవడానికి గుర్రంపై పర్యటించేవాడట. అయినా తను కరణీకం చేస్తూ ఈ ప్రాంతానికి విశిష్ట సేవలందించినందుకు గాను ఇక్కడ చెరువును రామన్న చెరువుగా, ఈ మండల కేంద్రాన్ని రామన్నపేటగా వ్యవహరిస్తున్నారని స్థానిక కథనమున్నది.

సంస్థాన్ నారాయణపురం: నవాబుల కాలంలో మద్ది నారాయణరెడ్డి అనే దొర సామాజిక సేవా తత్పరతతో పరిపాలించడం వలన అతని పేరు మీదుగా ఈ మండల కేంద్రాన్ని పిలుస్తున్నారు. ఏనుగు అంబారి, పగటి దివిటీలు, మరణ దండన విధించే అధికారాలతో సంస్థాన్ హోదా పొందినందువల్ల సంస్థాన్ నారాయణపురంగా వ్యవహరిస్తున్నారని స్థానిక కథనమున్నది.

కోదాడు: ఈ పట్టణానికి పూర్వం కోడతాడుగా వాడుకలో ఉండేదట తర్వాత కోతాడుగా ప్రస్తుతం కోదాడుగా వ్యవహరిస్తున్నారని స్థానిక కథనమున్నది.

తిరుమలగిరి: ఈ మండల కేంద్ర సమీపంలో ఆంజనేయగుట్ట, మల్లన్నగుట్ట, తోకగుట్ట మూడు గుట్టలు ఉండడం వలన త్రిమలగిరి, తిరుమలగిరి అని పేరు వచ్చిందని, ఈ మూడు గుట్టలు తిరుగలి (ఇసురాయి) రూపంలో ఉండడం వలన తిరుగురుగిరిగా క్రమంగా తిరుమలగిరిగా మారి ఉండవచ్చునని స్థానిక కథన మున్నది.

ఫణిగిరి: రెండు మూడు శతాబ్దాల కాలంలోనే ఇక్కడ బౌద్ధమతం పరిధివిల్లినట్లు అనేక ఆనవాళ్ళున్నవి. బుద్ధుడి ధర్మచక్ర ప్రభావంతో దమ్మచక్రపురంగా ఈ గ్రామ నామం ఏర్పడి ఉండవచ్చునని, కాల క్రమేణా ధర్మ చక్ర పురంగా మారిందనే స్థానిక కథనం.

ఇక్కడున్న గిరి(కొండ) పాము పడగ రూపంలో ఉన్నందువల్ల జనం గిరి ప్రధానంగా వాడటంతో ఫణిగిరిగా మారిందని మరో కథనమున్నది.

చారిత్రక (శాసన) రూపాలు

అలేరు: యాదాద్రి జిల్లా పరిధిలోని మండల కేంద్రం ఇది.

శ్రీ.శ.1034నాటి పశ్చిమ చాళుక్య రాజు ఒకటవ జగదేకమల్లుడు వేయించిన సైదాపూర్ శాసనం, ఇక్కడి మరి కొన్ని శాసనాలలో ఆలేరు అని పేర్కొనబడినది. నాటి శాసన రూపమే నేటికీ వ్యవహారంలో ఉండడం విశేషం.

కొలనుపాక: యాదాద్రి భువనగిరి జిల్లా ఆలేరు మండల పరిధిలోని చారిత్రక గ్రామమిది. శ్రీ.శ. 1064, 1097, 1109, 1110, 1112 కాలం నాటి పశ్చిమ చాళుక్య రాజుల కొలనుపాక శాసనాలు, ఇతర శాసనాలలో ఈ గ్రామ నామానికి కొల్లిపాక, కొట్టియపాక, కొల్లియపాక, కొల్లిహాకె అను పేర్లు కనబడుతవి. ఇవే కాక బింబావతిపురం, కుడుట నగరం, సరోవరకుటీరం, సోమ శేఖరపురం, కులుదపురం, కుల్ పాక్ అనే పేర్లతో వ్యవహరించినట్లు స్థానిక సాంప్రదాయాలు తెలియ జేస్తున్నాయి.

జాజిరెడ్డి గూడెం: సూర్యాపేట జిల్లాలోని మండల కేంద్రమిది. ఈ మండల నామాన్ని అర్వపల్లి అని కూడా పిలుస్తున్నారు. ఈ అర్వపల్లికి సంబంధించిన సమాచారం వినుకొండ వల్లభ రాయుడు రచించిన క్రీడాభిరామంలో ఉన్నది. “ఈ గ్రంథం 121వ పద్యంలో నల్లగొండ, నకిరేకల్లు, పల్లెర్ల, 118వ పద్యంలో గురిజాల ప్రాంత నామాల ప్రస్తావనలు ఉన్నవి. 119, 122 పద్యాలలో ఆరువల్లి నాయురాలి/ యార్వెల్లి నాయురాలు, అనే ప్రస్తావన ఉన్నది.” నాటి ఆరువల్లి/యార్వెల్లి’యే పరిణామ క్రమంలో అర్వపల్లిగా, అనంతరం జాజిరెడ్డి గూడెం’గా మార్పు చెంది ఉండవచ్చు. “శ్రీ.శ. 1870 -1933 కాలం నాటి కవి గాదె రామచంద్రా రావు గారు అరపపల్లి నరసింహ స్వామిని గూర్చి చెప్పిన పద్యాలలో ‘నీరేజాసన... అరపపల్లీశా! నృసింహ ప్రభో! ‘అను

గ్రామ నామ ప్రస్తావన ఉన్నది (క్రీడాభిరామం వినుకొండ వల్లభ రాయుడు, పేజీ 82,) (నల్లగొండ జిల్లా కవులు పండితులు, డాక్టర్ శ్రీ రంగాచార్య, పుట 241-242)

దేవరకొండ: నల్లగొండ జిల్లా లోని రెవిన్యూ డివిజన్ కేంద్రమిది. శ్రీ కృష్ణదేవ రాయలు జయించిన ప్రదేశాలలో దేవరకొండ కూడా ఉన్నది. శ్రీ.శ.1608 కాలం నాటి వాడపల్లి శాసనంలో దేవరకొండ’ అని పేర్కొన బడినది. నాటి శాసన రూపం నేటికీ వ్యవహారంలో ఉండడం విశేషం.

భువనగిరి: యాదాద్రి భువనగిరి జిల్లా నూతన జిల్లా కేంద్రమిది. శ్రీ.శ.1111లో పశ్చిమ చాళుక్య రాజు త్రిభువనమల్లుడు వేయించిన భువనగిరి శాసనం, మరి కొన్ని శాసనాలలో భువనగిరి అని పేర్కొన బడినది. నాటి శాసన రూపమే నేటికీ వ్యవహారంలో ఉండడం విశేషం.

ఉమ్మడి నల్లగొండ జిల్లా గ్రామ నామాలను పరిశోధనకు పరిశీలించిన తర్వాత లోకోక్తులు, చారిత్రక రూపాలు కలిపి దాదాపు నాలుగు వందల వరకు గ్రామ నామాల సమాచారం లభించినది. ఈ వ్యాస పరిమితి దృష్ట్యా సంక్షిప్తంగా సమాచారాన్ని అందిస్తున్నాను.

-డా॥ మండల స్వామి

m : 9177607603

e : mandala.smy@gmail.com

‘బాలచెలిమి’ గ్రంథాలయం ప్రారంభం

జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పాఠశాల, కుకునూరుపల్లి

నవంబర్ 14, బాలల దినోత్సవం రోజున జిల్లా పరిషత్ ఉన్నత పాఠశాల కుకునూరుపల్లిలో చిల్డ్రెన్స్ ఎడ్యుకేషనల్ సొసైటీ సహకారంతో ‘బాలచెలిమి’ గ్రంథాలయాన్ని సిద్ధిపేట జిల్లా విద్యాధికారి శ్రీనివాసరెడ్డి గారు ప్రారంభించారు. ఈ కార్యక్రమంలో మండల విద్యాధికారి పి. శ్రీనివాసరెడ్డి, పాఠశాల ప్రధానో పాధ్యాయులు బి. సత్యయ్య, సొసైటీ ప్రతినిధులు ఖైజర్, గరిపల్లి అశోక్, పాఠశాల ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు, విద్యార్థుల తల్లిదండ్రులు పాల్గొన్నారు.

సిద్ధిపేట జిల్లా విద్యాధికారి శ్రీనివాసరెడ్డి మాట్లాడుతూ చిన్ననాటి నుండే పుస్తకాలు చదవటం అలవాటు చేసుకోవాలని తద్వార పఠనాసక్తి కలుగుతుందని జ్ఞానాన్ని పెంపొందించు కోవచ్చునని, ప్రాపంచిక విషయాలపట్ల సరియైన అవగాహన ఏర్పడుతూ సానుకూలనడవడిక అలవడుతుందని, శాస్త్రీయవైఖరి ఏర్పడుతుందని తెలిపారు. అంతేకాకుండా మానవ సంబంధాలు బలపడతాయని విద్యార్థులలో మంచి క్రమశిక్షణ అలవాటువుతూ ఆరోగ్యవంతమైన సమాజ నిర్మాణానికి పుస్తకాలు దోహదం చేస్తాయని సూచించారు. పుస్తకాలు చదవటం కోసం విద్యార్థులకు వారంలో కొన్ని పీరియడ్లు కేటాయిస్తూ, సమయ సారిణి రూపొందించుకోవాలని ఉపాధ్యాయులకు సూచించారు. ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో దిగువ మధ్యతరగతి, పేద వర్గాల పిల్లలే విద్యనభ్యసిస్తుంటారని, అలాంటి పిల్లలకు నాణ్యమైన పుస్తకాలతో కూడిన గ్రంథాలయాన్ని ఏర్పాటు చేయాలనే సంకల్పం “బాలచెలిమి” సొసైటీ జిల్లాల వారీగా కార్యక్రమాన్ని ఏర్పాటు చేయటం అభినందనీయమని తెలిపారు. మారుమూల గ్రామాల్లో ఇలాంటి గ్రంథాలయాలపల్ల పిల్లల్లో విద్యాసుగంధాలు వెల్లివిరుస్తాయని, మరిన్ని ప్రభుత్వ పాఠశాల ఇలాంటి గ్రంథాలయాలు ఏర్పాటు చేయాలని అందుకు కావలసిన ఏర్పాట్లు చేస్తామని తెలిపారు. ఈ సందర్భంగా చిల్డ్రెన్స్ సొసైటీ వ్యవస్థాపకులు

వేదకుమార్ గారికి ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు తెలిపారు. మండల విద్యాధికారి శ్రీనివాసరెడ్డి మాట్లాడుతూ సామాజిక మధ్యమాల మోజులో పడి యువత, విద్యార్థులు, చదువును నిర్లక్ష్యం చేయరాదని సూచించారు. పుస్తకం, ఒక మంచి స్నేహితుని లాంటిదని, శాస్త్రసాంకేతిక విజ్ఞానం ఎంత అభివృద్ధి చెందినా, పుస్తకం అందించే విజ్ఞానమే గొప్పదని పుస్తకాన్ని చదివినప్పుడు కలిగే సంతృప్తిని ఏవీ అందించలేవని తెలిపారు. విద్యార్థులు పుస్తకాలు చదవటం దినచర్యలో భాగంగా మార్చుకోవాలని తెలిపారు. పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయులు బి.సత్యయ్య మాట్లాడుతూ మా పాఠశాలలో ఇంతమంచి గ్రంథాలయాన్ని ప్రారంభించుకోవటం చాలా సంతోషంగా ఉందన్నారు. విద్యార్థులు పుస్తకాలు చదివే స్థాయి నుండి పుస్తకాలు రాసే స్థాయికి ఎదగాలని ఆకాంక్షించారు. విద్యార్థులకు గ్రంథాలయంలో మంచి పుస్తకాలు అందుబాటులో ఉన్నాయని. వాటిని సద్వినియోగం చేసుకోవాలని సూచించారు. తెలుగులోనే కాకుండా, ఇంగ్లీష్, హిందీ భాషలలో ప్రసిద్ధిచెందిన ప్రపంచ స్థాయి రచయితల సాహిత్యంతో కూడిన విలువైన పుస్తకాలు ‘బాలచెలిమి’ గ్రంథాలయం సమకూర్చిందని తెలిపారు. వీటి ద్వారా ఆయాదేశాల సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలు, జీవన విధానాలను అధ్యయనం చేయవచ్చని తెలిపారు. గ్రంథాలయాన్ని మన పాఠశాలలో ఏర్పాటు చేసేందుకు సహకరించిన వేదకుమార్ గారికి బాలచెలిమి ప్రతినిధులకు కృతజ్ఞతలు తెలియజేశారు. బాల సాహితీ వేత్త “బాలచెలిమి” ప్రతినిధి గరిపల్లి అశోక్ మాట్లాడుతూ చదవడం రాయడం, అభ్యసనంలో ఒక భాగమని, విద్యార్థులలో పఠనాసక్తిని కలిగిస్తూ, వారిలోని సృజనాత్మకతను వెలికి తీస్తూ, సామర్థ్యాల పెంపుదలకు గ్రంథాలయాలే కీలకమని తెలిపారు. అందులో భాగంగానే, అనేక పాఠశాలల్లో విద్యార్థులకు కథాకార్యశాలలు

నిర్వహిస్తూ, వారిలో చదవడం, రాయటం పట్ల ఆసక్తిని కలిగిస్తూ శిక్షణా కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తున్నామని తెలిపారు. అందులో భాగంగానే బాలచెలిమి గ్రంథాలయాలు ఏర్పాటు చేస్తున్నామని తెలిపారు. విద్యార్థులు ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోవాలని సూచించారు. అనంతరం పిల్లలకు నిర్వహించిన చిత్రలేఖనం, వ్యాసరచన, పాటల పోటీల్లో ప్రతిభను కనబరిచిన విద్యార్థులకు బాలచెలిమి తరపున పుస్తకాలను బహుమతులుగా అందజేశారు. 'బాలచెలిమి చిల్డ్రన్ సొసైటీ' ప్రతినిధులు ఖైజర్, గరిపల్లి అశోక్లను విద్యాశాఖ వక్షాన జిల్లా విద్యాధికారి ఘనంగా సన్మానించి జ్ఞాపికలు అందజేశారు. పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయులు ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు, విద్యార్థుల తల్లిదండ్రులు, చిల్డ్రన్ సొసైటీకి ప్రత్యేకంగా కృతజ్ఞతలు తెలియజేశారు.

× × ×

విద్యార్థుల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి, గ్రంథాలయాలు ఎంతో ఉపయోగపడుతాయి. విద్యార్థులలో దాగి ఉన్న సృజనాత్మకత, నైపుణ్యాలకు మెరుగులు దిద్దుకునేందుకు పుస్తకాలు దోహదం చేస్తాయి. మా పాఠశాలలో గ్రంథాలయాన్ని ఏర్పాటు చేసినందుకు బాలచెలిమి వ్యవస్థాపకులు వేదకుమార్ గారికి ధన్యవాదాలు.

- **పొల్లంపల్లి జయంతీ నరేందర్, సర్పంచ్, కుకునూరుపల్లి**

మా పాఠశాలలో గ్రంథాలయం ఏర్పాటు చేసినందుకు బాలచెలిమికి ధన్యవాదాలు. విద్యార్థులకు ఎంతో ఉపయోగ పడుతుంది.

- **మల్లం అయలయ్య, ఎన్ఎస్సీ చైర్మన్**

గత పదేళ్ళ నుండి పాఠశాల అభివృద్ధి కోసం అనేక కార్యక్రమాలు చేపడుతున్నాం. దాతల సహకారంతో మౌళిక వసతులు సమకూర్చుకుంటున్నాం. పాఠశాలలో గ్రంథాలయం ఏర్పాటు చేయటం వల్ల విద్యార్థులలో మంచి అలవాట్లు క్రమశిక్షణ అలవాటు అవుతాయి. బాలచెలిమి చిల్డ్రన్ సొసైటీకి ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు.

- **పొల్లంపల్లి నరేందర్, పిఎన్ఆర్ ట్రస్ట్ చైర్మన్, సామాజిక కార్యకర్త**

గ్రంథాలయమే కదా విద్యార్థులకు ఆలయము. ప్రతి గ్రంథం కూడా విజ్ఞాన భాండాగారం. చదవడం నిత్యకృత్యమైతే ప్రతి విద్యార్థి ఒక మేధావి అవుతాడు. కుకునూరు పల్లిలో "బాల చెలిమి" గ్రంథాలయం విద్యార్థుల పాలిట "విజ్ఞాన కల్పవృక్షం". ప్రతి రోజు ఒక గ్రంథాన్ని చదవడం. ఎన్నో గ్రంథాలు చూడవచ్చు, చదవచ్చు. ప్రతి విద్యార్థి సెలవు రోజులలో ఒక పుస్తకాన్ని బాల చెలిమి గ్రంథాలయం నుండి తీసుకొని పోయి చదివి ఇవ్వడం వలన వారికి విజ్ఞానం వస్తుంది. రేపటి భవిష్యత్తుకు చక్కటి మార్గాన్ని వేస్తాయి. బాల చెలిమిని సమకూర్చిన వేదకుమార్ గారికి ధన్యవాదాలు.

- **పెండోట వెంకటేశ్వర్లు, తెలుగు భాషా ఉపాధ్యాయులు, గ్రంథాలయ అధికారి, జి. ప. ఉ. పా. కుకునూర్ పల్లి.**

విద్యార్థి దశ నుంచే పిల్లలకు పుస్తక పఠనం అలవాటు చేయటం వల్ల చదవటం, రాయడమే కాకుండా, ఉత్తమ వ్యక్తిత్వం, ఉన్నత విలువలు, క్రమశిక్షణ, అలవడుతాయి. ప్రపంచ విషయాల పట్ల ఒక స్పష్టమైన అవగాహన ఏర్పాటు చేసుకుంటారు. శాస్త్రీయ వైఖరులు, సామాజిక దృక్పథం పెంపొందుతాయి. "బాలచెలిమి" గ్రంథాలయాల స్థాపన ద్వారా మంచి మార్పుకు శ్రీకారం చుట్టిన వ్యవస్థాపకులు వేదకుమార్ గారికి ప్రత్యేక అభినందనలు.

ఒక క్రోవ్వొత్తి లక్ష క్రోవ్వొత్తులను వెలిగించినట్లు ఒక గ్రంథాలయం ఏర్పాటు ద్వారా ఎంతో మంది విద్యార్థుల జీవితాలలో వెలుగులు నింపే ప్రయత్నం చేసినందుకు బాలచెలిమి వ్యవస్థాపకులు వేదకుమార్ గారికి ధన్యవాదాలు. మా పాఠశాలలో స్థాపించిన గ్రంథాలయం విద్యార్థులకు ఎంతో ఉపయుక్తంగా ఉంటుందని భావిస్తున్నాము. వారి బావిజీవితాల్లో గొప్ప మార్పుకు నాందీవాచకం కాబోతుంది. పుస్తక పఠనం కోసం, ప్రత్యేక పీరియడ్లు కేటాయించి, విద్యార్థులను ప్రోత్సహిస్తాం. విద్యార్థులే రచనలు చేసేవిధంగా కార్యాచరణ రూపొందించుకుంటున్నాము. సహకరించిన ప్రతి ఒక్కరికి పేరుపేరునా కృతజ్ఞతలు.

- **బి. సత్యయ్య, గెజిటెడ్ ప్రధానోపాధ్యాయులు,**

- **కొండ్ల మల్లారెడ్డి, ఉపాధ్యాయులు, కవి, రచయిత**

మంచి పుస్తకం ఒక మంచి స్నేహితుని లాంటిది. పాఠశాలలో గ్రంథాలయం ఎంతో అవసరం విద్యార్థులకు, కథలు, కవితలు, పాటలు, వద్యాల పుస్తకాలు చదవటం అలవాటు చేయిస్తే వదజాలం పెరుగుతుంది. సులభంగా చదవటం అలవాటువుతుంది.

- **యెల్ల అనురాధ, తెలుగు ఉపాధ్యాయురాలు**

పుస్తక పఠనం వల్ల చదువుటం, రాయడంతోపాటు, మంచి నడక ఒక అలవడుతుంది. బాలచెలిమి గ్రంథాలయం ఏర్పాటు చేయటం, మంచి వరిణామం. గ్రంథాలయాన్ని విద్యార్థులు సద్వినియోగం చేసుకునేలా మార్గ నిర్దేశనం చేస్తాం.

- **చింత సంధ్యారాణి, తెలుగు ఉపాధ్యాయురాలు**

పాఠ్యపుస్తకాలే కాకుండా, జనరల్ నాలెడ్జి, కథలు, కవిత్యం, వ్యాసాలు, పాటలు అనేక రకాల పుస్తకాలు గ్రంథాలయంలో అందుబాటులో ఉన్నాయి. ఇవి మాకు ఎంతో ఉపయోగపడుతాయి.

- **నితిన్, విద్యార్థి, 10వ తరగతి**

నాకు కథలంటే చాలా ఇష్టం, ఇంగ్లీష్ తెలుగు, హిందీ, భాషలలో చాలా కథల పుస్తకాలున్నాయి. సమయం దొరికినప్పుడల్లా మంచి మంచి కథల పుస్తకాలు చదువుకుంటున్నాము. ఎంతో ఉత్సాహాన్ని కలిగిస్తుంది.

- **స్పందన, విద్యార్థి, తొమ్మిదో తరగతి**

నేను కవిత్యం రాస్తాను. గతంలో మా పాఠశాల నుండి విద్యార్థులు రాసిన కవితల పుస్తకం అచ్చయింది. మంచి మంచి కవిత్యం చదివే అవకాశం మా గ్రంథాలయం ద్వారా నెరవేరుతుంది.

- **వైష్ణవి, విద్యార్థి, తొమ్మిదో తరగతి.**

- **సయ్యద్ ఖైజర్ ఖాష**

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

ప్రపంచానికి చిరుధాన్యాల సత్తా చాటిన భారత్!

అన్ని విధాలుగా ఆరోగ్యదాయకమైన చిరుధాన్యాల ఆహారంపై అంతర్జాతీయ చిరుధాన్యాల సంవత్సరం-2023 సందర్భంగా మన దేశంలోనే కాకుండా ప్రపంచవ్యాప్తంగా కూడా అద్భుతమైన ప్రజా చైతన్యం వెల్లివిరుస్తోందిని భారతీయ వ్యవసాయ పరిశోధనా మండలి(ఐసిఎఆర్) డిప్యూటీ డైరెక్టర్ జనరల్ డా. సురేశ్ కుమార్ చౌదరి అన్నారు. ఐరాసకు చెందిన ఆహార వ్యవసాయ సంస్థ (ఎఫ్.ఎ.ఓ.) తోడ్పాటుతో భారత ప్రభుత్వం సకల పోషకాల గనులైన చిరుధాన్యాలను శ్రీఅన్నగా పేర్కొంటూ ఫ్యూచర్ హెల్త్ సూపర్ ఫుడ్ గా సరికొత్త రూపాల్లో తిరిగి పరిచయం చేయటంలో సఫలీకృతమైందని ఆయన తెలిపారు.

వాతావరణ మార్పుల నేపథ్యంలో మనుషుల ఆరోగ్యానికే కాకుండా భూగోళం ఆరోగ్యానికి కూడా దోహదపడే అసలైన ఆహార ధాన్యాలు చిరుధాన్యాలేనని జీ20 తదితర అంతర్జాతీయ వేదికల్లోను, దేశీయంగాను చాటి చెప్పటంలో మన దేశం విజయవంతమైందని అంటూ, భవిష్యత్తులో చిరుధాన్యాల ప్రాధాన్యం మరింత విస్తరిస్తుందని ఆశాభావం వ్యక్తం చేశారు. 'ప్రధాన జీవన స్రవంతిలోకి తిరిగి చిరుధాన్యాలు- ఇప్పుడు, తర్వాత' అనే అంశంపై హైదరాబాద్ నగరంలోని నోవోటెల్ హోటల్ లో రెండు రోజుల అంతర్జాతీయ చిరుధాన్యాల సమ్మేళనం జరిగింది.

హైదరాబాద్ లోని భారతీయ చిరుధాన్యాల పరిశోధనా సంస్థలోని న్యూట్రిహెల్ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన ఈ కార్యక్రమ ప్రారంభోత్సవానికి డా. సురేశ్ కుమార్ చౌదరి అధ్యక్షత వహించారు. దేశంలో చాలా రాష్ట్రాలు మిలెట్ మిషన్లను ప్రారంభించాయని, ప్రజలు నెమ్మదిగా చిరుధాన్యాల వినియోగం వైపు మళ్లుతున్నారన్నారు. అయితే, చిరుధాన్యాల రైతులకు మరింత ఆదాయాన్ని అందించే పాలకులు విధాన నిర్ణయాలు తీసుకొని ప్రోత్సహించాల్సిన ఆవశ్యకత ఉందన్నారు. 2023 తర్వాత

కాలంలో చిరుధాన్యాలు మన ఆహారంలో మరింతగా భాగం కావాలంటే కేవలం ప్రభుత్వ చర్యలే సరిపోవని, ప్రభుత్వ సంస్థలు, వ్యక్తులు, ప్రైవేటు ఆహార కంపెనీలు కూడా సంపూర్ణ సహకారం అందించాలని ఐసిఎఆర్ డిప్యూటీ డైరెక్టర్ జనరల్ డా. సురేశ్ కుమార్ చౌదరి విజ్ఞప్తి చేశారు.

చిరుధాన్యాల పుట్టిల్లు భారత్:

ఎఫ్.ఎ.ఓ. ఐరాసకు చెందిన ఆహార వ్యవసాయ సంస్థ (ఎఫ్.ఎ.ఓ.) భారత్ ప్రతినీతి టకయుకి హగివర ముఖ్య అతిథిగా ప్రసంగిస్తూ చిరుధాన్యాలకు భారత్ పుట్టిల్లని, చిరుధాన్యాల వాణిజ్యానికి భారత్ మూలకేంద్రంగా మారే రోజు దగ్గర్లోనే ఉందన్నారు. కైమెట్ ఎమర్జెన్సీ నేపథ్యంలో ఆకలి, పౌష్టికాహార లోపం, ఆహార అభద్రతలను అధిగమించడానికి చిరుధాన్యాలు ఉపకరిస్తాయని భారత్ ప్రపంచానికి శక్తివంతంగా చాటి చెప్పిందన్నారు. ఐసిఎఆర్, ఐఐఎఆర్ చేసిన కృషి అనితర సాధ్యమైనదన్నారు. అంతర్జాతీయ సంస్థలతో పాటు, ఆహార వాణిజ్యంలో దిగ్గజాల్లాంటి బహుళజాతి కంపెనీలు కూడా చిరుధాన్యాల వైపు దృష్టి సారీస్తున్నాయన్నారు. 2030 నాటికి సుస్థిర అభివృద్ధి లక్ష్యాల సాధనకు చిన్న, సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధికి చిరుధాన్యాలతో కూడిన సుస్థిర వ్యవసాయం దోహదం చేస్తుందన్నారు.

రైతులకు దక్కతున్నది న్వల్పమే చిరుధాన్యాలతో అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలకు దీటుగా 300కుపైగా అధునాతన, వినూత్న ఆహారోత్పత్తులను ఉత్పత్తి చేసే సాంకేతికతలను రూపొందించటంలో హైదరాబాద్ లోని ఐఐఎఆర్ న్యూట్రిహెల్ విశిష్ట ప్రాతను పోషించింది, ప్రపంచానికే ఇది మార్గదర్శకమని ఐసిఎఆర్ అసిస్టెంట్ డైరెక్టర్ జనరల్ డా. డి.కె. యాదవ్ తెలిపారు. గతంలో చిరుధాన్యాలు ఎగుమతి చేసేవారమని, ఇప్పుడు

చిరుధాన్యాలు నిరుపేదలకూ అందాలి!

అంతర్జాతీయ చిరుధాన్య సమ్మేళనం ముగింపు సభలో గవర్నర్ డా. తమిళిసై

చిరుధాన్యాలను దైనందిన ఆహారంలో భాగం చేసుకుంటే పౌష్టికాహార లోపాన్ని సులువుగా జయించవచ్చని, నిరుపేదలు సైతం చిరుధాన్యాలను రోజువారీ ఆహారంగా తిసుకునే అవకాశం కల్పించాల్సిన బాధ్యత ప్రభుత్వంపై ఉందని తెలంగాణ గవర్నర్ డాక్టర్ తమిళిసై అన్నారు. అంతర్జాతీయ చిరుధాన్య సమ్మేళనం ముగింపు కార్యక్రమంలో డా. తమిళిసై ముఖ్య అతిథిగా ప్రసంగిస్తూ చిరుధాన్యాలను తాను ప్రతి రోజూ తింటానన్నారు. వైద్యురాలిగా కూడా చిరుధాన్యాలను రోజువారీ ఆహారంలో తిరిగి ప్రజలంతా భాగం చేసుకోవటం అవశ్యమన్నారు. జోన్నలు, రాగులు, సజ్జలకు మాత్రమే పరిమితం కావద్దని అంటూ.. వీటితో పాటు కొర్రలు, సామలు, అరికెలు, అందుకొర్రలు, ఊదలు తదితర స్కాల్ మిల్లెట్స్ను కూడా మార్చి మార్చి తినాలని నూచించారు. ఒక్కో చిరుధాన్యంలో వేర్వేరు ప్రత్యేకతలున్నాయంటూ, ఒక్కో దాంట్లో ఒక్కో రకం వ్యాధుల్ని పారదోలే ప్రాటీన్లు, సూక్ష్మపోషకాలు, పీచుపదార్థాలు వేర్వేరు పాళ్లలో ఉన్నాయని డా. తమిళిసై వివరించారు.

ఈ మిల్లెట్స్ చిన్ననైజులో ఉంటాయి కాబట్టి చిన్నచూపు

చూడకూడదన్నారు. ప్రధాని మోదీ ప్రత్యేక శ్రద్ధతో యోగాతో పాటు చిరుధాన్యాలను ప్రపంచానికి తిరిగి పరిచయం చేయటం హర్షదాయకమన్నారు. ఐఐఎంఆర్ న్యూఢ్రీహాబ్లో శిక్షణతో పాటు ఆర్థిక సాయం పొంది చిరుధాన్యాల ఆహారోత్పత్తుల వ్యాపారం చేపట్టిన పలు స్టార్టప్ల వ్యవస్థాపకులకు గవర్నర్ తమిళిసై గ్రాడ్యుయేషన్ సర్టిఫికేట్లను అందించి ప్రశంసించారు.

భారతీయ వ్యవసాయ పరిశోధనా మండలి (ఐసిఎఆర్) డిప్యూటీ డైరెక్టర్ జనరల్ (క్రాప్ సైన్స్) డా. శర్మ ప్రసంగిస్తూ వచ్చే నెలతో ముగియనున్న అంతర్జాతీయ చిరుధాన్య సంవత్సరం తర్వాత 2033 వరకు చేపట్టనున్న భవిష్యత్తు కార్యాచరణ ప్రణాళికతో కూడిన హైదరాబాద్ డిక్లరేషన్ను త్వరలో వెలువరిస్తామని ప్రకటించారు. కైమెట్ ఛేంజ్ నేపథ్యంలో సుస్థిర వ్యవసాయ పద్ధతులను ప్రాచుర్యంలోకి తెస్తున్నామని, మెరుగైన వంగడాలను రైతులకు అందిస్తున్నామన్నారు.

కమిషన్ ఫర్ అగ్రికల్చరల్ కాస్ట్స్ అండ్ ప్రైసెస్ (సిఎసిపి) చైర్మన్ డాక్టర్ విజయపాల్ శర్మ ప్రసంగిస్తూ ప్రస్తుతం చిరుధాన్యాలు పేదలకు అందుబాటులో లేవని, వారికి ప్రజావంపిణీ వ్యవస్థ ద్వారా అందించాల్సిన బాధ్యత రాష్ట్రప్రభుత్వాలపై ఉందన్నారు. కనీస మద్దతు ధర పెంపుదలలో కేంద్రం ఇప్పటికే చిరుధాన్యాలకు ప్రాధాన్యం ఇస్తోందన్నారు. చిరుధాన్యాలకు మార్కెట్లో డిమాండ్ ఏర్పడినందున రైతులకు మున్ముందు మంచి ఆదాయం వచ్చే అవకాశం ఉందన్నారు. ఐఐఎంఆర్ డైరెక్టర్ డా. సి.తార సత్యవతి మాట్లాడుతూ మెరుగైన చిరుధాన్య వంగడాల తయారీకి జన్యు సాంకేతికతలను వినియోగిస్తున్నట్లు తెలిపారు.

అధునాతన తినుబండారాలను ఎగుమతి చేసే దేశంగా భారత్ మారిందన్నారు. అయితే, ప్రాసెస్ చేసిన ఉత్పత్తులను అమ్మి వ్యాపారులు సంపాదించే మొత్తంలో 15-20% మాత్రమే చిరుధాన్యాల రైతులకు దక్కుతున్నదని, కనీసం 50% దక్కేలా విధానపరమైన చర్యలు తీసుకోగలిగితే చిరుధాన్యాలు ప్రధాన ఆహార ధాన్యంగా ప్రధాన జీవన స్రవంతిలోకి వస్తుందన్నారు.

గుజరాత్లో బంగాళదుంపలు సాగు చేసిన తర్వాత ఆ పొలాల్లో హెక్టారుకు 7-8 టన్నుల సజ్జ దిగుబడి వచ్చిందన్నారు. దశాబ్దాల నిర్లక్ష్యం తర్వాత చిరుధాన్యాలకు పునర్వైభవం రానుందన్నారు. ఐఐఎంఆర్ న్యూఢ్రీహాబ్ సీఈఓ డా. బి. దాయకర్ రావు ప్రసంగిస్తూ గతంలో చిరుధాన్యాలు కొనే వారే ఉండేవారు కాదని, ఇప్పుడు కొందామంటే 40% మేరకు కొరత

ఏర్పడిందన్నారు. న్యూఢ్రీహాబ్ ద్వారా వినూత్న ఉత్పత్తులు తయారీలో స్టార్టప్లకు, ఆహార కంపెనీలకు ప్రపంచంలోనే ఎక్కడా లేని అధునాతన సాంకేతికతను అందిస్తున్నందున ఎగుమతులు పెరిగాయని, ప్రపంచ దేశాలు ఇప్పుడు మన వైపే చూస్తున్నాయన్నారు.

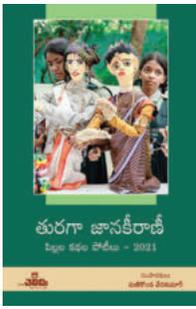
చిరుధాన్యాల సాగు విస్తీర్ణాన్ని పెంచి, రైతులకు మున్ముందు మంచి ఆదాయం వచ్చేలా స్టార్టప్లు, కంపెనీలతో చర్చించి భవిష్యత్తు కార్యాచరణను ఈ సమ్మేళనంలో రూపొందించి ప్రభుత్వానికి సమర్పిస్తామన్నారు.

- ఎసికె. శ్రీహరి

m : 9849930145

e : ackvs08@gmail.com

చిన్నారి స్నేహం

అనగనగా ఒక అడవిలో రెండు పిల్ల ఏనుగులు ఉండేవి. అవి చిన్నప్పటి నుంచి మంచి స్నేహితులు. అన్ని పనులూ కలిసి చేసేవి. ఎక్కడికైనా రెండు కలిసే వెళ్లేవి, కొంత మంది ఏనుగుల్ని ఎత్తుకుపోవటానికి అడవికి వచ్చారు. వారిని గమనించిన పెద్ద ఏనుగులు పారిపోమ్యని మిగిలిన వాటిని హెచ్చరించాయి. అవన్నీ తలా ఒక దిక్కుకు పరిగెత్తాయి. స్నేహితులైన పిల్ల ఏనుగులు రెండూ కలిసి ఒక దిక్కుకు పరిగెత్తాయి. చాలా దూరం వెళ్లిన తర్వాత వాటికి దారి తప్పాయని అర్థమైంది. తిరిగి తిరిగి బాగా అలసిపోయాయి. వాటికి వివరీతమైన దాహం వేసింది. నీళ్లకోసం వెతక సాగాయి.

కనచూపు మేరలో ఎక్కడ నీళ్లు కనిపించలేదు. నీళ్ల కోసం వెతుకుతూ చాలా దూరం వెళ్లాయి. ఒక చోట గుంట కనిపించింది. కానీ దానిలో నీళ్లు చాలా తక్కువగా ఉన్నాయి. రెండు ఏనుగులకు సరిపడినన్ని నీళ్లు లేవు. అవి చాలా దాహంతో ఉన్నాయి. ఎక్కువ నీళ్లు తాగితే తప్ప వాటి దాహం తీరేటట్లు లేదు. ఆ గుంటలో ఉన్న నీళ్లన్నిటిని తాగినా ఒక ఏనుగుకి కూడా పూర్తిగా దాహం తీరదు.

అప్పుడు మొదటి ఏనుగు “ఈ నీటిని నువ్వు తాగు నాకు దాహం ఎక్కువగా లేదు” అని రెండో దానితో చెప్పింది. రెండు ఏనుగు “కాదు కాదు నువ్వే తాగు నీకే ఎక్కువగా దాహం ఉందని ఇందాక చెప్పావు కదా!” అని మొదటి దానితో చెప్పింది. చాలా సేపు రెండూ వాదించుకున్నాయి. చివరకు అవి రెండు ఒకేసారి నీళ్లు తాగాలని నిర్ణయించుకుని తొండాలు నీటిలో పెట్టాయి. ఎంత

సేపటికీ గుంటలో నీళ్లు తగ్గటం లేదు.

ఈలోగా పెద్ద ఏనుగులు చిన్న వాటిని వెతుకుతూ అక్కడకు చేరుకున్నాయి. తొండాలు నీటిలో ఉంచిన పిల్ల ఏనుగుల్ని చూశాయి. కాసేపటి తరువాత పెద్ద ఏనుగులకు పిల్ల ఏనుగులు నీటిలో తొండాలు పెట్టాయి కానీ నీళ్లు తాగడం లేదు అని అర్థం అయింది. “మీరు నీళ్లు ఎందుకు తాగటం లేదు” అని పిల్ల ఏనుగులను అడిగాయి.

“నేను నీళ్లు తాగితే నా స్నేహితుడికి నీళ్లు సరిపోవని నేను తాగలేదు” అని ఆ రెండూ ఒకేసారి చెప్పాయి.

“మీరు ఒకరి కోసం మరొకరు త్యాగం చేసుకున్నారు. స్నేహితులంటే మీలాగే ఉండాలి” అని పెద్ద ఏనుగులు వాటిని మెచ్చుకున్నాయి. గుంటలోని నీళ్లను చెరి సగం తాగమని వాటికి

సలహా ఇచ్చాయి. నీళ్లు తాగాక అన్నీ కలిసి అడవిలోని తమ ప్రాంతానికి తిరిగి వెళ్ళాయి.

నేను నేర్చుకున్న అంశాలు : పరస్పరం అర్థం చేసుకున్నప్పుడే స్నేహం. పది కాలాల పాటు సజీవంగా ఉంటుంది.

ముగింపు : సృష్టిలో తీయనిది స్నేహం. తల్లిదండ్రులకు చెప్పుకోలేనివి, తోబుట్టువుతో పంచుకోలేనివి కూడా స్నేహితులతో చెప్పుకుంటారు. ‘మన తప్పులను ఎత్తి చూపడం, మంచిని ప్రశంసించడం అవసరమైనప్పుడు సహాయం చేయడం, ఆపదల్లో విడువకుండా ఉండడం, రహస్యాలను దాచుకోవడం’ అనేవి మిత్రుని లక్షణాలు.

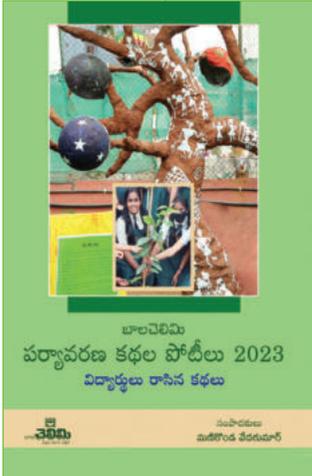
- హర్షశ్రీ, ఫోన్ : 7981734308

పరిశోధకులకు శుభవార్త దక్కన్ ల్యాండ్ కు ISSN ఆమోదం

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ISSN (International Standard Serial Number) ఆమోదం పొందినదని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాం. మా ISSN 2581-3188. ప్రముఖ, ఔత్సాహిక, పరిశోధకులు తమ పరిశోధనాత్మక, విశ్లేషణాత్మక రచనలను ప్రచురింప జేసి వినియోగించుకోవడం ద్వారా ప్రాచుర్యం చేసుకోవడానికి ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగపరుచుకోవాలని కోరుతున్నాం.

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :
 “చంద్రం” 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar,
 Hyderabad - 500 029 Telangana.
 సంప్రదించవల్సిన ఆఫీస్ ఫోన్ : 9030626288
 E-mail: desk.deccan@gmail.com
 website: www.deccanland.com - ఎడిటర్

శబ్ద కాలుష్యం

పిల్లలకు అత్యంత ఆనందానిచ్చేది ఆట బొమ్మలు, కథల పుస్తకాలే. పాఠ్య పుస్తకాలు అందించే జ్ఞానానికి సమాంతరంగా మరెంతో లోకజ్ఞానాన్ని అందించేది బాల సాహిత్యమే. భాషకు సంబంధించిన ప్రాథమిక పరిజ్ఞానాన్ని అందించేవి కథలే. కొత్త కొత్త వదాలను పరిచయం చేసేది కథల పుస్తకాలే. పుస్తకాలు పిల్లల ఆలోచనా వైపుణ్యాలను పెంచుతాయి. వారి ఊహలకు ప్రాణం పోస్తాయి. వారిలో సృజనాత్మకతను పెంచుతాయి.

పిల్లలలో వైతికతను, సక్రమమైన ప్రవర్తనను, మంచి చెడుల అవగాహనను పెంచే బాధ్యతను ఉమ్మడి కుటుంబాల్లో నాయనమ్మలు, అమ్మమ్మలు చెప్పే కథలు నెరవేర్చేవి. మారిన పరిస్థితులలో ఆ బాధ్యతను బాల సాహిత్యమే నెరవేర్చగలదు.

ఈ మే నెలలో బాలచెలివి పర్యావరణ కథల పోటీలు - 2023 నిర్వహించింది. తక్కువ సమయంలోనే, వేసవి సెలవులు అయినప్పటికీ విద్యార్థుల నుంచి మంచి స్పందన లభించింది. మొత్తం 51 కథలు వచ్చాయి. కథలన్నీ చాలా బావున్నాయి. బాల సాహిత్య నిపుణులు ఈ కథలను చదివి, చర్చించి ప్రచురణకు 24 కథలు ఎంపిక చేశారు. ఈ కథల పోటీలు నిర్వహించి మరియు పుస్తక రూపాన్నిచ్చింది బాలచెలివి. - వేదకుమార్ మణికొండ

ఒక పల్లెటూర్లో రాహుల్ అనే ధనవంతుడు భార్య రమణి, పిల్లలు సీత, మహేశ్లతో కలిసి నివసిస్తుండేవారు. వాళ్ళ ఇల్లు చాలా పెద్దది. ఆ ఇల్లు పల్లెటూరి శివార్లలో నది దగ్గర ఉండేది. ఎందుకంటే రాహుల్ యంత్రశాల యజమాని. ఆ యంత్రశాల నదికి దగ్గరగా ఉండేది. యంత్రశాల నుండి వచ్చే వ్యర్థవదార్థాలు, హానికరమైన పదార్థాలు నదిలో పోయేవి.

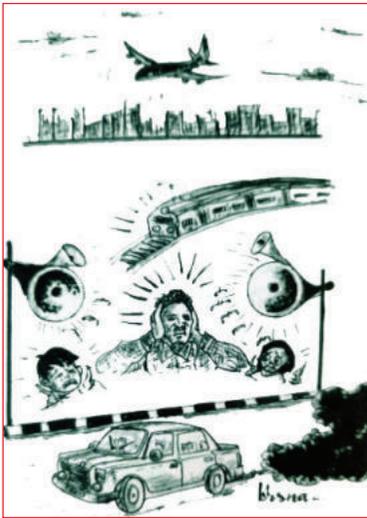
రాహుల్ దగ్గర ఒక కారు, రెండు బైకులు ఉండేవి. కాని అతడు తక్కువ దారులకు కూడా వాహనాల మీదనే వెళ్ళేవాడు. పిల్లలకు పాఠశాల బస్సులో పంపియ్యకుండా కారులో దింపేవాడు. హానికరమైన పొగను వదలడం వలన వాయు కలుషితం అవుతది. యంత్రశాలలు కూడా హానికరమైన వాయువులను విడుదల చేసి వాయువుని కలుషితం చేస్తాయి. కాని కలుషితమైన వాయువు గురించి భయపడకుండా వాయు కాలుష్యాన్ని మోసుకెళ్తున్నారు.

ఆ గ్రామంలో మధ్యతరగతి కుటుంబం వారంతా సేద్యం చేస్తూ నివసిస్తారు. ఒకరోజు మహేశ్ పుట్టినరోజు సందర్భంగా వాళ్ల బంధువులు ఉదయాన్నే వచ్చారు. వాళ్ళు రమణి వాళ్ళ అన్న, వినోద్ కుటుంబ సభ్యులు. ఈ విందుకు హాజరయ్యారు. ఆ విందులో డిజె ఏర్పాటు చేశారు. ఆ చప్పుడుకి చుట్టుప్రక్కల వాళ్ళు తలుపులు మూసుకున్నారు. వినోద్ గమనిస్తూనే ఉన్నాడు.

వినోద్, రాహుల్ని “తలుపులు మూసుకున్న ఇళ్ళకు వెళ్ళి ఏమైందని” అడిగారు. దానికి సమాధానం వాళ్ళు గుండె రోగులని

చెప్పాడు. డిజె సౌండ్ వలన వాళ్ళ గుండె దెబ్బతింటుందని సమాధానం ఇచ్చాడు. దీనిని రాహుల్ తట్టుకోలేకపోయాడు. వాళ్ళతో క్షమాపణ అడిగి, ఇంటికి వెళ్ళాడు. అతడు వెంటనే వెళ్ళి డిజె ఆపి చిన్న స్పీకర్లలో పాటలు పెట్టుకున్నాడు.

సెలవులలో రాహుల్ కుటుంబ సభ్యులతో సహా వినోద్ ఇంటికి

గ్రామానికి వెళ్ళారు. రాహుల్ యజమాని ఐన యంత్రశాల కాగితాలు తయారు చేస్తది. చాలా చెట్లను నరకాల్చి వస్తది. ప్రాంగణంలో ఒక్క చెట్టు కూడా లేకుండా అందుకే రాహుల్కి వినోద్ మొక్కలు నాటమని చెప్పాడు.

యంత్రశాల చెత్తను నదిలో వదిలి కలుషితం చేస్తున్నారని తెలుసుకొని ప్రసరించే శుద్ధి కర్మాగారం వాడమని సలహా ఇచ్చాడు.

సెలవులు గడిచాయి. అందరూ ఇంటికి తిరిగి వచ్చారు. రాహుల్ వెంటనే ప్రసరించే శుద్ధి కర్మాగారంని కొని, యంత్రశాలలో వాడడం మొదలు పెట్టాడు. ప్రాంగణంలో కుండ మొక్కలు నాటి, ఇంటి పరిసరాలను పచ్చగా చేసాడు. ఏదైనా విందులను నిర్వహించినప్పుడు శబ్దాన్ని తక్కువ చేసి ఎవ్వరికీ భంగం కాకుండా

చూసాడు. రాహుల్ యొక్క కుటుంబ సభ్యులు ప్లాస్టిక్ వాడడం కూడా ఎక్కువ శాతం తగ్గించారు. ఇలా వాళ్ళు చిట్కాలను పాటించారు.

ఈ విధంగా రాహుల్, రమణి, సీత, మహేశ్లు వినోద్ చెప్పినవన్నీ పాటించి ఎంతో సుఖవంతమైన జీవితాన్ని గడిపారు.

- ఉమైజ ఆప్సేన్, ఫోన్ : 8897786992

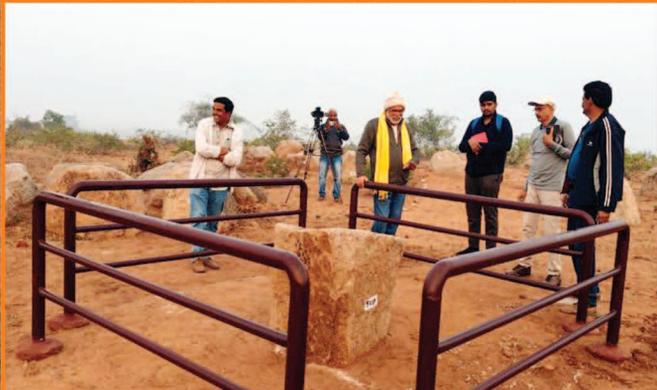
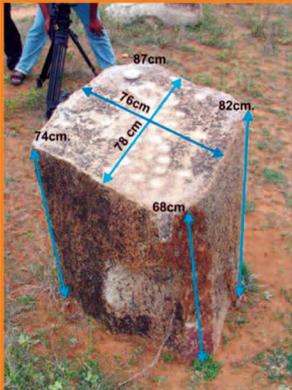
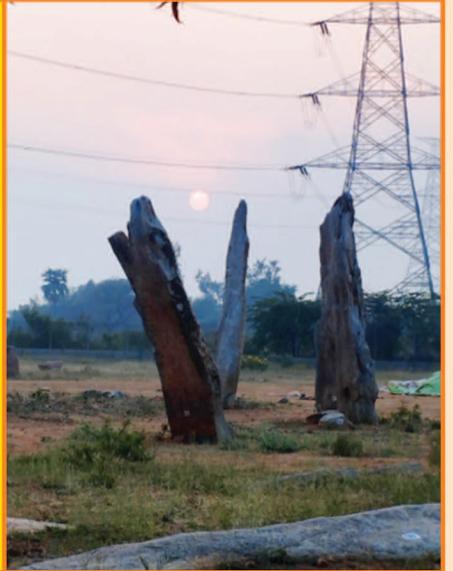

**దక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమి
ముడుమాల నిలువురాళ్లు పరిరక్షణ**

తెలంగాణ, నారాయణపేట జిల్లా, క్రీష్ణా మండలంలో గల ముడుమాల గ్రామం వద్ద 10 - 15 అడుగుల ఎత్తయిన నిలువు రాళ్ళు 80 మరియు రెండు వేల వరకు బండరాళ్ళు ఉన్నాయి. వీటి పరిరక్షణను దక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమి ట్రస్ట్ (డీహెచ్ఎటి) తీసుకున్నది. అందులో భాగంగా 2023 డిసెంబర్ 20 నుండి 22 వరకు ఆ సంస్థ పరిశోధనా బృందంతో కలిసి అక్కడ పర్యటించింది. ఆ రాళ్లను పరి రక్షించేందుకు చుట్టూ ఇనుప కడ్డీలతో అడ్డుకట్ట ఏర్పాటు చేసి, పరిరక్షణకు అనేక చర్యలు చేపట్టింది. సందర్శకుల సౌకర్యార్థం సూచిక బోర్డులను ఏర్పాటు చేశారు.

Department of Heritage Telangana and Scientific Committee of Deccan Heritage Academy Trust Visited MUDUMAL MEGALITHIC MENHIRS SITE On 21.12.2023.

Er. Vedakumar Manikonda and Prof. K.P. Rao gave presentation to the committee

Oxford

Grammar High School

2023-24
**Admissions
OPEN**

**We make
school time the
best time for
your kids**

At OGS Juniors, all the children are given a warm, safe, and stimulating environment so that they can grow to become individuals while exploring, imagining, creating, and playing.

- Loving atmosphere & play ground
- CCTV surveillance
- Certified teachers & caring staff
- Kids zone & play area
- Interactive & Value based Learning

CARING TEACHERS & STAFF

Your child will get the best care and attention

ECO-FRIENDLY PRACTICES

We let the children play with nature friendly material

HUGE PLAYGROUND

Your child will get lots of fresh air and playtime

INTERACTIVE LEARNING

Our trusted method helps your child communicate and learn with ease.

Street No. 13, Himayathnagar, Hyderabad | Ph : 040 2763 6214, 99590 20512